

SUOMEN MAATALOUS 1995

Lauri Kettunen

Prof. Lauri Kettunen
Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos
Luutnantintie 13
00410 HELSINKI

Postiosoite: PL 3, 00411 HELSINKI

Puhelin: (90) 504 471

Telefax: (90) 563 1164

Sähköposti: lauri.kettunen@mmm.agrifin.mailnet.fi

Kansikuva: Kari Mustakallio

JULKAISUJA 79

SUOMEN MAATALOUS 1995

Lauri Kettunen

MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH PUBLICATIONS 79

Abstract. Finnish agriculture in 1995

In 1995 agriculture was largely dominated by issues related to EU membership. The environment of agriculture changed dramatically as the common agricultural policy of the EU replaced the national agricultural policy. The realization of the Accession Treaty took the whole first year, and the payment of the various forms of support was very slow.

In the spring weather conditions were very difficult in Southern Finland and sowing was delayed. June was warm, and so was August, but in July it was rainy and cool. The area under cultivation grew by 125,000 ha, because the mandatory set-aside area was much smaller than in the past few years. The arable land area under set-aside was about 300,000 ha. In general the cultivated areas of all crops grew.

The average hectare yield was 3,109 f.u./ha, and the total yield was 5,481 mill. f.u., which is about 4 % larger than in 1994. The yield of 1995 was about normal.

As a result of the EU membership market prices fell by about 40 %, but in the first year of the transitional period there was a considerable amount of support available.

The quantity of milk delivered to dairies fell by about 1 %. The price of milk fell as was expected, but due to the additional price and other forms of support the production is still profitable.

The market price of pigmeat fell by about 50 %, but pigmeat production stayed at the same level as in 1994. Beef production fell by about 9 %. Poultry meat production has grown quite steadily for many years. In 1995 the growth was 8 %.

Egg producers were under extremely heavy pressures throughout the year. The price paid to producers fell much more than had been expected. At time the market price was as low as about FIM 2/kg, when the average price in the EU is about FIM 5/kg. However, production has not decreased, in fact, it grew by 3 % in 1995.

Consumer prices fell by about 9 % during the year, and this was close to the estimates. Price relations changed considerably. The price of whole milk did not change at all, whereas the price of pigmeat fell by about 22 % and that of eggs as much as 40 %. This was reflected in the consumption. Meat consumption, in particular, grew considerably.

The total income of agriculture was about FIM 7.0 bill., i.e. 10 % lower than in 1994, but when the support payments of FIM 1.4 bill. postponed to 1996 are added, the total income can be considered quite high.

Index words: Finland, agriculture, production, price, income, policy

Esipuhe

Ensimmäinen EU-vuosi oli sopeutumisen kautta maataloudelle. Markkinahinnat alenivat odotusten mukaisesti keskimäärin 40 %, joissakin tapauksissa jopa 60 %. Tuotantopanosten hinnatkin alenivat, mutta siitä huolimatta tulot olisivat romahtaneet ilman mittavaa tukea niin EU:sta kuin kotimaasta.

Tuotanto ei kuitenkaan vielä reagoinut hinta- ja tukitason muutoksiin. Viljanviljely lisääntyi ja kotieläintuotanto säilyi entisellä tasollaan. Siirtymäkauden tuet ovat helpottaneet EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan sopeutumisessa. Viljelijät ovat toisaalta odottavalla kannalla, sillä tulevaisuus ei näytä kovin valoisalta kaikkien tuottajien osalta.

Maatalouspolitiikan hoito muuttui täydellisesti. Asioista päätetään nyt Brysselissä ja ministeriön virkamiehet joutuvat matkustamaan sinne viikoittain. Liittymissopimuksen täytäntöönpano on vaatinut paljon neuvotteluja, mutta vähitellen asiat on saatu kuntoon.

Tässä raportissa luodaan katsaus maatalouden kehitykseen vuonna 1995. Siinä käsitellään tuotantoa, kulutusta, hintoja ja tuloja. Monet luvut ovat vielä ennakkollisia ja ne tulevat tarkentumaan vuoden alkupuolella. Toivon, että niistä on kuitenkin hyötyä sellaisenaan. Julkaisussa on myös katsaus maatalouspolitiikan

muutoksiin vuonna 1995. Tähänkin osaan liittyy ennakkollisia tilastotietoja.

Vuosikatsaus on säilyttänyt aikaisemman rakenteensa. Olen jättänyt tähden osan tekstistä ennalleen. Tilastotiedot olen kuitenkin pyrkinyt saattamaan ajantasalle niin paljon kuin mahdollista.

Tutkimuslaitoksen henkilökunta on monin tavoin auttanut minua julkaisun laatimisessa. Haluan kiittää erityisesti Jaana Ahlstedtia, Ossi Ala-Mantilaa, Marja Hokkasta ja Hannu Linjakumpua saamastani tuesta ja avusta tilastojen hankinnassa ja tekstin viimeistelyssä. Kiitän myös Jaana Kolaa, joka on kääntänyt julkaisun englannin kielelle.

Mahdolliset virheet ja puutteet ovat tekijän vastuulla. Samoin tässä esitetyt arviot ja kannanotot ovat tekijän omia, eivätkä välttämättä edusta tutkimuslaitoksen tai maan virallisen maatalouspolitiikan harjoittajien kantaa.

Julkaisu ilmestyy englanninkielisenä tutkimuslaitoksen julkaisuja sarjassa no. 79a.

Helsingissä tammikuun 31. päivänä 1996

Lauri Kettunen

SISÄLLYSLUETTELO

I	Yleiskuva Suomen maataloudesta	5
	1. Maatalous ja kansantalous	5
	2. Suomalainen maatalous	8
	3. Muut maaseutuelinkeinot	10
II	Tuotanto, hinnat ja maataloustulo	12
	4. Kasvinviljelytuotanto	12
	4.1. Sääolot	12
	4.2. Pinta-alat ja sadot	12
	4.3. Kasvinviljelytuotteiden tuottajahinnat	15
	5. Kotieläintuotanto	16
	5.1. Tuottajahinnat	16
	5.2. Tuotantopanosten hinnat	17
	5.3. Tuotanto	18
	6. Vähittäishinnat ja kulutus	20
	6.1. Vähittäishinnat	20
	6.2. Kulutus	20
	7. Ulkomaankauppa	22
	8. Tulokehitys maataloudessa	24
	8.1. Tulolähteet	24
	8.2. Maataloustulo vuonna 1995	24
	8.3. Verotus	26
III	Maatalouspolitiikka	27
	9. Suomen liittyminen Euroopan unioniin	27
	9.1. Tuotantoa koskevat päätökset	27
	9.2. Tukipäätökset	27
	9.3. Siirtymäkauden järjestelyt	28
	10. Siirtymäkauden tuki	28
	10.1. Kansalliset tukitoimet	28
	10.2. Tuen alueellinen jakaantuminen	31
	10.3. Tuki vuosina 1996-2000	31
	11. Tukijärjestelmät	32
	11.1. CAP-tuki	33
	11.2. LFA- eli luonnonhaittakorvaus	34
	11.3. Ympäristötuki	34
	11.4. Kansallinen tuki	34
	11.5. Tuen toteutuminen	35
	12. EU:n hintajärjestelmä	36
	12.1. Tuotejärjestelyt	36
	12.2. Vihreä ecu	38
	13. Tuotantopolitiikka	38
	13.1. Tuotantotavoitteet	38
	13.2. Tuotannon rajoittamistoimet	39
	13.3. Maidon kaksihintajärjestelmä	39
	13.4. Kesannointi	40
	13.5. Pellonmetsitys	40
	13.6. Tuotannon tukeminen	40
	14. Rakenteen kehittäminen	40
	14.1. Investointituki	41
	14.2. Nuorten viljelijöiden tuki	41
	14.3. Kansallinen rahoitus maaseutuelinkeinolain nojalla	42
	15. Ympäristöpolitiikka	42
	15.1. Ympäristöongelmat	42
	15.2. Suomen ympäristöohjelma EU:ssa	43
	15.3. Ympäristötukivaatimukset	43
	15.4. Ympäristötuen erityistukimuodot	44
	16. Sosiaalipolitiikka	44
	17. Ensimmäinen vuosi EU:ssa	45
IV	Yhteenveto	48
	Liitteet	50

I YLEISKUVA SUOMEN MAATALOUESTA

1. Maatalous ja kansantalous

Bruttokansantuote tuottajahintaan oli 444 mrd. mk vuonna 1994. Suomen väkiluku oli vuoden 1994 lopussa 5,10 milj. asukasta. Bruttokansantuote oli siis 87 000 mk/henki eli 20 200 dollaria/henki vuoden lopun kurssin US\$ = 4,3 mk mukaan laskettuna. Se on hieman pienempi kuin EU-maiden keskiarvo.

Maatalouden osuus bruttokansantuotteesta oli 2,6 % vuonna 1994. Maatalouden osuus on pudonnut jatkuvasti siitä syystä, että maatalouden tuotannon kasvu on ollut hitaampaa kuin muun kansantalouden. Toisaalta maatalouden ostamien tarvikkeiden ja palvelujen määrä on lisääntynyt, joten osa jalostusarvosta on siirtynyt maatalouden ulkopuolelle.

Koko elintarvikeketjun merkitys kansantalou-

dessä on huomattavasti suurempi kuin mitä pelkkä maatalouden bruttokansantuoteosuus osoittaa. Maataloutta palvelevat tuotantopanos-, keräily- ja jalostussektorit nostavat huomattavasti elintarviketalouden asemaa koko kansantaloudessa.

Elintarvikemenot olivat yhteensä 56 mrd. mk vuonna 1992. Niiden osuus kulutusmenoista oli 16 %. Tähän lukuun eivät kuulu ravintolapalvelut eivätkä alkoholijuomat. Elintarvike-sektorissa työskentelee noin 300 000 henkeä, kun maatalouden lisäksi lasketaan mukaan tuotantopanosia tuottava teollisuus, palvelut ja elintarviketeollisuus, mutta jätetään pois vähittäiskauppa.

Maatalouden investoinnit ovat pienentyneet viime vuosina alle puoleen siitä, mitä ne olivat 1980-luvun lopulla. Kehitys on ollut sama kuin

Taulukko 1. Bruttokansantuote (tuottajahintaan) ja investoinnit koko kansantaloudessa ja maataloudessa.

Vuosi	Bruttokansantuote			Investoinnit		
	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%
1986	315,90	13,05	4,1	83,51	4,59	5,5
1987	344,93	10,93	3,2	93,27	4,25	4,6
1988	384,46	11,01	2,9	111,05	4,54	4,1
1989	422,53	14,19	3,4	136,15	5,06	3,7
1990	447,53	15,17	3,4	139,14	5,08	3,7
1991	427,78	13,09	3,1	110,06	3,75	3,4
1992	415,71	10,90	2,6	87,95	2,28	2,6
1993	421,24	11,84	2,8	71,27	2,08	2,9
1994	444,01	11,58	2,6	72,78	2,10	2,9

Lähde: Tilastollinen vuosikirja eri vuosilta.

koko kansantaloudessa. Epävarmuus tulevaisuudesta on tehnyt viljelijät varovaisiksi. Maatalouden osuus koko kansantalouden investoinneista oli vain 2,9 % vuonna 1994. Vuonna 1995 näkyi kuitenkin merkkejä investointien kasvusta myös maataloudessa. Mm. traktoreita ostettiin selvästi enemmän kuin edellisinä vuosina.

Maatalous on varsin pääomavaltainen elinkeino. Yksi työpaikka maataloudessa maksaa huomattavasti enemmän kuin keskimäärin koko kansantaloudessa. Nykyaikainen maatila vaatii paljon peltoa, rakennuksia ja koneita, mutta tarjoaa työtä vain parille työntekijälle. On selvää, että investointeja ei ole uskallettu tehdä ennen muuta EU:iin liittyvien epävarmuustekijöiden takia. Yleinen lama on myös vaikuttanut maatalouden tuotanto- ja investointipäätöksiin.

Maatalouden työllisen työvoiman osuus koko kansantaloudessa on noin 7 % (liitetaulukko 2). Se on siis huomattavasti suurempi kuin maatalouden bruttokansantuoteosuus. Työn tuottavuus ei ilmeisesti ole maataloudessa niin hyvä kuin muussa kansantaloudessa. Maatalouden työvoiman ja työpanoksen tilastointi on kuitenkin vaikeaa. Viljelijäperheen jäsenet työskentelevät usein maatalouden ulkopuolella, joten tilastot voivat osittain yliarvioida maatalouden työvoimaosuutta. Viljelijäperheiden tuloista on vain vajaa puolet maataloudesta saatuja tuloja.

Taloudellinen tilanne

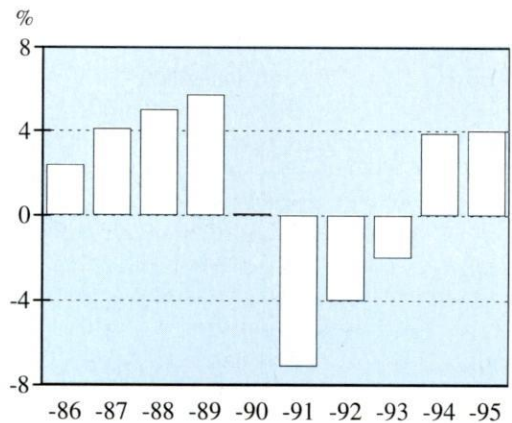
Suomi liittyi Euroopan unioniin tammikuun ensimmäisenä päivänä 1995. Kansantalous oli jo sopeutunut EU:iin melko hyvin aikaisempien sopimusten ja vuonna 1994 voimaan tulleen ETA-sopimuksen takia, mutta täyttää jäsenyyttä pidettiin kuitenkin välttämättömänä talouden uskottavuuden ja päätöksentekoon vaikuttamisen takia. Maataloutta lukuunottamatta integraatiosta ei ole katsottu olleen ongelmia kansantaloudelle ja yleinen mielipide on siltä osin ollut myönteinen integraatiolle. Tosin integraation vaikutuksesta taloudelliseen kasvuun ei ole tutkimuksia, mutta voitaneen ainakin olettaa, ettei se ole hidastanut kasvua. Maa-

taloudelle EU:n jäsenyys on kuitenkin uusi asia, mikä tulee vaikuttamaan voimakkaasti koko elintarvikesektoriin.

Suomen talous kääntyi nousuun vuonna 1994, jolloin bruttokansantuote (BKT) kasvoi 3,9 %. Vuoden 1995 alkupuolella kasvu oli edelleen nopeaa (noin 7 % ensimmäisenä neljänneksenä), mutta sen jälkeen kasvu on hidastunut niin, että se oli vuoden loppupuolella noin 3 %. Koko vuoden 1995 kasvuksi tuli kuitenkin 4 %. Kasvun odotetaan jatkuvan lähes saman suuruisena vuonna 1996, jolloin saavutetaan vuoden 1990 BKT:n taso.

Talouden kasvu on edelleen pääasiassa vientisektorin varassa. Kotimarkkinoiden elpyminen on sen sijaan ollut hidasta. Kuluttajien ostovoima on kasvanut jonkin verran, mutta yksityinen kulutus ei ole lähtenyt kasvuun. Investoinnit kotimarkkinoita varten ovat kasvaneet jonkin verran, mutta eivät kuitenkaan merkittävästi. Työttömyys on vähentynyt vain vähän, mikä on hidastanut yksityisen kulutuksen kasvua. Kotimarkkinoita vaivaa varovaisuus.

Voidaan kuitenkin olettaa, että jossain vaiheessa kulutus kääntyy nousuun, mikä puolestaan voi ylläpitää talouden elpymistä viennin kasvun hidastuessa. Näinhän tapahtui 1980-luvun lopulla. Tasainen pitkäaikainen kasvu voi säästää talouden epätasapainoilta ja olla siten paras keino korjata työllisyyttä.

Kuvio 1. Markkinahintaisen bruttokansantuotteen volyymin kasvu, %/vuosi (vuoden 1990 hinnoin).

Julkinen sektori on osittain talouden kasvun esteenä. Sen osuus koko kansantaloudesta on merkittävä, mutta siinä ei voi tapahtua kasvua lainkaan, vaan se pikemminkin joutuu edelleen leikkaamaan toimintojaan ja vähentämään väkeään. Valtiontalouden alijäämä kasvaa vielä muutaman vuoden ajan, joskin selvästi aikaisempaa hitaammin.

Valtion nettovelanotto oli vuonna 1995 noin 50 mrd. mk ja velka on noussut 368 mrd. markkaan, mikä on noin 66 % bruttokansantuotteesta. Vuonna 1996 velkaantumisen jatkuu joskin hidastuen ja velan osuus kasvaa edelleen. Velkaantumisen pysäyttäminen tulee viemään useita vuosia ja sen jälkeen velka tulee rasittamaan valtiontaloutta pitkään. Pelkästään korkomenot tulevat olemaan yli 10 % valtion menoista tulevina vuosina.

Vienti kasvoi noin 8 % vuonna 1995. Metsäsektori toimii täydellä kapasiteetilla, eivätkä uudet investoinnit ehdi kuin vasta parin vuoden päästä nostamaan kapasiteettia riittävästi viennin kasvattamiseksi. Metalliteollisuus ja erityisesti elektroniikkateollisuus pystyvät sen sijaan nopeasti investoimaan ja nostamaan vientiään. Nokian "kännykkäbisnes" kasvaa edelleen hämmästyttävällä vauhdilla ja muukin elektroniikkateollisuus on vahvassa nousussa.

Kauppatase oli noin 45 mrd. mk ylijäämäinen ja varsinainen vaihtotase nousi 16 mrd. markkaan sen oltua edellisenä vuonna noin 6 mrd. mk. Ulkomainen velka kasvoi sen sijaan hie-man, sillä ulkomaalaisten omistamien osakkeiden omistus, joka luetaan velaksi, kasvoi Helsingin arvopaperipörssissä.

Suomen markka on edelleen lievästi vahvistunut. Sen arvo nousi noin 3 % vuoden alusta vuoden loppuun mennessä. Markan arvo on palannut vuoden 1992 syyskuun tasolle, jolloin markka päästettiin kellumaan.

Investoinnit kasvoivat vuonna 1995 noin 8 %. Varsinkin paperiteollisuuden investoinnit kasvoivat nopeasti. Muissakin sektoreissa investoinnit lisääntyivät ja ennuste vuodelle 1996 lupaa niiden nousevan noin 6 % vuonna 1996. Tällöinkin ollaan vielä 1980-luvun alun investointien tasolla.

Eräs kansantalouden positiivinen tekijä on

ollut matala inflaatio, vain 1 % vuositasolla. Teollisuuden kapasiteetin käyttöaste on noussut, mutta työvoimaa on runsaasti vapaana, joten hintojen nousuun ei ole paineita. Elin-tarvikkeiden hinnat alenivat noin 9 % vuonna 1995, mikä osaltaan piti inflaatiota matalana. Palkat nousivat keskimäärin noin 5 %, mikä aiheutti lievää inflaatiopainetta. Uusi yleinen työmarkkinaratkaisu vuosille 1996-97 merkitsee varsin maltillisia vuosittaisia palkankorotuksia, joten inflaation ei odoteta kiihtyvän kovinkaan paljoa, vaan se voisi jäädä noin 3 %:iin vuodessa. Markan arvon vahvistuminen on osaltaan hidastanut inflaatiota.

Talouden negatiivisia puolia ovat suuri työttömyys ja valtionvelka. Työttömyys saavutti huippunsa vuoden 1993 lopussa. Parantuminen on kuitenkin ollut odotettua hitaampaa. Vuoden 1995 työttömyys oli noin 17 %. Talouden kasvun tulisi olla vieläkin nopeampaa, jotta tilanne korjaantuisi edes siedettäväksi verrattuna 1980-luvun lopun 4 %:n työttömyyteen.

Valtiontalouden alijäämä on seurausta talouden taantumasta. Työttömyyden kasvu on merkinnyt verotulojen vähenemistä monella tavalla. Tuloverokertymä on pienentynyt ja kulutus on laskenut, jolloin liikevaihtoverotulot ovat pienentyneet, jne. Työttömyyskorvaukset ovat toisaalta lisääntyneet voimakkaasti. Korkomenojen kasvu rasittaa lisäksi hyvin voimakkaasti budjettia.

Kotitaloudet ovat olleet haluttomia lainaamaan rahaa ja velkakanta on pienentynyt. Pankeilla on ollut vaikeuksia myydä luottoja. Valtio onkin voinut siirtää lainanottonsa lähes kokonaan kotimaahan. Siitä huolimatta korot alenivat varsinkin vuoden loppupuolella, minkä voi olettaa vaikuttavan positiivisesti kotimarkkinoihin. Asuntojen ostojen on toivottu elpymään ja muutoinkin kulutuksen kasvu olisi tarpeellinen talouden kohentamiseksi. Teollisuuden ja kaupan investointien voi olettaa kasvavan korkotason laskiessa.

Suomi on lähes EMU-kuntoinen. Inflaatio on EU-maiden pienin ja budjetin alijäämä vähenee vuosittain. Ainoastaan valtion velan BKT-osuus (65 %) ylittää rajan (60 %), eikä alene siihen moneen vuoteen.

Vaikka metsätulot muodostavatkin keskimäärin vain pienen osan viljelijäperheiden tuloista, maatalouden kannalta on tärkeää metsäsektorissa tapahtunut myönteinen kehitys. Metsätaloustuotteiden vienti on kasvanut voimakkaasti ja hakkuut ovat lisääntyneet. Viljelijät ovat näin voineet saada huomattavasti lisätuloja ja paikata mahdollisesti maatalouden itsensä aiheuttamaa tulojen menetystä.

2. Suomalainen maatila

Suomi sijaitsee 60:n ja 70:n leveysasteen välillä. Maatalouden harjoittaminen on mahdollista Golf-virran ansiosta. Sen takia lämpötila on Suomessa 3-4 Celsius-astetta korkeampi kuin yleensä samalla leveysasteella muualla maapallolla.

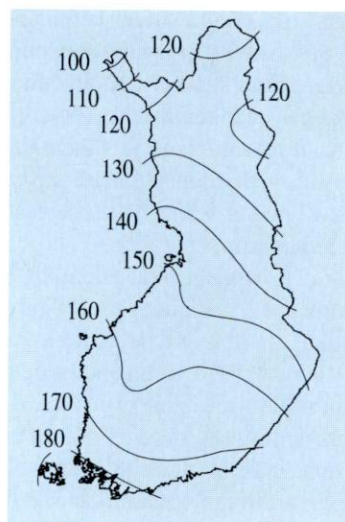
Suomi on noin 1 100 km pitkä etelä-pohjoissuunnassa ja ilmasto-olot vaihtelevat huomattavasti. Kasvukausi on Etelä-Suomessa 170 päivää, mutta Pohjois-Suomessa vain 100 päivää. Tehoisa lämpösomma vaihtelee myös huomattavasti: etelässä se on noin 1 300 ja pohjoisessa 500 astevuorokautta. Hallaa esiintyy aika ajoin koko maassa jopa keskipäivällä.

Valoisa kesäaika tasoittaa hieman kasvuolosuhteita maan eri osien välillä. Yöt ovat lyhyitä varsinkin maan keski- ja pohjoisosissa. Toisaalta säteilyolot rajoittavat kasvilajikkeiden valintaa. Kasvit on jalostettava suomalaisia olosuhteita vastaaviksi.

Ilmasto-olot vaikuttavat merkittävästi kasvinviljelyn sijoittumiseen. Vehnän ja öljykasvien viljely rajoittuu eteläiseen Suomeen. Ohraa, kauraa, heinää ja perunaa voidaan sen sijaan viljellä koko maassa. Suuressa osassa maata karjatalous, ennen muuta maidontuotanto, on ainoa järkevä tuotantomuoto.

Suomen maatalous perustuu perhevilmelmiin. Valtion ja kuntien laitokset kuten koulut ja tutkimuslaitokset omistavat muutamia suurempia tiloja, mutta niiden osuus koko Suomen maataloudessa on vähäinen.

Vuonna 1994 yksityiset henkilöt omistivat 78,3 % kaikista tiloista, perikunnat ja perheyhtiöt 20,5 %, osakeyhtiöt ja osuuskunnat 0,4 %

Kuvio 2. Kasvukauden pituus maan eri osissa.

sekä valtio, kunnat ja seurakunnat 0,5 %. Perikuntien omistamien tilojen osuus on pysynyt likimain ennallaan. Niiden lukumäärällä on maatalouspoliittisia vaikutuksia. Ne ovat tuotavuudeltaan heikompia ja niiden olemassaolo hidastaa rakennekehitystä. Yksityisten henkilöiden omistamista maatiloista oli 17,6 % eläkeläisten hallussa vuonna 1994.

Vuoden 1994 maatilarekisterin mukaan yli yhden hehtaarin maatiloja oli kaikkiaan 189 925. Niiden keskimääräinen peltoala oli 13,7 ha. Tuotantotoimintaa harjoitti kuitenkin vain 114 510 tilaa, joiden keskimääräinen tilakoko oli 19,2 ha. EU-tukia haki noin 102 000 tilaa vuonna 1995.

Tilastoissa olevat pienet tilat vääristävät usein keskustelua Suomen maatalouden rakenteesta. Jos tarkastelu kohdistetaan varsinaisiin aktiivisiin päätoimisiin maatiloihin, tilojen lukumäärä on selvästi pienempi ja keskikoko vastaavasti suurempi. Tosin silloinkin tilakoko jää vielä pieneksi varsinkin karjataloudessa.

Pieniä tiloja jää jatkuvasti pois tuotannosta, mutta muutoin rakennekehitys on hidasta. Suurempien tilojen lukumäärä ei ole paljoakaan lisääntynyt. Tilojen yhdistyminen on ollut vähäistä. Tilakokoa voi käytännössä nostaa pellon vuokrauksella. Se onkin jatkuvasti kasvanut ja vuokratilaa oli vuonna 1994 yhteensä

Taulukko 2. Kaikkien mautilojen ja tuotantoa harjoittavien aktiivitulojen jakaantuminen eri suuruusluokkiin ja keskimääräinen tilakoko (yli 1 ha tilat).

	1994		1994 ¹⁾	
	1 000 kpl	%	1 000 kpl	%
1-4,9	64,9	34,2	17,2	15,0
5-9,9	39,6	20,8	21,5	18,8
10-19,9	43,2	22,7	35,0	30,6
20-49,9	36,6	19,3	35,2	30,7
50-	5,6	3,0	5,6	4,9
Yht.	189,9	100,0	114,5	100,0
Peltoala				
1 000 ha	2 592,9		2 198,4	
Tilakoko, ha	13,65		19,20	

¹⁾Aktiivitulat.

Lähde: Maatilarekisteri 1994.

424 189 ha eli 16,4 % peltoalasta. Vuokra-ala oli keskimäärin 9,5 ha.

Metsä on oleellinen osa suomalaista maatalaa. Keskimääräisellä maatilalla on peltoa 13,7 ha ja metsää 48,5 ha. Alueellinen jakaantuma on kuitenkin vaihteleva. Yleisesti ottaen etelässä on enemmän peltoa mutta vastaavasti vähemmän metsää kuin pohjoisessa (taulukko 3).

Maataloustuotantomme on hyvin kotieläinvaltaista. Pinta-alasta käytetään suoraan kulu-tukseen meneviin kasvituotteisiin vain 15 %. Maidontuotannon osuus maatalouden kokonais-tuotosta on noin 30 %, ja kun otetaan huomioon vielä nautaliha, nautakarjatalouden osuus noussee lähes puoleen koko tuotannosta. Niinpä heinä, säilörehun ja laitumen osuus koko pelto-alasta on noin kolmannes.

Tuotantorakenne on muuttunut ajan kuluessa siten, että maidon osuus on alentunut, mutta lihan osuus on kasvanut. Maatalouden erikoistuminen kiihtyi erityisesti 1960- ja 1970-luvuil-la. Aikaisemmin lähes kaikilla tiloilla tuotettiin maitoa, mutta viime vuoden kesäkuussa maidonlähettäjätiloja oli vain noin 32 200 (liite-

taulukko 2). Noin 40 % tuotantoa harjoittavista tiloista harjoittaa pelkästään kasvinviljelyä.

Suomen maatilat ovat hyvin koneistettuja. Tilalla on tavallisesti traktori ja tuotantosuuntaan kuuluvat muut koneet. Traktoreita on arvioin mukaan noin 234 000 ja leikkuupuimureita noin 38 000. Hehtaaria kohti laskettuna koneistus on varsin korkea. Lypsykone on lähes jokaisella maitotilalla.

Maatalouden koko pääomakannan on arvioitu olevan 85 mrd. mk, josta aktiivitulojen osuudeksi arvioidaan 77 mrd. mk (taulukko 4). Pellon osuus on noin 31 mrd. mk, jolloin pellon hintana on käytetty 13 400 mk/ha. Pellon hinta, jota taulukossa 4 on arvioitu usean eri lähteen avulla, vaihtelee suhdanteiden mukaan ja on muutoin vaikea tehdä koko maan osalta. Maa-kauppoja tehdään vuosittain noin 1 000, ja niistäkin osa on pieniä peltoaloja koskevia. Talous-rakennusten ja muiden omaisuuserien arviointi on jossain määrin helpompaa.

Mautilojen omistamien metsien arvo on noin 49 mrd. mk hehtaarihintaa 7 200 mk käyttäen ja muun varallisuuden arvo 58 mrd. mk, josta asuinrakennusten osuus on 27 mrd. mk. Kaikkien mautilojen varallisuus oli siis yllä mainitun selvityksen mukaan yhteensä 193 mrd. mk, josta aktiivitulojen osuus on 156 mrd. mk.

Taulukko 3. Pelto- ja metsäalat ha/tila eri puolella Suomea vuonna 1980 ja 1994¹⁾.

	Peltoa ja puutarhaa		Kasvullista metsää	
	1980	1994	1980	1994
Uudenmaan lääni	18,2	21,2	28,2	31,0
Hämeen lääni	14,1	15,6	31,0	37,1
Kuopion lääni	9,4	12,1	37,2	45,8
Vaasan lääni	11,3	14,3	26,4	29,8
Oulun lääni	9,2	11,3	45,8	80,3
Lapin lääni	6,1	7,1	78,8	121,8
Koko maa	11,0	13,7	35,5	48,5

¹⁾ Tilasto muuttunut v. 1992. Sisältää osan metsätiloista.

Lähde: Maatilarekisteri 1980 ja vuoden 1994 maatilatilastollinen vuosikirja.

Taulukko 4. Maatalouden pääomakanta vuonna 1992, mrd. mk.

Pelto	31
Taloussrakennukset	23
Koneet ja kalusto	17
Kotieläimet	10
Varastot	4
Yhteensä	85

Lähde: PYYKKÖNEN 1994.

Velkaa maatilatalouden harjoittajilla on noin 25 mrd. mk. Tilakohtaisesti velat jakaantuvat siten, että noin neljännes tiloista on täysin velattomia. Toisaalta velkaisimmalla kymmeneneksellä on noin puolet kaikista veloista. Vuonna 1991 tehdyssä selvityksessä todettiin, että noin 8 000 tilalla velkojen määrä oli huolestuttava. Näitä tiloja varten laadittiinkin saneerausohjelma, jonka turvin ne voivat jatkaa tuotantoon ilman välitöntä konkurssin pelkoa.

3. Muut maaseutuelinkeinot

Metsätalouden lisäksi viljelijät harjoittavat varsinaisen maatalouden rinnalla monia muitakin elinkeinoja kuten puutarhataloutta, kalastusta, turkistarhausta ja maaseutumatkailua. Niistä turkistarhaus on taloudellisesti merkittävin, mutta samalla se on hyvin suhdanneherkkä ja sen tuotot voivat vaihdella hyvin voimakkaasti. Muut ovat vakiinnuttaneet asemansa.

Seuraavassa on annettu muutamia yleistietoja näistä elinkeinoista viime vuosilta. Kaikkia tilastoja ei ole vielä vuodelta 1995, ja muutoinkin tilastot ovat puutteellisia.

Tässä julkaisussa tarkastellaan varsinaista maataloutta, johon kuuluu ainoastaan avomaapuutarhatuotanto. *Kasvihuonetuotanto* on siisen ulkopuolella. Koko puutarhatalouden markkinaympäristö muuttui vuoden alussa rajasuojan purkamisen johdosta. Puutarhatuotteiden tuonti vapautui kaikista tuonninrajotteista (tuontikiellot, tuontitullit, lisenssiointi-

järjestelmä) muista EU-maista tuotaessa ja hintataso laski tuotteesta riippuen 10-60 %. EU:n myötä kasvihuonetuotannolle alettiin myös maksaa tuotantotukea. 62-leveyspiirin pohjoispuolella sijaitseville yrityksille (noin 50 % kasvihuonealasta) maksetaan asteittain pienevän siirtymäkauden tuen jälkeen pohjoista tukea. A- ja B-tukialueilla maksetaan siirtymäkauden tukea, joka ensimmäisenä jäsenvuonna oli yli 7 kuukauden viljelykierrossa olevalla kasvihuoneella 105 mk/m² ja lyhyessä 2-7 kk viljelykierrossa olevalle kasvihuoneelle puolet edellisestä.

Kasvihuonetuotannon kokonaisala on noin 471 ha ja yrityksiä on noin 3 000. Keskimääräinen viljelyala on noin 1 500 m². Kasvihuonetuotannon tukeen oikeutettuja yrityksiä oli vuonna 1995 noin 1 873 kpl ja tukea myönnettiin kaikkiaan noin 380 hehtaarille, josta koristekasvien osuus oli 153 ha. Koko kasvihuonetuotannon arvoksi vuonna 1995 arvioidaan noin 1,05 mrd. mk, josta vihannesten (tärkeimmät tomaatti, kurkku, ruukkusalaatti) osuus 463 milj. mk ja koristekasvien 591 milj. mk.

Maassamme oli vuonna 1993 4 100 *ammattikalastajaa*, joista 1 300 oli päätoimisia ja 2 800 sivutoimisia. Noin 67 % näistä oli merialueiden kalastajia. Lukumäärä on ollut voimakkaassa laskussa. Kalastajat harjoittavat sivuammattinaan useimmiten maataloutta.

Kalansaaliin arvo oli vuonna 1994 arvion mukaan 160 milj. mk. Tämän lisäksi ruokakalaa (pääasiassa kirjolohta) kasvatettiin *kalaviljelylaitoksissa* noin 367 milj. mk:n arvosta vuonna 1994. Kirjolohti on ajoittain merkittävä vientituote. Vuoden 1994 tuotannosta, joka oli 16,7 milj. kg, vietiin noin 1,3 milj. kg, arvoltaan 43,4 milj. mk. Pelkkää kirjolohen mätiä vietiin 31 milj. mk:n arvosta. Kalakannan parantamisen kannalta on merkittävää istutus- tuotanto, jonka arvo oli 81 milj. mk vuonna 1993.

Erityisen merkittävä maatalouden sivuelinkeino on *turkiseläinten kasvat*, jota tosin harjoitetaan myös omana ammattina. Se työllistää nykyään noin 5 000 henkeä. Toiminnassa on noin 2 200 turkistarhaa. Turkistuotanto on keskittynyt Vaasan lääniin, josta tulee noin

Taulukko 5. Eräitä lukuja maaseutuelinkeinoista.

	yrityksiä kpl	tuotannon arvo milj. mk
Kasvihuonetuotanto	3 000	1 050
Kalastus	..	600
Turkistalous	2 200	1 100
Poronhoito	7 200	80
Hevostalous	6 000	230
Mehiläisten hoito	4 500	46
Maaseutumatkailu	2 000	150

85 % Suomen kokonaistuotannosta. Suomen osuus koko maailman turkistuotannosta on ketun osalta noin 70 % mutta minkin osalta vain vajaa 10 %.

Viime vuodet ovat kuitenkin olleet vaikeaa aikaa turkistaloudessa. Maailmanmarkkinahintojen romahtaminen vuonna 1988 pakotti monet tarhat lopettamaan tuotantonsa. Talousvuonna 1993/94 hinnat nousivat huomattavasti ja kannattavuus parani erityisesti ketun osalta. Minkinnahkojen hinta on nyt kääntymässä parempaan suuntaan.

Turkisnahkojen käyttö on siirtynyt yhä enemmän uusille markkina-alueille, kuten Kauko-Itään, jossa taloudellinen kasvu on ollut nopeaa. Sen sijaan Euroopassa ja Amerikassa kysyntä on laskenut huomattavasti, mihin on ollut ilmeisesti syynä talouslama ja lämpimät säät.

Turkistarhaus on hyvin suhdanneherkkä ala. Se joutuu sopeutumaan maailmanmarkkinoiden vaihteluihin, jotka ovat joskus voimakkaat. Jalostuksen avulla suomalaiset turkistuottajat ovat kuitenkin pyrkineet sopeutumaan kansainväliseen kilpailuun.

Poronhoito antaa toimeentulon noin 800 ruokakunnalle Lapissa. Sen lisäksi se on merkittävä sivuammatti noin 1 500 taloudelle. Poronmistäjia oli poronhoitovuonna 1994/95 noin 7 200. Poroja oli vuoden 1994/95 poroerotuk-

sisssa 333 000, joista teurastettiin 125 000. Lihantuotanto oli 3,3 milj. kg, ja sen arvo noin 80 milj. mk. Poronliha on kulutettu pääasiassa kotimaassa. Vientiiä ei ollut juuri lainkaan.

Vuonna 1995 maassamme oli 49 500 hevosta, joista maatiloilla noin puolet. Hevosten lukumäärä on kasvanut aivan viime vuosina, vaikka niitä ei juuri enää käytetäkään maataloudessa. *Hevostaloutta* harjoitetaan maassamme noin 6 000 maatilalla. Hevosia käytetään ennen muuta ratsastukseen ja raviurheiluun. Maatiloilla hevostalous työllistää päätoimisesti noin 1 300 henkilöä sekä osa-aikaisesti hieman yli 5 000 henkilöä. Hevostalouden tuotannon arvoksi maatiloilla arvioitiin noin 230 milj. mk vuonna 1990.

Mehiläisten hoito antaa lisäansioita noin 4 500 mehiläishoitajalle. Vuonna 1995 hunajaa tuotettiin 1,7 milj. kg eli noin 46 milj. mk:n edestä.

Luonnonmarjojen (lakan, mustikan ja puolukan) keruu on merkittävä tulolähde ennen muuta Pohjois-Suomen asukkaille.

Poimintatulot olivat vuonna 1990 noin 52,1 milj. mk. Sen lisäksi tulee kotitalouksien käyttämien marjojen arvo. *Sienien poimintatulot* olivat vuonna 1990 noin 6,8 milj. mk. Marjoja poimittiin myyntiin vuonna 1991 10,1 milj. kiloa ja sienä 0,5 milj. kiloa.

Maaseutumatkailu on myös merkittävä maatalouden sivuelinkeino. Maatila- ja mökkimatkailupalveluja tarjoaa noin 2 000 yrittäjää, joista noin puolet on maatalousyrittäjiä. Toimintaan kuuluu itsepalvelumökkien vuokrauksen, aamiaismajoituksen, puoli- ja täysihoitopalvelujen lisäksi pito- yms. ravintolapalveluja. Maaseutumatkailu on laajentunut vuosittain ja kaikkien loma- ja matkailupalvelujen tuotoksi arvioidaan hieman yli 150 milj. mk/vuosi. Tilastointi on alan heterogeenisuuden ja pienimuotoisuuden vuoksi vaikeaa.

Maataloutta lähellä olevien sivuelinkeinojen lisäksi viljelijät voivat harjoittaa muitakin elinkeinoja, joita julkinen valta on tukenut avustuksin ja lainoin. Niitä ovat olleet pienet teollisuusyritykset ja työliikkeet.

II TUOTANTO, HINNAT JA MAATALOUSTULO

4. Kasvinviljelytuotanto

4.1. Sääolot

Talvi 1994-95 oli lauha, mutta lunta oli kuitenkin runsaasti koko maassa lukuunottamatta maan eteläosia. Keväällä lumi sulii normaalia hitaammin ja muutoinkin kevään eteneminen oli hidasta viileän sään takia. Niinpä kylvötyöt olivat paikoin jopa kaksi viikkoa myöhässä. Monin paikoin runsaat, normaaliin verrattuna jopa kaksinkertaiset sateet hidastivat kylvötyötä. Viimeiset kylvöt tehtiin kesäkuun puolivälissä ja joissakin tapauksissa ne jäivät tekemättä kokonaan.

Viljelijät joutuivat heti ensimmäisenä EU-vuonna vaikeuksiin, koska viljelyilmoitukset olisi pitänyt tehdä jo toukokuun puolella, mutta huonojen säiden takia kylvöjä ei voitu tehdä. Komissio myöhensi ilmoitusten jättöaikaa kesäkuun puoliväliin saakka.

Terminen kasvukausi alkoi monin paikoin normaalisti, mutta sateiden takia siitä ei ole ollut hyötyä viljelijöille. Satotoiveet olivat keväällä keskinkertaiset. Lyhyen kasvukauden takia kylvöt pitäisi saada tehdä mahdollisimman aikaisin hyvän sadon saamiseksi. Syysviljoja ei Suomessa voida paljoakaan viljellä huonon talvehtimisen takia.

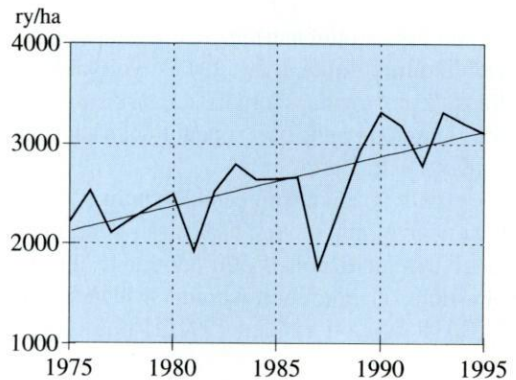
Kesä edistyi sateisen kevään jälkeen lämpimänä, joskin heinäkuu oli normaalia viileämpi. Elokuu oli jälleen lämmin ja paikoin liian kuiva. Koko kesän osalta lämpösummat olivat 5-10 % korkeampia kuin normaalisti. Lämpötilajakauma ei ollut kuitenkaan optimaalinen viljojen kasvua ajatellen. Alku- ja loppukauden lämpösummat menivät osittain hukkaan ja pit-

kän lämpimän kauden aikana kesä- ja elokuussa oli liian kuivaa. Lämmin sää merkitsee valitettavasti Suomessa usein poutasäätä ja kuivuutta.

Sadetta saatiin kasvukaudella normaalisti, mutta jakauma oli huono. Huolimatta epäedullisista säätekijöistä viljasato oli normaali ja syysviljojen osalta jopa hyvä. Sen sijaan heinä-sato kärsi kuivuudesta ja satotaso jäi pitkän ajan trendiarvojen alapuolelle.

4.2. Pinta-alat ja sadot

Suomen pinta-ala on 33,8 milj. ha (338 145 km²). Metsätalousmaan osuus siitä on 26,3 milj. ha (78 %), vesistöjen osuus 3,4 milj. ha (10 %) ja maatalousmaan 2,6 milj. ha (8 %). Käytännöllisesti katsoen lähes kaikki maatalousmaa on viljeltyä maata. Suomessa on luonnonlaitumia- ja niittyjä vain 100 000 ha, kun niiden määrä ja merkitys monissa Euroopan maissa on hyvinkin suuri.

Kuvio 3. Kokonaissato ilman olkia vuosina 1975-1995, ry/ha.

Viljelypinta-ala kasvoi edellisvuodesta noin 125 000 ha (taulukko 6), sillä kesannointi ale- ni. Kesannointi ei ollut enää pakollista niin laajassa määrin kuin aikaisemmin. EU:n CAP- tuen edellytyksenä olevan kesannoinnin arvioi- daan olevan noin 80 000 ha, sillä monen tilan satomäärä jää alle 92 tonnin, joka on rajana kesannoinnille. Vapaaehtoista kesantoa oli kui- tenkin vielä runsaasti, mihin ehkä oli osittain syynä huonot kylvöolot keväällä ja osittain kannattavuustekijät.

Yleisesti ottaen viljelyalat kasvoivat. Lisään- tynyt viljelyala käytettiin niin vilja- kuin nurmi- kasvien tuotannon lisäämiseen. Erityisesti ru-

kiin, vehnän ja öljykasvien alat nousivat edel- lisvuodesta. Rukiin viljelyä on pyritty rajoitta- maan viime vuosina liian suurten varastojen takia. Vuonna 1995 sen toivottiin lisääntyvän hieman, mutta ei vielä omavaraisuustuotantoon eli noin 50 000 hehtaariin saakka. Yllättävää on kuivaheinän ja säilörehun alojen voimakas kas- vu. Nautakarjan kasvattajat ovat ilmeisesti ha- lunneet nostaa ruokinnan omavaraisuutta kus- tannusten alentamiseksi.

Öljykasvien pinta-ala kasvoi edellisvuodes- ta, joskin rypsin viljely on ollut aikaisemmin- kin yhtä korkealla tasolla. Suomi haluaisi pitää vuoden 1995 öljykasvien viljelyalan, mutta

Taulukko 6. Tärkeimpien viljelykasvien korjatut pinta-alat ja sadot vuosina 1994 ja 1995¹⁾.

	1994			1995		
	Ala 1 000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg	Ala 1 000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg
Syysvehnä	11,3	37,4	43	12,6	41,7	53
Kevätvehnä	77,6	38,0	295	88,1	37,1	327
Ruis	8,6	25,8	22	20,8	27,7	58
Ohra	505,7	36,8	1 858	516,2	34,2	1764
Kaura	334,3	34,6	1 150	329,3	33,3	1097
Seosvilja	10,2	33,0	32	10,7	32,8	35
Herne	6,2	22,4	14	4,5	24,2	11
Peruna	36,5	198,8	726	36,1	221,1	798
Sokerijuurikas	33,9	323,6	1 097	34,8	319,0	1110
Heinä	257,9	39,2	1 016	287,1	37,8	1086
Tuorerehu	27,7	158,4	518	31,6	137,4	434
Säilörehu	268,4	167,2	4 309	300,9	187,2	5633
Öljykasvit	67,2	16,1	108	83,9	15,0	126
Muut kasvit	28,8			32,1		
Laidun	122,5			133,4		
Yhteensä	1 796,8	3 201²⁾	5 260³⁾	1 922,1	3 109²⁾	5 481³⁾
Kesanto	505,1			297,1		

¹⁾ Vuonna 1990 suoritettiin yleinen maatalouslaskenta. Sen seurauksena tilastot ovat muuttuneet jonkin verran. Kokonaispeltoala on suurempi kuin otantaan perustunut ala. Aikaisempi vuoden 1990 luku oli 2.436 milj. ha ja maatalouslaskennan mukainen luku on 2.544 milj. ha. Tämä on otettava huomioon tehtäessä vertailuja 1980-luvun tilastoihin.

²⁾ ry/ha ilman olkia. Rehuyksikkönormit muuttuivat vuoden 1990 alusta viljojen osalta. Keskimääräinen nousu oli noin 2 %.

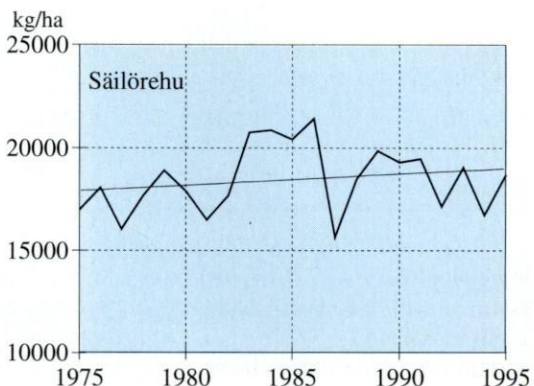
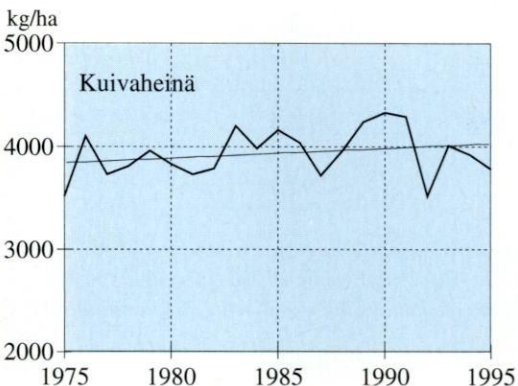
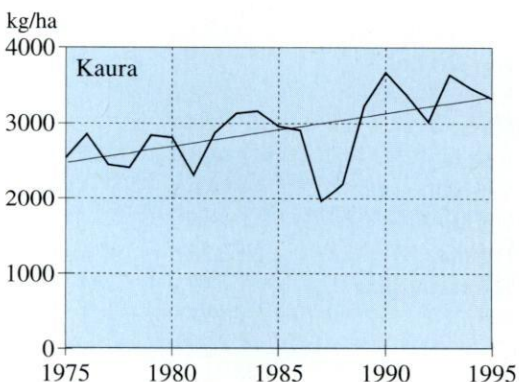
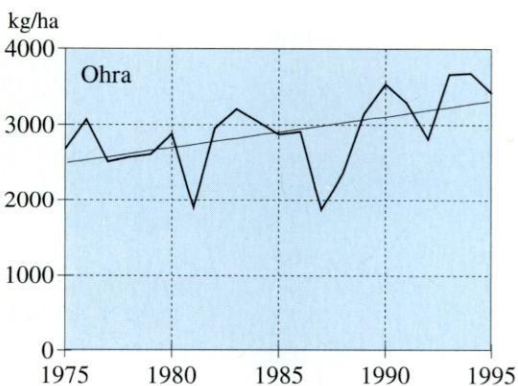
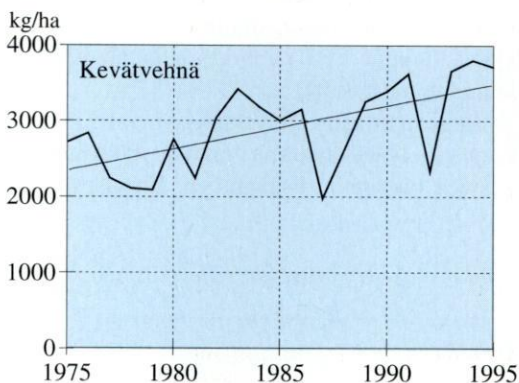
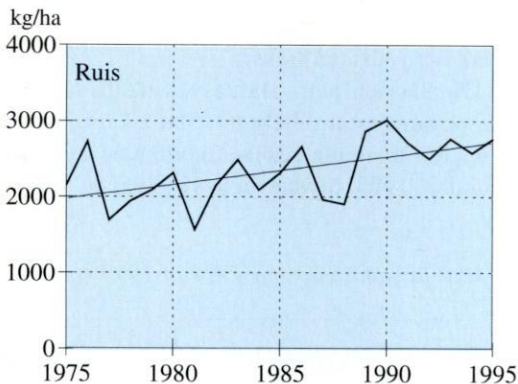
³⁾ milj.ry ilman olkia.

komission vaatimuksesta se saa olla vain 63 000 ha vuonna 1996.

Viljojen hehtaarisadot jäivät vuoden 1994 satojen alapuolelle, mutta ne olivat kuitenkin pitkäaikaisten keskiarvojen yläpuolella. Syysvehnän hehtaarisato oli jopa erinomainen. Vil-

jasato jäi lisääntyneestä peltoalasta huolimatta noin 2 % pienemmäksi kuin vuonna 1994. Laadultaan sato oli hyvä.

Heinäsato on ollut viime vuosina pitkän ajan trendiarvojen alapuolella ja näin oli myös vuonna 1995. Säilörehun hehtaarisato nousi nor-

Kuvio 4. Tärkeimpien kasvien hehtaarisadot vuosina 1975-1995.

maalitasolle, joskin satotasossa ei ole tapahtunut kasvua kymmeneen vuoteen.

Perunaa saatiin selvästi enemmän kuin vuonna 1994, sillä keskisato kasvoi huomattavasti. Sokerijuurikkaan sato oli lähes edellisvuoden suuruinen. Sopimustuotannon takia sokerijuurikkaan pinta-ala on varsin vakio vuodesta toiseen. Öljykasvien hehtaarisato oli selvästi normaalia pienempi, mutta määrällisesti sato oli hieman suurempi kuin vuonna 1994 lisääntyneen viljelyalan takia.

Rehuysikköinä mitattuna sato oli 3 109 ry/ha, mikä on noin 3 % pienempi kuin edellisenä vuonna. Kokonaissato oli 5 481 milj. ry eli noin 4 % suurempi kuin vuonna 1994 lisääntyneen viljelyalan takia. Viljan ylituotanto säilyi lähes entisellä tasolla, mutta se ei ole enää niin ongelmallinen kuin aikaisempina vuosina, jolloin ylituotanto jouduttiin viemään maailmanmarkkinahintaan kansallisen vientituen turvin.

4.3. Kasvinviljelytuotteiden tuottajahinnat

Viljelijöillä oli jo ennen kylvöjen alkamista jonkinlainen käsitys siitä, miksi tuottajahinnat saattaisivat muodostua, joten odotukset vaikuttivat jossain määrin tuotantopäätöksiin. Täyttä käsitystä hinnoista ei kuitenkaan voinut olla olemassa, joten viljantuotannon tuotantopäätökset tapahtuivat paljolta entisen käytännön mukaisesti. Syksyllä 1995 hinnanmuodostus oli tarjonnan määrittämää.

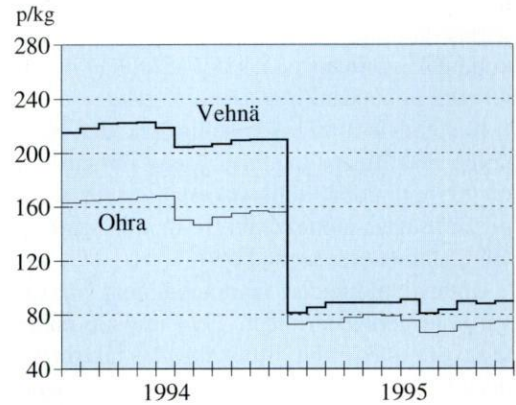
Viljan hinnat sopeutuivat nopeasti EU:n markkinoilla maksettuihin hintoihin. Markkinahinnat putosivat heti vuoden ensimmäisellä viikolla alle puoleen vuoden 1994 hinnoista. Erityisen voimakas oli rukiin hinnan pudotus, sillä sen tavoite- ja tuottajahinta oli selvästi korkeampi kuin vehnän hinta, mikä puolestaan oli korkeampi kuin ohran ja kauran hinnat.

Uuden sadon hinnat olivat aluksi ehkä hieman alemmat kuin EU:n markkinat olisivat edellyttäneet. Vähitellen ne kuitenkin nousivat EU:n keskihintatasolle, sikäli kuin se on täysin mahdollista määrittää mm. laatuerojen takia.

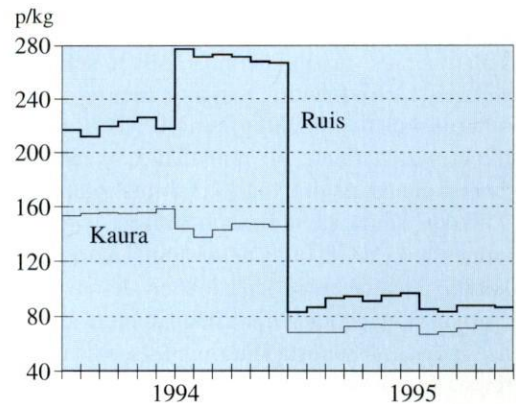
Hintatilastojen laadinta muuttui integraation myötä. Aikaisemmin laadittiin tuottajahinta-

Taulukko 7. Eräiden kasvituotteiden tuottajahinnat vuosina 1986-1994, mk/kg.

	Ruis	Vehnä	Ohra	Kaura
1986	2,74	2,35	1,71	1,60
1987	2,68	2,44	1,70	1,60
1988	2,91	2,43	1,73	1,65
1989	3,16	2,60	1,82	1,78
1990	3,03	2,54	1,76	1,72
1991	2,88	2,22	1,58	1,55
1992	2,72	2,19	1,65	1,55
1993	2,26	2,19	1,63	1,54
1994	2,52	2,13	1,57	1,48

Kuvio 5. Vehnän ja ohran tuottajahinnat vuonna 1994 ja markkinahinnat vuonna 1995.

Kuvio 6. Kauran ja rukiin tuottajahinnat vuonna 1994 ja markkinahinnat vuonna 1995.

tilastoja, joista kävi ilmi viljelijän saama hinta. Tilastointi perustui tilityshintoihin viljelijöille, jolloin maksetussa hinnassa oli otettu huomioon kuljetuskustannukset. Kyseiset hinnat olivat ns. farm gate -hintoja. Niitä ei enää suoraan noteerata, vaan hinnat ovat ns. markkinahintoja. Näistä hinnoista on vähennettävä kuljetus- ja käsittelykustannukset, ennen kuin päästään varsinaiseen tuottajahintaan.

5. Kotieläintuotanto

5.1. Tuottajahinnat

Kotieläintuotteiden osalta on julkisuudessa esillä tavallisesti markkinahinnat. Jos niistä haluaa johtaa viljelijän saaman tilahinnan, voidaan kuljetuskustannuksina käyttää sianlihan osalta 43 p/kg ja naudanlihan osalta 32 p/kg.

Käytettävissä on myös teurastamoiden tuottajille maksamat tilahinnat, joissa on suoraan otettu huomioon kuljetuskustannukset. Kun niihin lisätään tuotantotuki (lisähinta), saadaan tuottajahinta (ks. taulukko 9).

Kotieläintuotteiden markkinahinnat putosivat noin puoleen vuoden 1994 tasosta, mutta tuottajille maksettiin siirtymäkauden tukea sekä lisähintoina että pinta-alaperusteisena ja eläinperusteisena tukena, joiden yhteisvaikutuksena muodostuu tuottajan saama todellinen hinta. Lisähinta on sama kaikilla alueilla.

Ensimmäisiä hintareaktioita voi luonnehtia hermostuneiksi. Aivan vuoden alussa lihan ja kananmunien markkinahinnat olivat selvästi alemmat kuin odotettiin. Kananmunien tuottajahinta oli vain noin 3 mk/kg, kun EU:n keskimääräinen tuottajahinta oli noin 5,0-5,50 mk/kg. Ennen integraatiota markkinahinta oli noin 9 mk/kg. Hinta vaihteli huomattavasti vuoden kuluessa. Syksyllä hinta nousi noin 4 markkaan kilolta, mikä on kuitenkin edelleen alempi kuin EU:n keskimääräinen hinta. Huono hinta johtuu erityisesti suuresta yltäriajonnasta, eikä vientimarkkinoilta ole saatu apua hinnan nostamiseksi.

Sianlihan tuottajahinta oli aluksi noin 7 mk,

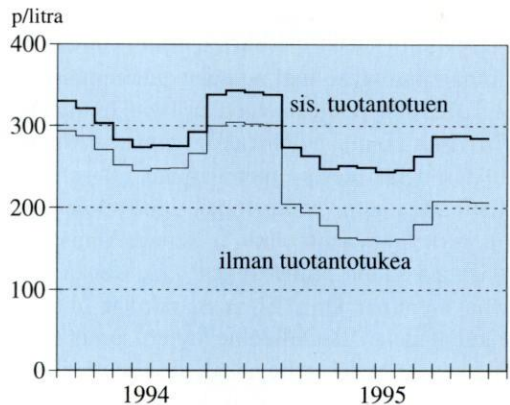
Taulukko 8. Tärkeimpien maataloustuotteiden maksetut tuottajahinnat kaikkine lisineen ja vientikustannusmaksut ja maidon kiintiömaksut vähennettyinä vuosina 1986 -1994.

Vuosi	Maito p/l	Naudan- liha mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat mk/kg
1986	276,4	28,28	16,49	10,68
1987	283,3	28,77	16,52	10,71
1988	292,6	30,62	17,28	11,06
1989	312,6	32,86	18,02	11,76
1990	316,5	32,11	17,66	11,81
1991	321,2	29,44	16,62	11,86
1992	317,2	30,04	16,30	11,95
1993	328,3	29,32	16,25	11,58
1994	326,5	30,45	16,14	11,15

joka oli vajaa 10 % alle EU:n keskimääräisen hinnan. Joulukuussa 1994 hinta oli noin 16 mk/kg. Huhtikuussa hinta oli noussut vajaaseen 8 markkaan kilolta eli noin EU:n keskiarvotasolle, ja on sen jälkeen pysynyt varsin korkeana.

Sianlihan hinta on EU:ssa noussut nopeasti vuoden alusta lähtien ja se on vaikuttanut myös siihen, että tuottajahinta on ollut Suomessa korkeampi kuin oletettiin.

Naudanlihan hinta on ollut hieman alle EU:n keskitason ja siis hieman alempi kuin oletettiin.

Kuvio 7. Maidon hinta vuosina 1994 ja 1995.

Taulukko 9. Maidon, lihan ja kananmunien arvioidut hinnat vuonna 1995.

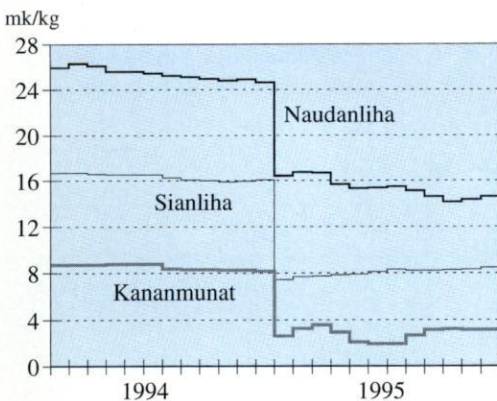
	Tila- hinta	Tuottaja- hinta ¹⁾
Maito, mk/l	1,90	2,70
Naudanliha, mk/kg	14,50	20,50
Sianliha, "	7,90	10,50
Siipikarjanliha, "	6,00	8,20
Kananmunat, "	2,80	4,85

¹⁾sis. lisähinnan.

Se on ollut pettymys tuottajille.

Tärkeimmän tuotteen, maidon markkinahinta asettui heti odotetulle tasolle eli noin EU:n keskitasolle 1,90 mk/litra. Suomessa on voitu maksaa maidosta ennalta arvioitua hintaa. Tosin ylituotanto pyrkii painamaan hintatasoa, mutta vienti on vetänyt hyvin, joten siitä ei ole aiheutunut ylimääräisiä paineita tuottajille.

Kun tulotason ylläpitämiseksi tarvittavan tuen määriä arvioitiin ennen integraatiota, oletettiin, että hinnat asettuivat lähimpien kilpailijamaiden hintatasolle. Tosin esitettiin myös oletuksia, että kuljetuskustannusten ja muiden kitkatekijöiden takia hintataso voisi olla Suomessa hieman korkeampi kuin laskelmissa on oletettu. Tilanne riippuisi ennen muuta maan

Kuvio 8. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien hinnat ilman tukea vuosina 1994 ja 1995.

sisäisistä markkinoista. Näyttää kuitenkin siltä, että hinnat ovat jääneet hieman alemmaksi kuin odotettiin. Syynä voi olla elintarviketeollisuuden huono kilpailukyky tai kuljetuskustannukset kotimaassa. Tavara tulee yhtä halvalla tai halvemmalla ulkomailta kuin keräämällä se monesta pisteestä kotimaassa.

Pinta-alan mukaan maksettavaa tukea ei ole lisätty taulukossa 9 esitettyihin tuottajahintoihin. Jotta saisi täydellisen kuvan hinnoista, olisi käytettävä monenlaisia laskentamenetelmiä, eikä ole varmaa, päästäänkö sittenkään tyydyttävään lopputulokseen. Eräs tapa tutkia hinnan ja tuen muutoksia on käyttää tilamallilaskelmia tulojen muodostuksesta. Tällöin voidaan laskelmaan ottaa mukaan myös kustannuksissa tapahtuneet muutokset.

5.2. Tuotantopanosten hinnat

Tuotantopanosten hintojen kehitys on otettava huomioon arvioitaessa tuotannon reaktioita integraatioon. Niiden osalta on rehujen hinta kaikkein mielenkiintoisin. Sen odotettiin alenevan 40 %. Viljelijät olivat pettyneitä aivan vuoden alussa siitä, että alennus jäi pienemmäksi kuin odotettiin. Vähin erin rehujen hinnat ovat kuitenkin alentuneet noin 30 %, joten ne ovat korkeammat kuin odotettiin ennen integraatiota.

Lannoitteiden hinnat sen sijaan alenivat jo vuoden 1994 kesällä oletetut 25 % tai jopa enemmänkin. Tämä johtui varsinaisesti verojen poistumisesta. Muutoin hinnat ovatkin olleet EU:n keskitasoa.

Tuotantopanosten hintoja alentaa arvonlisäverotuksen (alv) muutos. Tuotantopanoksissa on ollut arvion mukaan noin 7 % liikevaihtoveroa, joka poistui vuoden 1995 alussa maataloudenkin siirryttyä arvonlisäverotukseen. Maatalouden tuottajahintojen aleneminen muuttaa myös maatalouden sisäisten tuotantopanosten kuten porsaiden ja vasikoiden sekä siementen hintoja. Viljelijältä vaaditaan nyt tarkkaa kirjanpitoa, jotta hän näkisi tarkasti kaikkien tekijöiden vaikutuksen tulonmuodostukseen.

5.3. Tuotanto

Kotieläintuotantoa säätelee EU:n yhteinen maatalouspolitiikka mutta jossain määrin myös oma kansallinen tuotantopolitiikka. Jäljellä on vielä joitain tuotannon rajoittamissopimuksia, jotka on tehty ennen liittymistä EU:iin. Niiden merkitys on kuitenkin vähäinen.

Yleensä tuotanto vaihtelee hinnan vaihdellessa. EU:n maatalouspolitiikka sisältää kuitenkin monia tuotantoa rajoittavia tekijöitä. Maidon kiintiöinti on niistä tärkein. Sianlihan ja kananmunien tuotantokin on osittain säädeltyä Suomessa. Liittymissopimuksen mukaan sianlihan ja kananmunantuotantoa voidaan tukea ja yrityskokoa kasvattaa, mikäli tavoitteena on rakenteen parantaminen. Kokonaistuotantoa ei kuitenkaan saa sen avulla lisätä.

Kotieläintuotannon ympäristössä tapahtui huomattava muutos, kun markkinahinnat putosivat jopa puoleen aikaisemmasta tasosta, joskin tukikin kasvoi. Kustannukset alenivat myös.

Kiintein tuotanto- ja tuotantopanosmäärin tehdyt tulolaskelmat osoittavat kannattavuuden heikkenevän merkittävästi jo vuonna 1995 ja edelleen sen jälkeen, minkä pitäisi merkitä tuotannon alenemista. Mitään oleellisia tuotannon muutoksia ei kuitenkaan näytä vielä tapahtuneen. Viljelijät ovat ehkä odottavalla kannalla tai heillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin jatkaa tuotantoa entisellä tavalla huolimatta siitä, että tulot alenevat. Hintojen muodostuminen on myös ollut epävarmaa, joten on ymmärrettävää, etteivät viljelijät ole vielä täysin reagoineet niihin.

Maidontuotanto oli hieman pienempi kuin vuonna 1994. Maidonlähettäjiä (-tuottajien) määrä on jatkanut hidasta alenemista ja samoin lehmien määrä on pienentynyt hieman, mutta keskituotosten kasvu on pitänyt tuotannon aikaisemmalla tasolla. Tuotanto vastaa suurin piirtein maan koko kiintiötä. Vuoden 1994 lopussa ja vuoden 1995 alkupuolella ei ollut voimassa kiintiöitä, minkä katsottiin lisänneen hieman tuotantoa alkuvuodesta.

Tuotantopoliittisia ongelmia on aiheutunut siitä, että tilakohtaisten kiintiöiden summa ylittää liittymissopimuksen mukaisen maa kiintiön. Komission kanssa on sovittu, että sopeuttaminen tehdään maaliskuun loppuun 1997 mennessä. Ongelma ei liene kuitenkaan kovin suuri, sillä maakohtainen kiintiö ei näytä ylittyvän. Tosin tilakohtaista kiintiötä ei tällöin tarvitse seurata, mikä voi johtaa vähitellen tuotannon kasvuun.

Valtio ostaa kuitenkin pois maitokiintiöitä vuoden 1995 lopulla tekemänsä päätöksen mukaan. Hinta on 1,50 markkaa litralta, jos myy koko kiintiönsä, ja 1,20 markkaa litralta, jos myy vain osan.

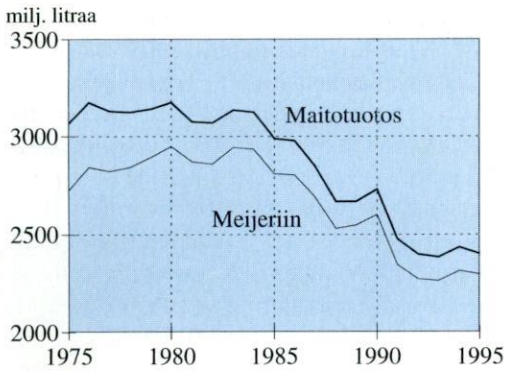
Lypsylehmistä on 75 % C-alueella, jolla tuotannon kannattavuus tulee säilymään suhteellisen hyvänä. Näin ollen maidontuotannon voi olettaa säilyvän nykyisellä tasolla tulevaisuudessaakin. Vuoden 1996 maidontuotannon ennustetaankin olevan saman kuin vuonna 1995.

Sianlihan tuotanto laski noin yhden prosentin. Lukujen vertailussa on otettava huomioon, että nyt jälleen tehdään 2 %:n kuumapainovähennys, mikä menettely oli pois muutaman

Taulukko 10. Kotieläintuotanto vuosina 1989-1995¹⁾.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 ^e
Meijerimaito, milj. l	2 547	2 600	2 345	2 274	2 264	2 316	2 296
Naudanliha, milj. kg	107	118	122	117	106	107	97
Sianliha "	174	187	177	176	168	169	168
Kananmunat "	76	76	67	67	70	72	74
Siipikarjanliha "	30	33	37	36	35	39	42

¹⁾ Lihan kuumapainovähennys poistettiin maaliskuun alusta 1990. Sen takia tuotantomäärät ovat 3 % aikaisempia suuremmat. Hintoja alennettiin vastaavasti 3 %. Uusi kuumapainovähennys alkaen 1.7.1995 on 2 %.

Kuvio 9. Maidontuotanto ja meijereiden vastaanottama maitomäärä vuosina 1975-1995.

vuoden ajan.

Tuotanto pyrkii kasvamaan ja porsaista on ollut pulaa. Eräiden arvioiden mukaan tuotanto kasvaa muutaman vuoden ajan, jonka jälkeen se kääntyy jälleen alaspäin. Kannattavuuslaskelmat osoittavat kannattavuuden laskevan nopeasti, minkä perusteella tuotannon tulisi kääntyä laskuun jo vuonna 1996.

Naudanlihantuotanto on laskenut noin 9 %. Se johtuu lehmäkannan alenemisesta ja osittain myös teuraspainojen alenemisesta, koska aikaisemmin käytössä ollut hintaporrastus raskaiden eläinten osalta on poistunut. Tuotannon aleneminen johtuu osittain myös teurastusten painottumisesta vuoden 1994 loppuun. Naudanlihan markkinahinnat ovat olleet matalat, mutta niiden ei voi olettaa vaikuttaneen tuotannon alenemiseen tässä vaiheessa.

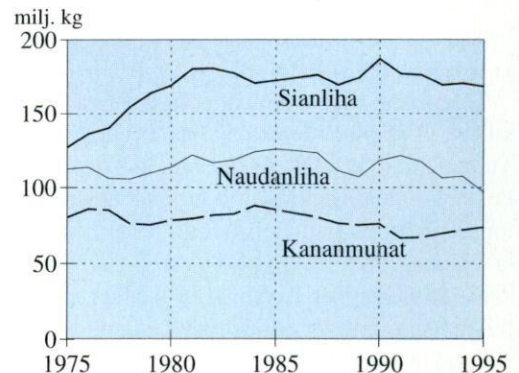
Naudanlihantuotannon kehitys riippuu osittain maitokiintiöitä koskevista päätöksistä. Jos tilakohtaisia kiintiöitä pienennetään, lypsylehmiä joudutaan karsimaan normaalia enemmän, mikä lisää naudanlihan tarjontaa lyhyellä aikavälillä. Pitkän aikavälin trendi on kuitenkin aleneva juuri maitokiintiöstä ja siitä seuraavasta lypsylehmien määrän alenemisestä johtuen.

Siipikarjanlihan tuotanto on jatkanut kasvuaan, vuonna 1995 jopa aikaisempaa nopeammin. Markkinat ovat yleensä olleet varsin tasapainoiset, ja tuotanto on vastannut kulutusta.

Kulutuksen kasvun syynä on edullinen hinta muihin lihoihin verrattuna ja kuluttajien mieltymys vaaleaan kevyeen lihaan. Kuluttajahinnat alenivat jopa 16 % ja niin kulutuksen kasvu on ollut ripeää, vuonna 1995 noin 11 %, mikä on mahdollistanut tuotannon kasvun. Siirtymäinen punaisesta lihasta valkoiseen lihaan jatkuu edelleen, joten siipikarjan lihan tuotanto kasvaa tulevaisuudessakin. Markkinahinnat suosivat tätä kehitystä.

Kananmunantuotanto kasvoi vuonna 1995 noin 3 % huolimatta markkinahintojen painumisesta paljon alle EU:n keskimääräisen tason. Rajojen avautuminen oli ilmeisesti shokki kananmunantuottajille, eikä vientiä saatu toimimaan tarpeeksi nopeasti, jotta kotimaiset markkinat olisivat tasapainottuneet paremmin ja hinta olisi noussut EU-tasolle. Ennusteet osoittavat tuotannon säilyvän vielä vuonna 1996 korkealla tasolla, vaikka tuottajahintojen nostamiseksi tarvittaisiinkin tuotannon vähentämistä.

Muun lihan (lampaan ja hevosen lihan) tuotanto säilyi entisellä tasollaan. Lampaanlihan tuottajilla on vaikeuksia alhaisen hinnan takia. Markkinat ovat pienet ja tuonti ulkomailta järkyttää helposti markkinoita. Näiden kahden lihan tuotanto on vain noin 1 milj. kg yhteensä. Hieman merkittävämpi on poron lihan tuotanto, noin 3-5 milj. kg vuosittain. Lisäksi hirven lihaa saadaan vuosittain 5-6 milj. kg.

Kuvio 10. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tuotanto vuosina 1975-1995.

6. Vähittäishinnat ja kulutus

6.1. Vähittäishinnat

EU:iin liittymisen myötä elintarvikkeiden kuluttajahinnat ovat alentuneet keskimäärin 9 %, mitä niiden ennustettiin tekevän. Joidenkin arvioiden mukaan hintojen piti aleta 10 %. Markkinahinnat vaihtelevat huomattavasti enemmän kuin ennen ja siten tarkan laskelman tekeminen hintaennusteiden onnistumisesta ei ole mahdollista. Hintojen täysimääräisen alenemisen ehtona oli, että kaupan ja jalostuksen marginaalit eivät muutu. Tämä ehto näyttää toteutuneen melko hyvin.

Hintojen laskua hidasti arvonlisäverotuksen käyttöönotto elintarvikkeiden osalta vuoden 1995 alussa. Yleinen arvonlisäprosentti on 22, mutta elintarvikkeiden osalta se on aluksi 17 ja vuoden 1998 alusta 12, mikäli pysytään aiemmin tehdyssä päätöksessä. Ennen vuotta 1995 elintarvikkeiden liikevaihtovero oli sekava ns. alkutuotevähennyksen takia. Sillä alennettiin verotusta niin, että eräiden tuotteiden (ennen kaikkea maitotuotteiden) liikevaihtoveroprosentti oli lähes nolla, mutta pitkälle jalostettujen elintarvikkeiden vero oli lähellä yleistä veroprosenttia 22. Arvonlisäveron laskettiin olleen ennen integraatiota keskimäärin noin 15 %, josta se nousi noin 2 prosenttiyksikköä.

Elintarvikkeiden hintoja nosti jossain määrin siirtyminen EU:n tulleihin, jotka ovat osittain hieman korkeammat kuin Suomen aikaisemat tullit. Kokonaisuuden kannalta niillä ei kuitenkaan ole merkitystä.

Kuluttajahinnat alenivat noin 7 % tammi-kuussa ja vuoden loppuun mentäessä noin 9 %. Tuottajahintojen alenemisen vaikutus lienee jo kokonaan mennyt hintoihin ja tästä eteenpäin hintakehitys riippuu yleisestä kilpailutilanteesta EU:ssa.

Kuluttajahintojen keskinäiset suhteet muutuivat merkittävästi, koska nyt kaikkien elintarvikkeiden arvonlisävero on 17 %. Raaka-aineen hinnan aleneminen vaikutti eniten vähittäishintaan, mutta esim. kulutusmaidon hinta, joka on säilynyt ennallaan, olisi voinut laskea huomattavasti ilman arvonlisäverotuksen muut-

Taulukko 11. Eräitä vähittäishintoja vuoden 1994 joulukuussa ja vuoden 1995 tammi- ja lokakuussa, mk/kg (maito ja kerma mk/litra).

	1994	1995 I	1995 X	Muutos %
Kulutusmaito	3,92	3,99	3,92	0
Kerma	4,87	4,75	4,72	-3
Voi	14,88	14,02	11,96	-20
Juusto	49,54	48,55	47,15	-5
Margariini	7,93	6,81	6,63	-16
Sianliha	42,87	35,85	33,47	-22
Naudanliha	56,14	51,01	46,94	-16
Broileri	23,47	19,99	19,61	-16
Kananmunat	16,48	9,52	9,78	-41
Vehnäjauhot	10,26	7,44	7,12	-31
Ruisleipä	16,57	15,44	15,03	-9
Ranskanleipä	14,63	13,20	12,27	-16

Lähde: Tilastokeskus, kuluttajahintatilasto.

tumista. Voin hinta laski 20 % ulkomaisen kilpailun takia. Juuston (taulukossa emmentalin) hinnan aleneminen jäi pieneksi.

Lihan hinnat laskivat 15-20 %. Kananmuni- en hinta aleni peräti 40 %, sillä tuottajahinta suorastaan romahti. Jauhojen hinnat putosivat kolmanneksen ja vastaavasti leivän hinta aleni odotusten mukaisesti 10-15 %, vaikka leipä onkin vielä kansainvälisesti katsoen kallis Suomessa.

Suomen vähittäishintataso on Saksan tasolla, hieman EU:n keskitasoa korkeampi. Tosin EU-maiden arvonlisävero vaihtelee nolasta (UK) 25 %:iin (Tanska), mikä on otettava huomioon vertailuja tehtäessä. Valuuttakurssien muutokset vaikuttavat tietenkin suoraan hintavertailuihin. Suomen marka on vuoden kuluessa vahvistunut kaikkiin EU-valuuttoihin nähden ja siten tehnyt maamme aikaisempaa kalliimaksi maaksi.

6.2. Kulutus

Hintojen muutos on ollut suurin syy kulutuksen muutokseen, mutta myös käytettävissä olevi-

en tulojen kasvu on vaikuttanut jossain määrin kulutukseen, vaikka lähes kaikkien elintarvikkeiden tulojousto onkin suhteellisen pieni. Kysyntäanalyysin tekijöillä on nyt käytettävissä hyvää aineistoa, sillä niin hinnat, tulot kuin kulutuskin ovat muuttuneet huomattavasti.

Nestemäisten maitotuotteiden kulutus on kehittynyt lähes aikaisemman trendin mukaisesti. Maitonesteiden kulutus laski 1,7 prosenttia vuonna 1995. Hintajousto on pieni, eikä hinnoissakaan ole tapahtunut suuria muutoksia, mikä selittää kulutuksen pienen muutoksen. Kulutus siirtyy yhä enemmän vähärasvaiseen tuotteisiin. Tämän takia kevytmaidon rasvapitoisuus aleni keväällä 1,9:stä 1,5 %:iin ja kulutusmaidon rasvapitoisuus syksyllä 3,9:stä 3,5 %:iin.

Voin hinta laski, mutta siitä huolimatta kulutus laski myös hieman. Vovirasvaa kulutetaan myös erilaisissa voi-kasvisöljysekoituksissa.

Elintarvikkeiden hintajoustot ovat yleensä pieniä, mutta juuston hintajousto (kuten tulojoustokin) on sen sijaan vielä varsin korkea, ja koska hinnat alenivat, kulutus nousi noin 7 %. Kuluttajien saatavilla on laajempi valikoima juustoja, mikä voi nostaa kokonaiskulutusta-

Taulukko 12. Maitotuotteiden ja margariinin kulutus henkeä kohti vuosina 1986-1995.

	Maitonesteet litraa	Voi kg	Juusto kg	Margariini kg	Voi- ¹⁾ seokset kg
1986	228,4	8,8	10,3	7,2	1,7
1987	225,6	8,2	11,5	7,1	2,2
1988	221,8	7,0	11,7	7,3	2,1
1989	217,7	6,5	12,5	8,0	2,1
1990	216,0	5,5	12,7	7,6	2,2
1991	209,0	6,2	12,8	7,9	2,6
1992	208,0	5,6	13,1	8,6	2,8
1993	205,3	5,5	13,5	8,7	2,9
1994	201,1	5,4	13,5	8,2	2,8
1995 ^e	197,7	5,2	14,4	7,8	2,7

¹⁾ voi-kasviöljyseokset.

Lähde: Maatilatilastollinen vuosikirja 1995 ja ETT.

Taulukko 13. Lihan ja kananmunien kulutus vuosina 1986-1995, kg/capita¹⁾.

	Naudan- ja vasikan- liha	Sian- liha	Siipi- karjan- liha	Kanan- munat
1986	21,1	32,7	4,5	11,7
1987	20,9	32,6	5,2	11,8
1988	20,9	32,7	5,6	11,6
1989	20,5	31,9	6,2	11,1
1990	21,8	33,0	6,8	11,1
1991	21,3	32,9	7,2	10,7
1992	21,1	32,6	7,4	11,0
1993	18,9	30,8	7,3	10,7
1994	18,8	29,7	7,8	10,7
1995 ^e	19,0	33,5	8,7	11,7

¹⁾ Lihan kulutusluvut ovat vuodesta 1990 alkaen noin 3 % aikaisempia lukuja korkeammat kuumpainovähennyksen jäätyä pois punnituksessa. Kuumpainovähennys (2 %) tehdään jälleen heinäkuusta 1995 alkaen.

Lähde: Maatilatilastollinen vuosikirja 1995 ja ETT.

kin, joskin sortimentin laajentuminen merkinnee etupäässä siirtymistä laadusta toiseen.

Kananmunien kulutus kasvoi myös huomattavasti kuluttajahintojen alenemisen takia. Voi kuitenkin olla, että tämä kulutuksen kasvu ei jää pysyväksi. Samanlainen kulutuksen kasvu tapahtui 1980-luvun puolivälissä, jolloin kananmunien vähittäishinta laski kaksihintajärjestelmään siirryttäessä, mutta vähitellen kulutus palasi takaisin vakiintuneelle tasolle 11 kg/henki. On mahdollista, että näin tulee käymään tulevaisuudessakin, vaikka hinta jääkin pysyvästi aikaisempaa alemmalle tasolle.

Lihan hinnat alenivat huomattavasti, minkä seurauksena kulutus on kasvanut. Erityisesti se on näkynyt sianlihan kulutuksen voimakkaana lisääntymisenä (noin 12 %). Kulutus oli alentunut vuonna 1990 saavutetusta korkeimmasta tasosta noin 33 kg/henki alle 30 kilon, mutta viime vuonna se nousi takaisin mainittuun 33 kiloon henkeä kohti.

Naudanlihan kulutuksen kasvu jäi vähäiseksi, vaikka vähittäishinta laski noin 16 %. Syynä

oli ilmeisesti hintasuhteen muuttuminen sianlihan eduksi. Myös broilerin kulutuksen kasvu on vähentänyt naudanlihan kulutusta. Tämä on yleinen ilmiö muuallakin Euroopassa. On vaikea sanoa, missä määrin tähän kehitykseen vaikuttaa yleensä ravitsemukselliset näkökohdat.

Siipikarjanlihan (ennen muuta broilerin) kulutus on noussut melko tasaisesti lukuunottamatta pientä taantumaa vuonna 1993. Kuluttajat preferoivat valkeaa lihaa, ja kun broilerin hinta on ollut edullinen muihin lihoihin verrattuna, kulutus on siirtynyt siipikarjan lihaan. Viime vuonna kulutus oli 8,7 kg/henki eli noin 11 % suurempi kuin vuonna 1994. Tämän kehityksen oletetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Lihan ja kananmunien kulutustaso on Suomessa kansainvälisesti vertailtuna varsin matala. Kulutustottumukset ovat muotoutuneet tällaisiksi aikojen kuluessa, eivätkä ne muutu kovin nopeasti. Lihan sijasta suomalaiset syövät kalaa ja juovat maitoa. Tämän takia eläinvalkuaisen osuus kulutuksessa on kuitenkin samaa tasoa kuin yleensä teollistuneissa maissa. Energiana mitattuna kulutuksemme (2 800 kcal tai 11,7 MJ) on myös kansainvälisesti verrattuna matala.

7. Ulkomaankauppa

Suomen ulkomaankaupassa tapahtui oleellinen muutos integraation myötä. Elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden kaupan esteet poistuivat sisäisestä kaupasta, mikä kasvoikin huomattavasti niinkuin oli odotettavissa. Kaupan tehtävä muuttui selvästi eräänlaisesta passiivisesta ylijäämäerien viennistä aktiiviseksi kaupaksi. Tuonti lisääntyi tietenkin rajasuojan purkautuessa, mutta suomalaiset yritykset käynnistivät vastaavasti viennin joko puhtaasti kaupallisista laajentumispyrkimyksistä lähtien tai pitääkseen yllä tuotantoaan kotimaisen menekin pienessä tuonin seurauksena.

Ulkomaankauppa on nyt suuressa määrin EU:n muihin jäsenmaihin kohdistuvaa, mutta kauppaa käydään edelleenkin monien EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Juuston vienti on hyvin laajalle ulottuvaa ja Venäjä tarjoaa laajan kauppa-alueen Suomen maataloustuotteille EU:n tuen turvin. Myös Baltian maiden kanssa käytävä kauppa on kasvamassa.

Perusmaataloustuotteiden kuten lihan ja maitotuotteiden ulkomaankauppa kasvoi tuntuvasi. Rajasuojan purkautuessa EU:n sisäisessä kaupassa tarjontaa on mahdollista lisätä niiden

Taulukko 14. Maataloustuotteiden vienti ja tuonti vuosina 1985-1994, milj. mk.

	Vienti yht.	Tuonti yht.	Tuonti Kahvi, tee ja mausteet	Hedelmät	Juomat ja tupakka
1985	2 876,2	5 388,9	1 125,5	814,0	358,9
1986	2 256,3	5 713,2	1 376,9	855,2	405,0
1987	2 074,7	5 798,1	990,9	978,7	401,7
1988	1 815,8	5 705,2	787,6	915,4	372,6
1989	2 098,5	6 111,3	825,5	942,1	494,3
1990	2 508,7	5 613,9	562,5	963,3	537,8
1991	2 375,1	5 794,5	562,1	1 016,4	561,4
1992	2 796,1	6 488,4	526,2	1 132,7	613,9
1993	4 298,8	7 545,3	814,1	1 239,1	717,5
1994	5 366,6	9 067,2	1 289,2	1 645,8	728,9

Lähde: Suomen virallinen tilasto. Ulkomaankauppa.

Taulukko 15. Eräiden maataloustuotteiden vienti vuosina 1985-1994, milj. kg.

	Voi	Juusto	Maito- jauhe	Sian- liha	Naudan- liha	Kanan- munat	Vilja
1985	18,6	37,0	40,1	17,8	21,5	32,9	561,0
1986	14,9	34,5	33,9	10,2	21,3	25,1	664,3
1987	21,3	34,4	31,7	17,3	22,0	21,6	294,9
1988	19,2	32,5	18,4	9,2	10,5	18,6	25,0
1989	20,3	26,3	8,0	14,0	5,5	19,1	334,8
1990	35,9	28,9	25,9	22,7	10,0	20,4	513,6
1991	22,7	27,8	16,5	14,5	18,5	12,9	1 113,8
1992	17,3	24,9	7,8	13,4	16,2	11,9	717,8
1993	16,6	24,9	3,3	15,0	14,5	15,1	762,2
1994	22,6	27,0	2,8	20,5	12,4	18,3	991,2

Lähde: Maataloustilastollinen kuukausikatsaus.

tuotteiden osalta, jossa on olemassa potentiaalista kysyntää. Sortimentin laajentuminen luo myös lisäkysyntää. Uusia juusto- ja jogurtti-merkkejä on ilmaantunut kaupan hyllyille. Liha- valmisteita on myös tuotu maahan. Mutta myös ulkolaista palalihaa on ollut saatavissa.

Suomen ja EU:n välisten hintaerojen yhtenäistämisen pelättiin aiheuttavan vakavia häiriöitä Suomen maataloustuotemarkkinoilla. Liittymissopimus antaa kuitenkin mahdollisuuden torjua tuonnista johtuvia markkinahäiriöitä. Tullilaitos on kerännyt tietoja eräiden maata-

loustuotteiden tuonnista vuoden 1995 alusta lähtien (taulukko 16), mutta suojatoimenpiteisiin ei kuitenkaan vielä ole tarvinnut ryhtyä. Liittymissopimus mahdollistaa suojatoimenpiteiden käytön vuoteen 2000 mennessä ilmenneitä häiriöitä vastaan. Toimenpiteiden käyttöön tarvitaan komission suostumus.

Hedelmiä ja vihanneksia tuodaan kysynnän mukaan, koska kotimainen tuotanto on vähäistä. Kahvi on eräs merkittävimmistä vapaista tuontiartikkeleista. Eräiden trooppisten tuotteiden ulkomaankauppa on myös suhteellisen vapaata. Näiltä osin kaupan rakenne ei ole oleellisesti muuttunut. Hedelmiä tuodaan ehkä hieman enemmän EU-alueelta kuin aikaisemmin.

Maataloustuotanto ei laskenut vielä vuoden 1995 aikana, joten vientitarve oli lähes entisen suuruinen, joskin lihan kulutuksen kasvu pudotti hieman lihan ja lihatuotteiden ylijarjontaa. Viljan ylituotanto on edelleen suuri, mutta sitä ei viety kuitenkaan niin paljon kuin aikaisemmin, vaan viljaa jäi vielä viljelijöiden varastoihin.

Maitotuotteiden ulkomaankauppa säilyi entisellä tasollaan, joskin tuonti (erityisesti juuston ja jogurttien) kasvoi huomattavasti. Tarkkoja tilastoja ei kuitenkaan ole vielä käytettävissä. Juuston vientiä haluttaisiin jatkaa entisessä määrin, sillä juustoillamme on hyvä maine

Taulukko 16. Eräiden tuotteiden vienti ja tuonti vuonna 1995, milj. kg.

	Vienti ¹⁾	Tuonti ²⁾
Naudanliha	3,2	6,6
Sianliha	4,9	9,4
Siipikarja	..	2,0
Kananmunat	12,2	0,0
Voi	17,2	0,7
Juusto	29,4	5,9
Vilja	..	144,7

¹⁾Marraskuun loppuun, lähde ETT.

²⁾Lähde: Tullitilasto.

maailmalla. Raaka-aineen vähentyminen pakottaa supistamaan juuston tuotantoa, ja siten on odotettavissa, että juuston vienti pienenee tulevaisuudessa.

Interventio toiminta voi hieman muuttaa perinteistä kuvaa ulkomaankaupasta. Suomeen perustettiin EU:n säädösten mukainen interventiojärjestelmä, jonka puitteissa ostetaan mm. viljaa. Toistaiseksi viljan ostot ovat olleet varsin pienet. Interventiovarastoon siirtyi 100 milj. kg viljaa Valtion viljavarastosta, mutta markkinoilta siihen tuli vain 4 milj. kg ohraa. Interventiojärjestelmän tehtävänä on hoitaa varastoihin ostojen lisäksi vientituen maksatus.

GATT-sopimus tuli voimaan vuoden 1995 heinäkuun alussa. EU-sopimus sisältää Suomen sopeutumisen GATT-ratkaisuun, joten se ei tule vaikuttamaan enää Suomen maatalouteen. EU:n tehtäväksi jää ottaa se huomioon omissa sopimuksissaan ja laskelmissaan. Rajasuoja nousi osittain mm. USA:n kaupassa, mistä aiheutui pitkällisiä ja vaikeita neuvotteluja EU:n ja USA:n välillä. EU halusi tarkastella kauppaa kokonaisuudessaan eikä tuotteittain kuten USA. Aivan vuoden 1995 lopulla saavutettiin yhteisymmärrys, mikä merkitsi mm. eräiden Suomelle tärkeiden teollisuustuotteiden alenemista.

8. Tulokehitys maataloudessa

8.1. Tulolähteet

Viljelijäperheet saavat noin 41 % tuloistaan maataloudesta (taulukko 17). Nämä tiedot perustuvat maatilatalouden tulo- ja verotilastoon, jonka perusjoukossa oli 93 800 luonnollisten henkilöiden tilaa vuonna 1993. Peltoa näillä tiloilla oli keskimäärin 18,1 ha ja metsää 39,6 ha.

Keskimääräinen laskelma vääristää hieman kuvaa tulonmuodostuksesta. Eläketulot on eräs tällainen tekijä. Iän mukaan ryhmiteltynä tilastossa olevista tiloista on runsas 12 % yli 65-vuotiaiden viljelijöiden hallussa.

Metsätalouden tulot ovat verotuksen mukaiset, eivätkä siis vastaa todellisia tuloja.

Taulukko 17. Viljelijän ja puolison veronalaiset tulot tulolähteittäin valtionverotuksessa vuonna 1993.

	Tulot mk/tila	%
Maatalous	57 500	41,3
Metsätalous	5 700	4,1
Palkkatulot	40 500	29,1
Muut	10 600	7,6
Eläketulot	24 900	17,9
Yhteensä	139 200	100,0

Lähde: Maatilatalouden tulo- ja verotilasto 1993.

Palkkatulot ovat merkittävä tulolähde monella tilalla. Toinen puolisoista voi olla kokonaan ansiotyössä, mutta myös molemmilla voi olla ansiotuloja.

Tulovertailu maatalouden ja muiden sektoreiden välillä ovat mielenkiintoisia mutta vaikeita tehdä, koska viljelijät saavat tuloja monesta eri lähteestä. Vaikeuksia aiheutuu myös siitä, että viljelijäperheen jäsenet voivat osallistua tilan töihin osa-aikaisesti, jolloin tilalta saatavien tulojen jakaminen perheen jäsenten kesken on lähes mahdoton tehtävä. Eräs tapa ratkaista asia on valita vertailuihin sellaiset viljelijät, jotka saavat toimentulonsa pääasiassa maataloudesta. Päätoimisiksi viljelijöiksi on tällöin luokiteltu sellaiset viljelijäpuolisot, joilla maatilatalouden tulo-osuus on yli 75 % kokonaistuloista. Tällaisia tiloja oli 34 500 vuonna 1993. Henkilöä kohti laskettu maataloustulo niillä oli 64 500 mk. Ammattitaitoisen teollisuustyöntekijän palkkatulo oli samana vuonna 106 100 mk.

8.2. Maataloustulo vuonna 1995

Siirtymäkauden tuet sekoittavat vuoden 1995 maataloustulon laskentaa. Ongelmaa aiheutuu mm. siitä, miten viljelijöille maksetut varastokorvaukset tulisi ottaa huomioon laskelmissa. Tutkimuslaitos on seurannut viljelijöiden tulo-

kehitystä kalenterivuositain rahavirtojen perusteella. Varastojen muutoksia ei ole tällöin otettu huomioon, sillä niiden osalta tilastojen laadinta on vaikeaa. Tämä koskee niin loppu- tuotteita kuin tuotantopanoksiakin.

Kansantalouden tilinpidossa sen sijaan tuotanto ja tuotantopanosten käyttö lasketaan niiden tapahtuma-ajan mukaan. Täten kassavirtaperiaate ja kansantalouden tilinpito tuottavat toisistaan poikkeavia lukuja, joskin pitemmällä aikavälillä tulokehityksen tulee olla sama.

Ennakoarvioiden mukaan maataloustulo oli 7,0 mrd. mk vuonna 1995. Varastokorvaukset pois lukien maataloustulo oli vain 4,7 mrd. mk. Maataloustuloksi luettavia tukia siirtyi kuitenkin maksettavaksi vuonna 1996 yhteensä 1,4 mrd. mk. Ne ja varastokorvaukset huomioon ottaen maataloustulo olisi ollut noin 8,4 mrd. mk.

Tältä tasolta on arvioitava tulokehitystä eteenpäin. Varsinaiset tuet ovat vuonna 1996 yhteensä noin 2,9 mrd. mk pienemmät kuin vuonna 1995. Jos kaikki muu säilyy ennallaan, maataloustulon odotettavissa oleva taso on vuonna 1996 noin 5,5 mrd. mk. Se on tietenkin karkea arvio. Lopullinen tulos riippuu niin hinnoista kuin tuotannosta ja tuotantopanosten käytöstä vuonna 1996. Tämän lisäksi tulevat vuodelta 1995 siirtyvät tuet 1,4 mrd. mk.

Maatalouden kokonaistuotto oli yhteensä 21,0

mrd. mk. Maksettujen tukien (hintatuet mukaanlukien) osuus siitä oli 10,2 mrd. mk. Varsinainen markkinahintainen tuotto oli siten vain noin 10,8 mrd. mk. Kustannukset olivat puolestaan 14,0 mrd. mk. Se osoittaa, miten toivotonta maatalouden harjoittaminen olisi ilman erilaisia tukia.

Varsinaisessa tuotantotoiminnassa ei tapahtunut kovin suuria muutoksia. Kotieläintuotanto oli lähes sama kuin edellisenä vuonna (vähenys noin 2 %). Viljan markkinoille tulleet määrät pienivät kuitenkin huomattavasti edellisvuodesta. Varastoja purettiin ilmeisesti vuoden 1994 puolella ja uutta satoa jäi varastoihin.

Tuotantopanosten käyttö väheni vajaa 4 %. Tämä muutos koostuu monesta pienestä erästä. Kalenterivuositaiset lannoitteiden ostot pienivät noin 10 %, mutta rehujen ostot lisääntyivät noin 6 %. Kustannukset laskivat yhteensä noin 2,5 mrd. mk eli 15 % hintojen alenemisen ja määrien pienenemisen takia. Tämä on sama kuin tukilaskelman arvio.

Varsinaista romahdusta maatalouden tuloissa ei tapahtunut vuonna 1995. Tuet ja varastokorvaukset pitivät tulot tyydyttävinä. Viljelijöiden määräkin väheni jonkin verran, mikä pitää ottaa huomioon tulovertailuissa. Työpanos tilaa kohti säilyi ennakoarvion mukaan ennallaan. Vuoden 1996 tulokehitys tulee olemaan vielä kohtuullinen siirtyneiden tukien

Taulukko 18. Maataloustulon kehitys vuosina 1985-1995, milj. mk ja indeksinä.

	Kokonais- tuotto	Kokonais- kustannus	Maatalous- tulo	Indeksi
1985	22 526,3	15 156,0	7 369,7	100,0
1986	23 273,4	15 626,0	7 647,4	103,8
1987	22 486,1	16 291,7	6 194,4	84,1
1988	24 027,5	16 469,2	7 558,3	102,6
1989	25 830,1	17 780,6	8 049,5	109,2
1990	27 525,5	18 168,0	9 357,5	127,0
1991	25 756,8	17 785,7	7 971,0	108,2
1992	24 989,9	17 460,5	7 529,4	102,2
1993	23 494,3	17 719,7	5 774,6	78,4
1994	24 193,5	16 452,5	7 741,0	105,0
1995 ^e	20 978,2	13 982,7	6 995,5	94,9

takia. Tulotaso tulee kuitenkin laskemaan tulevaisuudessa, mitä osoittavat niin kokonaislaskelmat kuin tilakohtaisetkin arviot.

8.3. Verotus

Maatalouden harjoittaja maksaa tuloveroa todellisten tulojen mukaan. Sitä varten jokainen viljelijä pitää kassaperusteista kirjanpitoa, josta käy ilmi myyntitulot ja tuotantopanoksista maksetut menot. Viljelijän saamat suorat tuet (tulevaisuudessa myös kaikki EU-tuet) ovat veronalaista tuloa. Käyttöomaisuudesta kuten koneista ja rakennuksista tehdään poistot. Tulojen ja kustannusten välinen erotus on maatalouden puhdas tulo, josta vähennetään maatalouden korkomenot. Näin saatu maatalouden tulos jaetaan yrittäjäpuolisoiden verotettavaksi ansiotuloksi ja pääomatuloksi.

Koneista ja laitteista tehtävät poistot saavat olla korkeintaan 25 % menojäännöksestä ja tuotantorakennuksista tehtävät poistot korkeintaan 10 %.

Tilalla käytettyjen omien maataloustuotteiden arvoa ei lasketa veronlaiseksi tuloksi. Yksityistalous pyritään erottamaan mahdollisimman tarkoin tuotantotoiminnasta. Ongelmia aiheutuu erityisesti energian käytöstä. Lämmitysöljy ja sähkö ostetaan tilalle yhdessä sekä tuotantotoimintaan että yksityistalouteen. Verottajalla on käytössään ohjeet tämän huomioon ottamiseksi. Vaikeuksia aiheutuu myös korkomenojen jakamisessa tuotantotoimintaan ja yksityistalouteen.

Verovelvollinen maksaa Suomessa sekä kunnan että valtion veroa. Kunnallisvero on suhteellinen vero tulotasosta riippumatta (15-20 %

tuloista), kun taas valtion vero on progressiivinen.

Verovähennyksiä tehdään monin eri perustein, ja verotettava tulo voi olla huomattavasti pienempi kuin veronalainen tulo. Vuonna 1993 viljelijän ja puolison veronalaiset tulot valtion verotuksessa olivat keskimäärin koko maassa yhteensä 139 200 mk. Siitä he maksoivat veroa noin 25 %.

Omaisuudesta maksetaan veroa erillisen progressiivisen varallisuusverotuksen mukaan (korkeintaan 0,9 % omaisuuden arvosta). Maatalouden tuotanto-omaisuus (kotieläimiä ja varastoja lukuunottamatta) on veron alainen päin vastoin kuin muussa yritystoiminnassa. Käytännössä kuitenkin vain suuret tilat maksavat varallisuusveroa, koska verotuksessa käytettävä tilan arvo on paljon alle todellisen arvon.

Vuonna 1993 verotus muuttui oleellisesti pääomatulojen osalta. Vero on 25 % pääomatulosta riippumatta sen lähteestä. Maataloudessa syntyy myös pääomatuloa, mutta sen arvioiminen on vaikeaa. Niinpä maatalouden pääomatulo lasketaan kaavamaisesti siten, että veronalaisista varoista vähennetään ensin puolet veloista, jolloin saadaan nettovarallisuus. Maatalouden pääomatulo on 15 % nettovarallisuudesta. Tästä pääomatulosta maksetaan veroa mainitut 25 % (28 % vuodesta 1996 alkaen).

Metsäverotus uudistettiin myös vuoden 1993 alusta. Metsänomistaja voi siirtyä suoraan myyntitulojen verotukseen tai hän voi säilyttää aikaisemman pinta-alaperusteisen verotuksen. Siirtymäkausi on 13 vuotta. Sen jälkeen metsäverotus tulee kaikilla tiloilla perustumaan myyntituloihin, joita pidetään pääomatuloina.

III MAATALOUSPOLITIikkaA

9. Suomen liittyminen Euroopan unioniin

Suomesta tuli Euroopan unionin jäsen tammi-kuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1995. Liittymisneuvottelut oli saatu päätökseen maaliskuun alussa 1994, mutta lopullisten päätösten teko oli tapahtunut vasta vuoden 1994 lopussa. Eduskunta alisti neuvottelutuloksen neuvoa antavaan kansanäänestykseen lokakuun 16. päivänä 1994, jossa sopimustulos hyväksyttiin äänin 57 % puolesta ja 43 % vastaan. Eduskunta hyväksyi liittymissopimuksen 18. päivänä marraskuuta 1994.

Käytännön soveltamisen yksityiskohdista on neuvoteltu komission kanssa koko vuoden 1995 ja vasta vuoden lopulla saatiin tehtyä viimeisimmät päätökset. Tosin sopimukseen liittyä vielä ns. vakavien vaikeuksien klausuuli, jonka mukaan Suomi neuvottelee komission kanssa maan eteläosissa maksettavasta kansallisesta tuesta vuodesta 1997 alkaen, mikäli on nähtävissä, että sopeutumistuen lisäksi maatalous tarvitsee erikoistukea.

Liittymissopimukset ehdot ja määräykset voidaan jakaa kolmeen osaan: tuotantoa koskeviin ehtoihin, tukialueita ja tuen tasoa koskeviin sopimuksiin ja siirtymäkauden järjestelyihin.

9.1. Tuotantoa koskevat päätökset

Tuotantoa koskeva sopimus lähtee suurin piirtein vuoden 1992 mukaisesta tuotannosta. CAP-reformin mukaiseen hehtaaritukeen oikeuttavaksi vilja-alaksi, ns. perusalaksi sovittiin 1,6 milj. hehtaaria. Se on jopa suurempi kuin viime

vuosien vilja-ala. Vuonna 1995 CAP-tukea maksettiin 1,4 milj. hehtaarille. CAP-tukea saavien tilojen velvoitekesannoinnin, joka koskee yli 92 tonnia tuottavia tiloja, arvioidaan jäävän noin 5 %:iin viljanviljelyalasta. Suomen viljatilat ovat varsin pieniä.

Kaura ei ole interventiotuote, eikä sitä liitetty interventiotuotteisiin Suomen vaatimuksista huolimatta. Neuvotteluissa sovittiin kuitenkin, että kauran vientiin voidaan käyttää vientitukea. Ohratärkkelyksen tuotantoon voidaan käyttää tukea 50 000 tonniin saakka.

Suomen sokerikiintiö (A-kiintiö) on 133 433 tonnia. B-kiintiö, jonka hinta on 36 % A-kiintiötä alempi, on 10 % A-kiintiöstä. Isoglukoosin A-kiintiö on 10 845 tonnia. Raakasokeria saa tuoda 60 000 tonnia. Sokerikiintiö vastaa suurin piirtein aikaisempaa tuotantoa, joka on 60-70 %:ia kotimaisesta kulutuksesta.

Maitokiintiön suuruudeksi sovittiin 2 342 milj. kg ja suoramyyntikiintiön suuruudeksi 10 milj. kg. Kiintiö on vuoden 1992 meijeriin tulleen maitomäärän suuruinen. Määräaikaisia tuotannonvähentämissopimuksia tehneiden viljelijöitä varten on ns. SLOM-kiintiö (200 milj. kg), jotta nämä viljelijät voivat palata takaisin tuotantoon.

Sonnipalkkiokiintiö on 250 000 eläintä eli nykyisen tuotannon suuruinen. Emolehmäpalkkioihin oikeuttava kiintiö on 55 000 eläintä. Uuhikiintiö on 80 000 eläintä. Naudanlihan tuotannon lisäämiseen ei ole juuri varaa.

9.2. Tukipäätökset

Neuvottelutuloksen mukaan 85 % viljelyalasta kuuluu luonnonhaittakorvauksen (LFA-tuen) vuoristotuen piiriin. Se on noin 1,9 milj. ha.

Toinen oleellinen raja on 62. leveyspiiri, jonka pohjoispuolella ja niihin läheisesti liittyvillä eteläisemmillä alueilla saa maksaa pitkäaikais- ta pohjoista kansallista tukea.

Liittymissopimukseen liittyy myös ympäristötukea koskeva sopimus. EU maksaa vuosittain 135 milj. ecua ympäristötukea. Koska sen lisäksi Suomen tulee käyttää vähintään yhtä paljon omaa kansallista ympäristötukea, käytettävissä on yhteensä noin 1 570 milj. markkaa ympäristötukeen. Tukea maksetaan erityisesti Etelä-Suomessa, jossa tuotanto on intensiivisempää ja ympäristöhaitat siten suurempia kuin maan muissa osissa.

CAP:in varsinaiset tuet eivät ole riittäviä säilyttämään viljelijöiden tulotason kohtuullisella tasolla. Sen tähden Suomi sai luvan maksaa kansallista pohjoista tukea 62:nneen leveysasteen pohjoispuolisilla alueilla. Lisäksi sovittiin, että komission kanssa neuvotellaan tuen maksamisesta myös maan eteläisissä osissa.

9.3. Siirtymäkauden järjestelyt

Suomi siirtyi sopimuksen mukaan yhtenäiseen EU:n markkina-alueeseen heti liittymispäivästä alkaen. Kaikki rajasuoja piti tällöin purkaa. EU suostui korvaamaan varastojen arvon alenemisesta ja muista järjestelmän aiheuttamista kustannuksista yhteensä 457 milj. ecua neljän vuoden aikana. Ensimmäisenä vuonna korvaus oli 150 milj. ecua.

Tilat tekivät inventaarion kaikista myyntikasvivarastoistaan tammikuun ensimmäisen päivän 1995 mukaan. Entisten ja uusien markkinahintojen välinen ero korvattiin viljelijöille kevään 1995 aikana. Korvaussumma oli noin 2,3 mrd. mk.

Siirtymäkauden aikana Suomella on mahdollisuus rakennemuutoksen nopeuttamiseen ilman niitä rajoituksia, joita muutoin on EU:n tuen avulla tapahtuvalle rakennemuutokselle. EU:n investointituen säännökset rajoittavat investoinnit ylituotannon vuoksi perusparannusten ja korjausten luontoiisiin investointeihin. Liittymissopimuksen perusteella mm. tilakohtaiset tuotannon laajennukset sallitaan siirtymäkau-

della, kuitenkin niin, ettei koko maan tuotantokapasiteetti kasva.

10. Siirtymäkauden tuki

Suomi toivoi, että rajasuoja Suomen ja EU-maiden väliltä poistettaisiin asteittain tietyn siirtymäkauden aikana. Näin uskottiin sopeutumisen tapahtuvan vaivattomimmin. Tähän EU ei suostunut, joten odotettavissa oli, että markkinahinnat putoaisivat heti vuoden alussa EU:n tasolle. Näin myös tapahtui.

Ilman pehmentäviä toimenpiteitä integraatio olisi ollut täydellinen shokki maataloudelle. Sopeutumista päätettiin kuitenkin auttaa siirtymäkauden tuella. Suomi sai luvan maksaa kansallista sopeuttamistukea viiden vuoden aikana. Näin muodostui laaja ja monipuolinen tukipaketti, jota tarkastellaan seuraavassa lähemmin.

10.1. Kansalliset tukitoimet

Kansallinen tukipaketti on oleellinen osa maatalouden EU-sopeutusta. Siitä päätettiin jäsenyysneuvottelujen yhteydessä ja samalla sovittiin niistä perusteista, joita sovelletaan tuen tasoa ja alueellista jakoa määritettäessä. Tuen avulla ei saa lisätä tuotantoa eikä tuen määrä saa ylittää liittymistä aikaisempaa kokonaistukitasoa. Tukea voidaan maksaa osittain lisähintoina sekä hehtaareiden ja eläinten lukumäärän perusteella. Se on alueittain porrastettua ja asteittain alenevaa.

Tukipaketti on laadittu niin, että kotimaisen maatalous- ja puutarhatuotannon edellytykset voidaan turvata. Luonnollista on, ettei tuki ylitä valtionalouden antamia rajoituksia.

Seuraavassa on esitetty tukilaskelma siinä muodossa kuin se oli tukipäätöksiä tehtäessä. On selvää, että se ei toteudu sellaisenaan. Niin EU- kuin kansallinenkin tuki riippuvat viljelyksessä olevasta peltoalasta ja tuotannossa olevista eläinten määristä. Markan kurssi vaikuttaa myös lopputulokseen. Lähivuosina tullaan kehitystä seuraamaan tarkasti, ja silloin on

hyvä pitää esillä oheisia tukilaskelmia. Niistä saadaan taustaa mm. tulojen kehitykselle.

Tukilaskelma

Kansallinen tukipaketti laadittiin niin, että vuoden 1993 määriä käyttäen maataloustulo säilyy vuoden 1993 tasolla siirtymäkauden loppuun mennessä ottaen huomioon tuottajahinnoissa ja tuotantopanosten hinnoissa tapahtuneet muutokset. Kyseessä on koko maa- ja puutarhataloutta koskeva kokonaislaskelma, johon liittyy monia olettamuksia hintojen kehityksestä. Myös tuottavuuden kehitys on otettu huomioon.

Integraation vaikutuksia arvioitaessa hintaennusteilla oli ratkaiseva asema. Kasvinviljelytuotteiden hinnat johdettiin EU:n markkinavuoden 1995/96 hallinnollisista hinnoista. Laskelmassa oletettiin, että EU:n interventiohintamääräisi rehuviljan hintatason ja vehnän sekä rukiin hinnat voisivat olla 10 ja 20 % interventiohintojen yläpuolella.

Kotieläintuotteiden hintaennusteet perustuvat Saksan ja Tanskan vuoden 1992 keskimääräisiin tuottajahintoihin, joita CAP-reformin oletettiin alentavan 15-20 %.

Kasvi- ja puutarhatuotteiden hintojen arvioitiin alenevan noin 50 % ja kotieläintuotteiden markkinahintojen hieman vähemmän eli noin 39 %. Markkinahintaisten myyntituottojen laskettiin siis putoavan 22,0 mrd. markasta 12,5 mrd. markkaan. Hintapoliittista tukea (4,3 mrd. mk) ei voida maksaa aikaisemmassa muodossaan, joten se poistui. Näin ollen kokonaistuoton laskettiin alenevan yhteensä 13,8 mrd. markkaa (taulukko 19).

Tukilaskelmia tehtäessä tuli ottaa huomioon myös muutokset kustannuksissa. Säästöjä syntyy rehujen ja ostosiemementen hintojen laskiessa, vientimaksujen sekä rehujen ja lannoitteiden verojen poistuessa (maatalouden ei tarvitse enää maksaa vientikustannusmaksuja) ja piilevän liikevaihtoveron jäädessä pois. Suomi siirtyi vuoden 1995 alussa arvonnisäverotukseen, jolloin maatalouden tuotantopanosten sisältämä piilevä liikevaihtovero (laskutavasta riippuen 1,1-1,3 mrd. mk) poistui.

Kiinteiden kustannusten aleneminen rationaalisoinnin ja muiden tekijöiden takia on otettu myös huomioon. Sen määräksi arvioitiin 1,5 mrd. mk. Tilojen oletetaan selviytyvän siitä järkevän rakennekehityksen avulla.

Taulukko 19. Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelma vuoden 1993 hinnoin ja arvioituihin EU-hinnoin, milj. mk.

	1993 taso	EU-taso	Muutos
Kasvituotanto	6 166,9	2 928,8	
Kotieläintuotanto	13 819,1	8 490,9	
Puutarhatuotanto	2 025,0	1 070,3	
Yhteensä	22 011,0	12 489,9	-9 521,1
Tuki	4 265,0	0,0	
Kokonaistuotto	26 276,0	12 489,9	-13 786,1
Kustannukset	20 342,3	15 281,6	-5 060,7
Yrittäjätulo	5 933,7	-2 791,7	-8 725,4

Tuen tarve

Taulukossa 19 on tiivistelmä tukilaskelmasta. Se osoittaa, että tulotason ylläpitämiseksi laskettiin tarvittavan yhteensä 8,7 mrd. mk kuudentena vuonna liittymisestä. Ensimmäisenä vuonna tuen tarpeen laskettiin olevan 11,4 mrd. mk (taulukko 20). Osa tuesta saadaan EU:sta, mutta loppu tulee kansallisista varoista.

Käytettävissä ovat mm. seuraavat tuet:

- CAP-tuki
- LFA-tuki (luonnonhaittakorvaus)
- maatalouden ympäristötuki
- pitkäaikainen pohjoinen tuki
- aleneva siirtymäkauden tuki
- kansallinen erityistuki Etelä-Suomeen.

CAP-tuki (peltokasvituki) tulee kokonaan EU:sta. Luonnonhaittakorvauksesta (LFA-tuesta) saadaan EU:sta noin kolmannes ja loput maksetaan kansallisista varoista. Ympäristötuesta EU maksaa puolet.

EU:n maatalouden ympäristötuki on osa maatalouden kokonaistukipakettia, joten sen liittämistä muihin tukijärjestelmiin on pidetty tärkeänä.

Pitkäaikaisen pohjoisen tuen alue kattaa 62. leveyspiirin pohjoispuoliset alueet ja siihen läheisesti liittyvät, olosuhteiltaan vastaavat eteläisemmät alueet.

Koska tuki ei saa olla sidottuna tulevaan tuotantoon, tuille on asetettu alueittaiset maksimimäärät eläinmäärien ja hehtaarien mukaan.

Taulukko 20. Maa- ja puutarhatalouden tulokompensaatiotarve hintojen ja tukien alenemisen takia.

	Vuosi					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Tuottajahintaero	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Hintapoliittinen tuki	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Tuottojen aleneminen	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8
Kustannusten aleneminen						
- rehukust. aleneminen	0,5	1,2	1,5	1,6	1,6	1,6
- kiinteiden kust. aleneminen ¹⁾	0,3	0,6	0,8	1,0	1,3	1,5
- vientimaksujen ja panosverojen poistuminen	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
- piilevän lvv:n poistuminen	0,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Kust. aleneminen yhteensä	2,4	3,8	4,3	4,6	4,9	5,1
Tulokompensaatiotarve	11,4	10,0	9,5	9,2	8,9	8,7
- CAP-tuki	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
- LFA-tuki	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
- ympäristötuki ²⁾	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Kansallisen tuen tarve	6,8	5,1	4,6	4,3	4,0	3,8

¹⁾ kiinteiden kustannusten alenemisessa on otettu huomioon myös investointien sisältämän piilevän liikevaihtoveron asteittainen poistuminen

²⁾ ympäristötuesta, jonka suuruus on sopimuksen mukaan 1 700 miljoonaa markkaa, 1 400 milj. mk kohdenneetaan hehtaari pohjaiseen ympäristötukeen ja 300 milj. mk erityistoimenpiteisiin. Vuonna 1995 luvut olivat 1,27 ja 0,3 mrd. mk.

Näin rakennemuutos on mahdollinen, koska tuki ei välttämättä ole tilakohtainen.

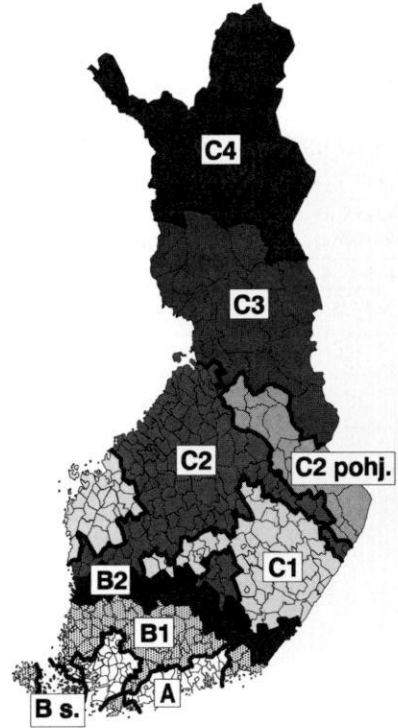
Komission kanssa käytiin neuvotteluja vielä vuoden 1995 alkupuolella siirtymäkauden tuken maksamisesta myös hintatukena. Varsinkin siirtymäkauden ensimmäisenä vuonna pinta-ala- ja eläinperusteinen tuki olisi voinut järkyttää liikaa eräiden tilojen sopeutumista. Neuvottelujen tuloksena Suomi saikin oikeuden maksaa vuonna 1995 tuen pääosin hintatukena, mutta vuodesta 1996 alkaen vain maidon, vehnän, rukiin, mallasohran ja tärkkelysperunan tuki voidaan maksaa hintatukena. Muiden tuotteiden osalta tulee siirtyä pinta-aloihin ja kotieläinten määrään perustuvaan tukeen.

10.2. Tuen alueellinen jakaantuminen

Tukien kohdentamiseksi Suomi on jaettu kolmeen pääalueeseen, jotka noudattavat osittain vanhaa pinta-alajärjestelmän mukaista aluejakoa (ks. kuvio 11). Koko maassa maksettavia tukia ovat CAP-tuki (eläimet, kasvit, kesanto), ympäristötuki ja siirtymäkauden tuki. Pohjoisen maatalouden tukea ja LFA-tukea maksetaan alueella C. Tuen porrastusta varten pohjoisen tuen alue on jaettu neljään osaan. Pohjoisen tuen etelärajaksi on määritelty entisen pinta-alaläsn etelävyöhykkeen pohjoisraja. Toisen alueen muodostaa Väli-Suomi (alue B), joka saa LFA-tukea, mutta ei pohjoista tukea. Se on jaettu edelleen kahteen alueeseen. Kolmanteen alueeseen (A-alue) kuuluu se 15 prosentin pelto-ala, joka ei saa LFA-tukea. Tämä alue on valittu luonnonolojen perusteella.

Tilamalleja apuna käyttäen tuki on määritetty alueittain niin, että viljelijöiden tulot säilyisivät suurin piirtein ennallaan tai alenisivat tasaisesti kaikilla alueilla ja tuotantosunnissa. Uuden tukijärjestelmän laatiminen ei voi onnistua niin hyvin, etteikö se muuttaisi tukitasoa jossain määrin.

Kansallinen tuki on porrastettu asteittain etelästä pohjoiseen kohoavaksi (katso liitetaulukko 7).

Kuvio 11. Tukialueet

10.3. Tuki vuosina 1996-2000

Vaikka maatalouden tuesta oli tehty periaatepäätös koko siirtymäkaudeksi, uusi hallitus päätti kuitenkin, että vuodesta 1996 alkaen kansallista tukea vähennetään 750 milj. mk, minkä takia vuoden 2000 kansallinen tuki olisi 3,1 mrd. mk. Leikkaus pudottaa kokonaislaskelman mukaisen maataloustulon 5,2 mrd. markkaan. Tämä edellyttää kuitenkin vielä, että kansallista tukea saa maksaa jossain muodossa myös Etelä-Suomessa. Siltä osin päätös on tehtävä vuoden 1996 aikana. Mikäli ratkaisu ei ole myönteinen, kansallinen tuki voi jäädä 2,4 mrd markkaan.

Tuki on selvästi korkein vuonna 1995, jonka jälkeen se alenee asteittain vuoteen 2000 saakka (kuvio 12). Tukitasoon vaikuttavat ennen muuta rehukustannusten ja kiinteiden kustan-

viljelijät voivat hakea EU:n määräysten mukaisesti. Osan LFA-tuesta joutuu Suomi maksamaan omista kansallisista varoistaan.

Muuta kansallista tukea on osittain jäljellä aikaisempien pitkäaikaisten tuotannonrajoitusten ja investointisopimusten jäljiltä. Tämä tuki poistuu muutaman vuoden kuluessa.

11.1. CAP-tuki

Peltokasvien tuki

Peltokasvien tuki on osa CAP-reformia, jonka tavoitteena on pudottaa markkinahintoja lähemmäksi maailmanmarkkinahintoja. Vuonna 1992 tehtiin päätös alentaa viljan markkinahintoja asteittain kolmen vuoden aikana ja kompensoida tulon menetys peltoalaperusteisellä hehtaari tuella. Tämän ns. CAP-reformin (MacSharry reformin) tuloksena viljan interventiohintana on satovuonna 1995/96 noin 120 ecua/tonni (71 p/kg).

Hehtaari pohjaista peltokasvien tukea maksetaan:

- viljalle (ruis, vehnä, ohra, kaura, ruisvehnä, seosviljat, maissi, tattari)
- öljykasveille (rypsi, rapsi, auringonkukka)
- valkuaiskasveille (herne, härkäpapu, makea lupiini)
- öljypellavalle
- kesannolle.

Tukea voi saada pellostaa, joka oli viljelyksessä vuonna 1991. Vähimmäisala on 0,30 ha. Tämän EU:n kokonaan maksaman tuen saamiseksi viljelijälle ei aseteta mitään asumisvaatimusta eikä ikärajoitusta. Tukea maksetaan joko yleisen tai yksinkertaistetun järjestelmän puitteissa.

a) Yleisessä järjestelmässä tukea maksetaan niin suurelle alalle kuin viljelijä haluaa. Siihen liittyy kesannointivelvollisuus, joka oli 12 % vuonna 1995, jos noudatti kiertävää kesannointia ja 15 % muun kesannon yhteydessä. Vuonna 1996 kesannointivelvoite on 10 % molemmissa tapauksissa. Kesantoa saa olla korkeintaan sama määrä kuin peltokasvien tukeen oikeutavaa alaa.

Tuki määritetään alueellisen keskisadon

mukaan ja se on 54 ecua/tonni. Keskisadot ovat: A-alue 3 400 kg/ha, B- ja C1-alueet 2 800 kg/ha ja C2-C4-alueet 2 300 kg/ha. Näiden perustietojen mukaan saadaan tuotantoaluettaiset tuet.

b) Yksinkertaistetussa järjestelmässä ei ole kesannointimahdollisuutta ja tuki on sama kaikille peltokasveille (sama kuin viljojen tuki yleisessä järjestelmässä). Se sopii pienille tiloille, joilla ei ole kesannointivelvoitetta ja jotka viljelevät pääasiassa viljaa. Peltokasvien maksimitukialat ilman kesantovelvoitetta ovat alueittain: A-alue 27,06 ha, B ja C1-alueet 32,86 ha ja C2-C4-alueet 40,0 ha.

Alle 92 tonnia tuottavat tilat jäävät pakollisen kesannoinnin ulkopuolelle.

Suomelle myönnetty koko CAP-hehtaari-tukiala on 1,6 milj. ha. Vuonna 1995 viljanviljelyala oli 1 022 100 ha ja öljykasvia 83 900 ha. Kesantoa oli 297 100 ha. CAP-tukialasta jäi käyttämättä noin 200 000 ha.

CAP-eläintuet

CAP-reformin yhteydessä laskettiin hieman kotieläintuotteiden markkinahintoja, koska rehukustannus aleni viljan hinnan aletessa. Samalla sovittiin kuitenkin viljan hinnanalennuskorvausta vastaavat eläinpalkkiot emolehmille, sonneille ja uuhille.

a) Emolehmäpalkkio on noin 1 030 mk/emolehmä. Mikäli emolehmiä on vähemmän kuin 1,4 rehuhehtaaria kohti, maksetaan ns. laajaperäisyyslisää noin 210 mk/emolehmä. Tilan tulee pitää eläimiä vähintään 6 kk hakemuksen jättämisestä.

b) Sonnipalkkiota maksetaan noin 639 mk/eläin kaksi kertaa eläimen elinaikana. Ensimmäisen kerran tukea voi hakea, kun sonni on vähintään 8 ja korkeintaan 20 kuukautta vanha ja toisen kerran, kun sonni on vähintään 21 kuukautta vanha. Palkkion voi saada enintään 90 eläimestä vuodessa. Sen lisäksi maksetaan laajaperäisyyslisää 210 mk/vuosi/eläin. Eläimiä on pidettävä vähintään 2 kuukautta hakemuksen jättämisestä.

c) Uuhipalkkio on 126 mk/eläin. LFA-alueella saa lisäpalkkiota noin 37 mk/eläin.

Laajaperäisyysrajana on 1,4 kotieläinyksikköä hehtaaria kohti (lehmät ja yli 2 v sonni = 1 ky, 6-24 kk sonni = 0,6 ky ja uuhi = 0,15 ky). Eläimiä ei saa olla yli 2,0 ky/ha (vuonna 1996). Eläintihyeyteen lasketaan aina mukaan myös lypsylehmät sekä emolehvät, sonnit ja uuhet.

11.2. LFA- eli luonnonhaitta- korvaus

Luonnonhaittakorvauksen eli LFA-tuen (less favoured areas support) on tarkoitettu turvaamaan maaseutuelinkeinojen jatkuvuus ja säilyttämään maaseutu asuttuna epäsuotuisilla alueilla. Se tuli CAP:in piiriin Englannin liittyessä EC:hen. Suomen peltoalasta kuuluu 85 % LFA-tuen piiriin ja sitä maksetaan korkeimman perusteen eli vuoristotuen mukaan.

Tuen saajan tulee asua enintään 12 kilometrin etäisyydellä tilan talouskeskuksesta, hänen on oltava alle 65 vuotias ja hänen on sitouduttava viljelemään vähintään 3 peltohehtaaria vähintään 5 vuoden ajan ensimmäisestä korvauksen maksupäivästä alkaen. Korvaus maksetaan säännöllisessä viljelyssä olevalle pellolle (myös vuoden 1991 jälkeen raivatulle pellolle).

Tukea maksetaan kotieläintiloille eläinyksiköiden ja peltoalan mukaan ja muille tiloille peltoalan mukaan 180 ecua eli noin 1 048 mk yksikköä kohti. Sitä ei makseta vehnän viljelyalalle, yli 0,5 ha:n omenaviljelmille eikä LFA-tukeen oikeuttavien eläinten rehualalle.

Kotieläintilojen tuki lasketaan kertomalla erikseen eläinyksiköt ja kokonaisrehuala 180 eculla ja valitsemalla alempi saaduista luvuista. Muulle pinta-alalle tuki lasketaan kertomalla pinta-ala 180 eculla. Yhteenlaskettu tuki muodostaa kotieläintilan LFA-tuen. Kasvinviljelytilojen LFA-tuki lasketaan peltoala (poislukien vehnäala) kertaa 180 ecua.

Eläimiä on pidettävä vähintään 2 kuukautta hakemuksen palauttamispäivästä lukien. Jos sitoumus peruutetaan kahden vuoden kuluessa sen antamisesta, maksettu tuki voidaan periä takaisin. Viljelysitoumus raukeaa, kun viljelijä siirtyy luopumistuelle tai täyttää 65 vuotta, mutta tukea ei peritä tällöin takaisin.

11.3. Ympäristötuki

EU:n maatalouden ympäristötuki on osa maatalouden kokonaistukipakettia, joten sen liittämistä muihin tukijärjestelmiin on pidetty tärkeänä. Ympäristötukijärjestelmällä pyritään sekä ympäristötavoitteisiin että viljelijöiden tulotason turvaamiseen. Tukea maksetaan pääosin peltoalaperusteisena tukena viljelijälle, joka sitoutuu maatalouden ympäristön pilaantumista vähentäviin toimenpiteisiin. Viljelijät joutuvat tekemään ympäristöhoito-ohjelman, joka rajoittaa mm. lannoitteiden ja kasvinsuojelua-aineiden käyttöä. Tuki on korkeinta eteläisimmässä Suomessa, jossa viljely on intensiivisintä. - Katso tarkemmin luku 15.

11.4. Kansallinen tuki

Kansallista tukea ovat pitkäaikainen pohjoinen tuki ja siirtymäkauden tuki.

Pohjoisen tuen eteläraja on sama kuin ennen EU:iin liittymistä käytössä ollut pinta-alalisän etelävyöhykkeen pohjoinen raja. Tukia määritettäessä rajana oli aikaisemmin käytetty tuen taso. Kun sen perusteella tuet määrättiin alueittain, lopputulokseksi siirtymäkauden jälkeen muodostui seuraava *pohjoinen tuki*:

- kotieläintuki	2,02 mrd. mk
- hehtaarituki	0,24 “
- hintatuki	0,10 “

yhteensä 2,36 mrd. mk

Kansalliseksi erityistueksi *Etelä-Suomeen* saatiin samoin perustein seuraavat määrät:

- kotieläintuki	0,66 mrd. mk
- erityiskasvituki	0,23 “

yhteensä 0,89 mrd. mk

Sen lisäksi varattiin 0,15 mrd. mk nuorten viljelijöiden erityistukeen ja puutarhatuotannon tukeen 0,41 mrd. mk. Yllä mainitut tuet tekevät yhteensä 3,8 mrd. mk. Tämä lisätynä siirtymäkauden tuella oli myös pohjana tukia maksettaessa vuonna 1995. Vuodesta 1996 alkaen tukea on pienennetty 750 milj. mk.

11.5. Tuen toteutuminen

Oleellista tuen toteutumisessa on maksatusten siirtyminen osittain vuodelle 1996. EU-tuet on maksettu lähes kaikki jo vuonna 1995, ainoastaan CAP-tukea on siirtynyt hieman vuodelle 1996 (taulukko 21). CAP-tuki on hieman pienempi kuin alkuperäisissä tukilaskelmissa oletettiin, mikä johtuu vilja-alan jäämisestä alle 1,6 milj. ha, johon saakka CAP-tukea voi saada.

Luonnonhaittakorvausta haki noin 73 400 tilaa ja sitä maksetaan yhteensä 1,61 milj. mk. EU:n osuus siitä on 481 milj. mk. Korvauksia haettiin arvioitua enemmän. Komissio asetti yksiköiden kokonaismääräksi 1,5 miljoonaa, mikä ylittyi 1,9 %:lla. Peruskorvaus olisi ollut 1 048 mk. Ylityksen takia yksikön hinnaksi tuli 1 007 mk. Korvaukset maksettiin joulukuussa.

Ympäristötuen perustuki on 1,4 mrd. mk, mutta ko. summan lisäksi on käytettävissä 300 milj. mk erityisohjelmiin. Niitä ei kuitenkaan ole vielä hyödynnetty kovinkaan paljoa. Kaikki tilat eivät hakeneet ympäristötukea. Syynä voivat olla kustannuksia aiheuttavat sitoutumukset.

Kansallisesta tuesta jäi 1,38 mrd. mk maksettavaksi vuonna 1996. Tukien maksatuksista ei päästy sopimukseen komission kanssa riittävän aikaisin.

Kansallista tukea oli käytettävissä yhteensä noin 7,3 mrd. mk, sillä varsinaisen kansallisen

Taulukko 21. Suunniteltu ja todellinen tuki vuonna 1995, mrd. mk.

	Suunnitelma	Todellinen	Siirtynyt v. 1996
CAP-tuki	1,7	1,26	0,36
LFA-tuki	1,5	1,61	-
Ympäristötuki	1,7	1,41	-
Kansallinen tuki ¹⁾	7,3	6,33	1,38
Yhteensä	11,9	10,61	1,74

¹⁾Sisältää varastokorvauksia 2,28 mrd. mk.

Taulukko 22. Tärkeimmät tuottajahinnat vuonna 1993 ja syyskuussa 1995 sekä vuonna 1994 tehdyt arviot hintatasosta vuonna 1995 mk/kg, (maito mk/l).

	1993 todellinen	1995 Arvio	1995 Lokakuu
rehuvilja	1,77	0,76	0,73
leipävehnä	2,26	0,84	0,87
leipäruis	2,85	0,91	0,73
rypsi	3,66	1,24	1,20
sokerijuurikas	0,41	0,30	0,30
sianliha	18,06	7,56	8,16
kananmunat	9,20	6,30	4,60
maito	2,82	2,04	1,90
naudanliha	27,92	15,75	15,00
broiler	12,86	6,55	6,00

Vaihtokurssi ecu = 6,3 mk ex ante arvioille, ecu = 5,72 mk lokakuussa 1995.

tuen 6,8 mrd. mk:n lisäksi maataloudelle maksettiin takaisin 482 milj. mk edellisinä vuosina liikaa perittyjä markkinoimismaksuja. Niin EU-tuet kuin kansalliset tuetkin ovat toteutuneet suunnitellulla tavalla.

Markkinahinnat ovat olleet suhteellisen lähellä ennustettuja hintoja. Poikkeamat johtuvat osittain valuuttakurssien heilahteluista. Arvioita tehtäessä ecu-kurssi oli noin 6,3 mk, kun se vuonna 1995 oli noin 5,6 mk. Sen tähden markkinahinnat olivat alemmat, vaikka hintakäyttäytyminen ei ollut täysin yhdenmukainen markkinoiden kanssa. Naudanlihan ja etenkin lampaan hinnan olisi pitänyt olla korkeampi kuin mitä se oli. Viljan hintakin tuntui olevan liian matala verrattuna muiden EU-maiden hintoihin. Sianlihan tuottajahinta sen sijaan seurasi varsin hyvin EU-hintojen vaihtelua.

Pientä tappiota viljelijöille aiheutuu siitä, että EU:n tuet maksetaan alemmalla ecu-kursilla kuin millä laskelmat tehtiin vuonna 1995. Tuottajat ovatkin vaatineet kompensatiota valuuttakurssien muutoksesta. Tähän ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia.

12. EU:n hintajärjestelmä

EU:n hintajärjestelmä rakentuu tuotekohtaisista järjestelmistä. Niiden tavoitteena on ylläpitää asetettuja tuottajahintoja.

Jotta hinnat eivät vaihtelisi liian paljon, komissio voi säädellä markkinoita ostamalla ylijäämiä varastoihin, suojaamalla sisämarkkinoita tuonnilta erilaisilla rajasuojakeinoilla sekä sallimalla tuonnin silloin, kun hintataso nousee liian korkeaksi. GATT-sopimuksen mukaisesti tuontimaksut ja muut tuonnin esteet on muutettu tulleiksi, joita tullaan alentamaan tulevan viiden vuoden aikana keskimäärin 36 %. Vientiä tuetaan vientipalkkioiden avulla, mutta GATT-sopimus merkitsee myös vientipalkkioiden alentamista.

Hintajärjestelmässä on periaatteessa kolme hintaa. Tärkein niistä on tavoitehintaa, jonka suuruisiksi tuottajahinnan tulisi muodostua. Sitä palvelee interventiohintaa, jonka alle tuottajahinta ei saisi pudota. Jos näin käy, komissio on velvollinen vaikuttamaan markkinoihin ostamalla tuotteita varastoon tai viemään niitä ulos. Komissio voi myös määrätä vientiveron,

jos näyttää siltä, että korkea maailmanmarkkinahinta vetää sisämarkkinahinnan liian korkeaksi. Näin tapahtui vuoden 1995 lopulla, kun vehnälle asetettiin kiinteä 25 ecu/ tonni vientivero. Tavoitteena oli välttää vehnän tarjonnan niukkuus sisämarkkinoilla.

Kolmas tärkeä hinta on kynnyshinta, jota halvemmalla tuontituotteet eivät saa tulla maahan. Kynnyshinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotus määrittää aikaisemmin tuontimaksun. GATT-sopimuksen mukaan tuontimaksut korvataan tulleilla. Tällöin poistuu myös mahdollisuus aktiivisesti säädellä kynnyshintaa. Nyt tuontihinta määräytyy maailmanmarkkinahinnan ja tullin avulla ja vaihtelee markkinatilanteen mukaan.

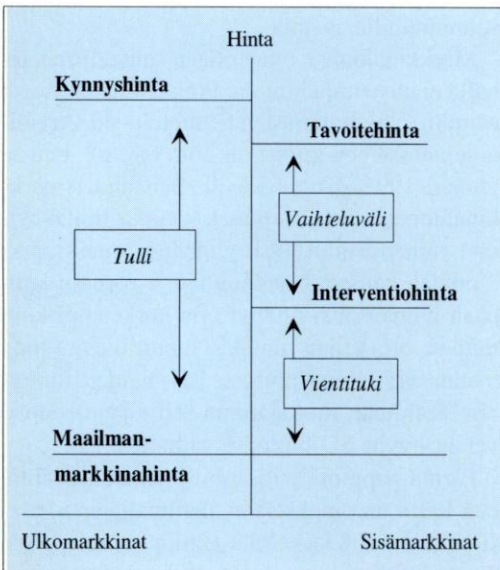
Tuottajahinta jää ylituotannon takia yleensä alle tavoitehinnan. EU ostaa varastoihin tuotteita interventiohinnalla, joka on alempi kuin tavoitehintaa. Vientituki määrittyy periaatteessa interventiohinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksena. Markkinoihin ei kuitenkaan puututa heti, vaikka tuottajahinta jää alle tavoitehinnan, vaan markkinoiden toivotaan itse korjaavan syntyneen tilanteen.

Järjestelmän pohjana ovat hallinnollisia hintoja ja tukea koskevat päätökset, jotka ministerineuvosto tekee komission esityksestä tulevaisuudeksi. Markkinatilanne ja ennusteet sen kehityksestä vaikuttavat tietenkin päätöksentekoon. Varsinaisia neuvotteluja tuottajajärjestöjen kanssa ei käydä. Eri intressipiirit vaikuttavat kuitenkin epäsuorasti päätöksentekoon.

Hinnat määrätään kotieläintuotteiden osalta tuotantovuosittain, joka on huhtikuun alusta maaliskuun loppuun ja viljan osalta markkinavuosittain, joka on heinäkuun alusta kesäkuun loppuun.

12.1. Tuotejärjestelyt

EU:lla on kaikkiaan 19 tuotejärjestelyä, jotka koskevat mm. viljaa, maitoa, naudanlihaa, sianlihaa, lampaanlihaa, kananmunia. Seuraavassa on lyhyesti käyty läpi niistä Suomen kannalta tärkeimmät.

Kuvio 13. EU:n hintajärjestelmä.

Maito

Maidon hintajärjestelmä on periaatteessa edellä kuvatun järjestelmän kaltainen. Maidolla on tavoitehintaa (target price), joka asetetaan 3,7 %:n maidolle. Se on tuotantovuonna 1995/96 309,8 ecua per tonni (1,82 mk/kg). Interventio- ja kynnyshinnat asetetaan vain voille ja maitojauheelle sekä eräille italialaisille juustoille. Maitotuotteiden varastointia tuetaan. Tärkeä hintatekijä on vientituki.

Varsinaista kynnyshintaa ei ole, vaan eri maitotuotteille on asetettu markkinointimaksut, jotka johdetaan maidon ohjehinnasta ja vallitsevista maailmanmarkkinahinnoista. Vuonna 1995 ne muutettiin tulleiksi.

Maidon tuotantoa rajoitetaan kaksihintajärjestelmällä. Kiintiön ylittävästä maitomäärästä joutuu maksamaan kiintiömaksua (additional levy), joka on 15 % suurempi kuin tavoitehintaa, kun maito myydään meijeriin. Kiintiöt voivat kuitenkin olla joko kansallisia tai meijerikohtaisia, jolloin kiintiömaksu ei koske yksittäistä viljelijää.

Viljan hinta

Viljan hintajärjestelmään kuuluvat tavoitehintaa, interventiohintaa ja kynnyshintaa. Vuonna 1993 käynnistettiin MacSharry-reformi, joka on pudottanut tavoitehintaa asteittain lähelle viljan maailmanmarkkinahintaa. Tulonmenetyks on korvattu viljanviljelijöille suorana hehtaari-tukena.

Markkinavuonna 1995/96 vehnän tavoitehintaa on 132 ecua/tonni (0,78 mk/kg) ja interventiohintaa 120 ecua/tonni (0,71 mk/kg). Hehtaarituki määräytyy alueen keskimääräisen hehtaarisadon mukaan ja se on noin 54 ecua/tonni vuonna 1995/96. CAP-reformi on nyt saatettu loppuun. On olemassa paineita jatkaa uudistusta alentamalla edelleen interventiohintaa, koska eräiden arvioiden mukaan GATT-sopimusta ei voida muutoin toteuttaa.

Kesannointi on oleellinen osa hintajärjestelmää. Kesannoinnista maksetaan kompensatiota, joka on eskimääräinen hehtaarisato kertaa 68,83 ecua/tonni.

Naudanliha

Naudanlihan hallinnollisia hintoja ovat ohjehintaa (238,39 ecua/100 elopainokiloa kohti talousvuonna 1995/96) ja interventiohintaa. Ohjehintaa vastaa tavoitehintaa, ja sitä käytetään ohjeena johdettaessa eri nautilajien hintoja. Hintojen säätelyssä käytetään lisäksi vientitukimaksua ja tullia. Tullitariffi (vuodesta 1995 alkaen) määrätään eläinlajeittain ja ruhonosit-tain.

Sianliha

Sianlihan hinnan asetannan ja säätelyn perusteena on ajatus, että sianliha on viljan jatkojalostusta. Hinnan tulee periaatteessa riippua rehun hinnasta. Siihen vaikuttaa puolestaan huomattavasti rehuviljan hintaa.

Sianlihan osalta määrätään perushintaa (156,98 ecua/100 kg talousvuonna 1995/96) ja sulkuhintaa. Perushintaa vastaa käsitteenä viljan ja maidon tavoitehintaa, ja se määrätään satovuodeksi tuotantokustannusten perusteella. Varsinaista interventiohintaa ei ole, mutta yhteisö voi puuttua markkinoiden toimintaan ostamalla varastoihin lihaa, jos hinta putoaa liian alas.

Tuontisuoja lasketaan periaatteessa yhteisön rehukustannusten avulla. Käytännössä se kuitenkin jaetaan kahteen komponenttiin: sulkuhintaa ja tuontimaksuun. Sulkuhintaa on laskennallinen sianlihan maailmanmarkkinahintaa, joka määräytyy rehun maailmanmarkkinahinnan mukaan. Tuontimaksu (tullitariffi) lasketaan yhteisön rehuviljan hinnan ja rehuviljan maailmanmarkkinahinnan erotuksen avulla. Näin yhteisön sianlihantuottaja saatetaan samalle viivalle tehokkaimman kilpailijan kanssa.

Kananmunat

Kananmunien osalta hintajärjestelmä on sama kuin sianlihan hintajärjestelmä. Rehun käytöstä aiheutuu suurimmat kustannukset, joten rehun (rehuviljan) hinnan tulee vaikuttaa kananmunien tuottajahintoihin.

12.2. Vihreä ecu

Valuuttakurssien muutosten takia EU:ssa ajautettiin käyttämään ns. vihreää ecua laskettaessa maatalouden tukia. Kun erityisesti Saksan markan revalvoituessa viljelijät olisivat joutuneet kärsimään laskettaessa tukia Saksan markoissa, ecu-määräisiä tukia nostettiin revalvoitumista vastaavalla määrällä. Tämä toteutettiin korjauskertoimella, minkä avulla muodostui ns. vihreä ecu. Niinpä vuonna 1994 vihreä ecun ja markkinaecun suhde oli noin 1,20. Täten siis esim. viljan interventiohintaa 100 ecua/tonni oli markkinahinnoin noin 120 ecu/tonni. Vihreästä ecusta luovuttiin vuonna 1995. Kaikki vihreä ecu-määräiset tuet ja hinnat muutettiin markkinahintaisiksi ecu-määräksi kertomalla ne 1,2:lla.

Kun Suomen EU-liittymistä valmisteltiin, ecu:n kurssi oli noin 6,3 mk eli vihreän ecun kurssi oli 7,0 mk. Tuottajahinta-arviot tehtiin kaupallisen kurssin (ecu = 6,3 mk) mukaan. Markka on sen jälkeen vahvistunut huomattavasti (ecu = 5,74 mk vuoden 1995 lopussa).

Kelluvat valuutat aiheuttavat jäsenmaiden välisiä hinta- ja tukitaso-ongelmia, joita hoidetaan erityisellä franchise-järjestelmällä. Tavoitteena on, ettei valuuttakurssien poikkeama vihreästä ecusta olisi suurempi kuin 5 %-yksikköä. Mikäli jokin valuutta jää vaihteluvälillä alapuolelle, se devalvoidaan. Vastaavasti jonkin valuutan ylitettyä 5 %:n rajan vähintään viitenä kymmenen päivän jaksona, valuutta revalvoidaan puolella vaihteluvälistä. Negatiivisten ja positiivisten poikkeamien summa saadaan siten jälleen pienemmäksi kuin viisi prosenttiyksikköä.

Vuoden 1994 lopussa (21-30.12. välisenä aikana) ecun kaupallinen kurssi oli 5,81 mk ja vihreän ecun kurssiksi vahvistettiin ecu = 5,81 mk (aluksi ecu = 7,02, mutta kun järjestelmää korjattiin helmikuun alussa 1995, kurssiksi tuli mainittu 5,81). Suomen markka heikkeni kuitenkin heti vuoden alussa niin paljon, että se devalvoitiin helmikuun alussa ja uudeksi vihreäksi ecu-kurssiksi tuli 5,88 mk. Siinä se pysyi koko vuoden, vaikka välillä markka vahvistui jopa 5 % yli tämän kurssin, mutta ei riittävän

pitkäksi aikaa, jotta markan vihreä ecu-kurssi olisi jouduttu revalvoimaan.

Vihreän ecu-kurssin mukaan maksetaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaiset tuet, joten kurssin pysyminen markkinakurssia korkeampana on hyödyttänyt Suomen viljelijöitä jossain määrin. Toisaalta markan vahvistuminen on pudottanut markkinahintoja Suomessa, mikä on ollut pettymys viljelijöille. Kuluttajat ovat tietenkin hyötynet markan kurssin alenemisesta elintarvikkeiden hintojen laskiessa.

13. Tuotantopolitiikka

Tuotantopolitiikka muodostuu tuotantotavoitteista ja niiden saavuttamiseen tarkoitetuista keinoista. Suomen tuotantotavoitteet on johdettu huoltovarmuudesta. Maatalouden tavoitteeksi on asetettu vaatimus, että maan tulisi olla omavarainen elintarvikkeiden osalta kaikissa olosuhteissa.

Liittyminen EU:iin muutti asetelmaa huomattavasti. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka säätelee nyt kansallista maatalouspolitiikkaa. Liittymissopimus sallii kuitenkin kotimaista kulutusta vastaavan tuotannon edelleenkin, joten omavaraisuustavoite on mahdollinen. Pystyykö maatalous vastaamaan tähän haasteeseen, riippuu maatalouden ja elintarviketeollisuuden kilpailukyvyistä.

Maatalouspolitiikka on ollut sidoksissa yhteiskuntapolitiikkaan. Maa on haluttu pitää asuttuna, mihin maatalous antaa syrjäseutujen osalta tärkeimmin panoksensa. Tämä tunnustettiin liittymissopimuksessakin, kun Suomen annettiin lupa maksaa kansallista pohjoista tukea maataloudelle. Muutkin aluepoliittiset tuet tukevat tätä tavoitetta.

13.1. Tuotantotavoitteet

Tuotantopolitiikan tehtäviin kuuluu määrittää tuotantotavoitteet ja ohjata tuotantoa niin, että tavoite saavutetaan. Tuotantotavoitteet ovat yleensä määräytyneet maatalouskomiteoiden tai vastaavien toimikuntien esitysten mukaan.

Viimeisin tällainen komitea oli ns. Maatalous 2000 -komitea. Sen suositus oli, että pitkällä aikavälillä tuotannon tulisi vastata kulutusta, joskin jonkinasteinen ylituotanto tulisi sallia kausivaihtelujen takia. Tätä 100 %:n omavaraisuutta voitaneen pitää tuotantotavoitteena, johon julkinen valta on pyrkinyt.

Suomen liityttyä EU:iin, tavoitteet ovat osittain muuttuneet. Toki omavaraisuus on edelleen tavoitteena, vaikka voidaankin kysyä, eikö EU pysty turvaamaan Suomen elintarvikehuoltoa. Suomi on kuitenkin EU:n periferiassa, joten huoltovarmuus ei ole välttämättä turvattu. Omavaraisuutta ei voida enää kuitenkaan asettaa samalla tavalla tavoitteeksi kuin aikaisemmin. Suomen on sopeuduttava EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Se ei kuitenkaan estä ylläpitämästä omaa huoltovarmuutta, joka takaa elintarvikkeiden saannin kaikissa oloissa. Varastointia voidaan jatkaa ja tuotantokiintiöt sallivat pitää kulutusta vastaavan tuotantotason, jopa sitä hieman suuremman.

13.2. Tuotannon rajoittamistoimet

Ennen integraatiota Suomessa oli käytössä maidon ja kananmunien kaksihintajärjestelmät ja kesannointi. Ne olivat lähes pakollisia tuotannonrajoitusjärjestelmiä. Integraation seurauksena kananmunantuotannon kaksihintajärjestelmä poistui, mutta maidon kiintiöinti jäi samoin kuin kesannointikin.

Ylituotannon vähentämiseksi oli käytössä erilaisia vapaaehtoisia järjestelmiä, jotka koskivat joko koko maataloustuotantoa tai maidon, sianlihan tai kananmunien tuotantoa. Tuotannosta luopumisesta tai tuotannonvähentämisestä maksettiin palkkiota. Näitä sopimuksia on vielä jäljellä ja korvaukset maksetaan kansallisista varoista.

Markkinoinimismaksuja ja lannoitteiden ja rehujen veroja käytettiin vientikustannusten peittämiseen ja samalla ne toimivat tuotannonrajoituskeinoina. Ne jäivät pois integraation myötä.

Kotieläintuotantoyritysten perustaminen oli pitkään luvanvaraista. Tuotanto haluttiin säilyttää viljelijöiden omistuksessa. EU:iin liittymisen

yhteydessä tämä järjestelmä lopetettiin. Maitokiintiöt ja investointituki säätelevät nykyisin kotieläinyritysten perustamista.

Pellonraivausta pyrittiin estämään pellonraivausmaksulla. Se jäi myös pois vuoden 1995 alussa. CAP-tuen määrittämä maksimipeltoala toimii nyt vastaavana keinona.

Vuoden 1993 alusta tuli voimaan laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta. Sopimuksen on voinut tehdä 55 vuoden ikäinen viljelijä ja se lakkaa 65 vuoden iässä. Luopumiskorvaus muodostuu perusmäärästä ja luopumislisästä. Perusmäärä on MYEL:in työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Luopumislisä määräytyy peltohehtaarien ja kotieläinten määrän mukaan. Maataloustuotannosta on luovuttava vähintään kuuden vuoden ajaksi.

Maatalousyrittäjien luopumistuki korvaa aikaisemmat luopumiskorvauslain ja sukupolvenvaihdoseläkelain mukaiset järjestelmät, joista aiheutuvat menot alenevat asteittain. Vuonna 1995 arvioitiin tehtävän 3 000 sitoumusta, joista aiheutuu kustannuksia 110 milj. mk. EU maksaa noin puolet näistä kustannuksista.

13.3. Maidon kaksihintajärjestelmä

Maidon kaksihintajärjestelmä tuli voimaan vuoden 1985 alussa. Kullekin tilalle asetettiin kiintiö, jonka suuruus määräytyi vuosien 1981/82 ja 1982/83 meijerimaidon tuotantomäärien mukaan (niistä suurimman mukaan). Kukin vuoden 1985 alussa maitoa tuottanut tila voi kuitenkin tuottaa vapaasti 30 000 litraan saakka vuodessa. Vapaakiintiön suuruus nousi 40 000 litraan vuoden 1990 alussa. Kiintiöitä ei ole voinut ostaa eikä myydä, mutta vuoden 1994 alusta se tuli mahdolliseksi.

EU:ssa jatketaan maidontuotannon kiintiöintiä maakohtaisella kiintiöllä, joka on 2 342 milj. kg. Maidon suoramyyntikiintiö (10 milj. kg) on uusi asia Suomessa. Se aiheuttaa käytännön ongelmia, koska suoramyynti täytyy rekisteröidä ja sitä pitää myös valvoa. Se koskee mm. kotijuustojen tekijöitä.

Mikäli tilan meijeriin lähettämä maitomäärä ylittää kiintiön, yli menevältä osalta peritään kiintiömaksua, joka on EU:ssa 115 % ohje-

hinnasta, joten kiintiöiden ylittäminen ei ole kannattavaa missään oloissa. EU:ssa kiintiövuosi on huhtikuun alusta maaliskuun loppuun.

13.4. Kesannointi

CAP-reformiin liittyy pakollinen kesannointi, jonka suuruus on 10 % peltokasvialasta vuonna 1996. Sen lisäksi viljelijä voi kesannoida vapaaehtoisesti enintään yhtä suuren alan kuin jolle hän hakee peltokasvien tukea. Täten kesantoala voi olla korkeintaan puolet peltokasvialasta. Tätä säännöstä ovat monet maatalousekonomistit kritisoineet. Heidän mielestään tämä rajoitus tulisi poistaa, jolloin kaikki tilan pellot voisi kesannoida. Ylimääräisen kesannon palkkio on sama kuin velvoitekesannon.

13.5. Pellonmetsitys

Suomessa on jo pitemmän ajan tuettu peltojen metsittämistä tavoitteena vähentää maatalouden ylituotantoa. Tämä toiminta jatkuu EU:n puitteissa. Metsitettävän alan on oltava vähintään 1 hehtaari ja sen on pitänyt olla tuotantokäytössä edeltävänä kasvukautena sekä viljelty myös vuonna 1991 (tai hoidettu kesantona). Metsitykselle on joitakin rajoituksia. Hyviä peltoja tai toisille maataloille lisämaaksi sopivia peltoja ei tulisi metsittää eikä myöskään viljelyaukeiden keskellä sijaitsevia peltoja.

Tukea maksetaan kolmeen eri tarkoitukseen:

1. Metsityskustannuksiin, jolloin
 - taimet, heinätorjunta-aineet, yms. korvataan kokonaan,
 - suunnittelu- ja työnohjohtokustannukset korvataan kokonaan ja
 - työkustannuksista korvataan 30-75 % alueesta riippuen.
2. Metsityksenhoitopalkkiona maksetaan kahden ja neljän vuoden jälkeen kertakorvauksena 500 mk/ha.
3. Korvausta menetetyistä maataloustulosta maksetaan viljelijälle, joka saa vähintään 25 % kokonaistuloistaan maataloudesta. Korvaus on 1,5-kertainen, jos viljelijä luopuu maataloudesta metsittämällä kaikki pellot tai jos metsittää vähintään 60 % pelloista ja

ryhtyy päätoimisesti harjoittamaan metsätaloutta ja muuta elinkeinotoimintaa tilalla. Tulonmenetykskorvaus on viljelijöille 1 400-1 150 mk/ha/vuosi alueesta riippuen ja muille metsittäjille 1 140-900 mk/ha/vuosi.

Tavoitteena on metsittää noin 10 000 ha vuodessa. Siitä aiheutuvat kustannukset ovat yhteensä noin 150 milj. mk, josta 50 milj. mk on metsityskustannuksia ja 100 milj. mk metsitystukea tulonmenetysten takia.

13.6. Tuotannon tukeminen

Tuotantopolitiikka on ollut niin Suomessa kuin EU:ssakin pääasiassa tuotannonrajoittamista. On olemassa kuitenkin eräitä toimia, jotka tähtäävät tuotannon lisäämiseen. Tärkein niistä on naudanlihan tuotantotuki. EU:ssa maksetaan sonninlihan tuotantopalkkiota 90 ecua sonnia kohti kaksi kertaa eläimen elinaikana, 10 ja 22 kuukautisina.

Varsinaista lihakarjan pitoa tuetaan maksamalla ns. emolehmäpalkkiota. EU:ssa emolehmäpalkkiota maksetaan niille tiloille, jotka tuottavat pelkästään naudanlihaa tai alle 120 000 kg maitoa vuodessa. Palkkion suuruus on 145 ecu/emolehmä vuonna 1995. Kansallisista varoista voidaan maksaa lisäksi 30 ecua/emolehmä.

Uuhipalkkiona maksetaan 126 mk/eläin sekä LFA-alueilla lisätukena noin 37 mk/eläin.

Luonnonmukainen viljely palvelee osittain tuotannonrajoittamista, joskin sen päätavoite on ympäristöpoliittinen. EU tukee luonnonmukaista viljelyä suurin piirtein samoin perustein kuin Suomi ennen liittymistä EU:iin (ks. luku 15).

14. Rakenteen kehittäminen

Maatalouden rakenteen kehittämistä pidetään välttämättömänä ehtona, jotta sopeutuminen EU:iin voisi tapahtua edes tyydyttävästi. Ennen muuta yritys-koon kasvattaminen on tarpeellinen, sillä siten voidaan alentaa tuotantokustannuksia merkittävästi. Tilakoon kasvaessa työn käyttö tuotettua yksikköä kohti pienenee ja

pääomakustannuksissa saadaan myös säästöjä, kun koneita ja laitteita voidaan käyttää aikaisempaa enemmän. Kotieläinrakennukset tulevat halvemmiksi eläinryhmiä kohti tilakoon kasvaessa.

Rakenteen kehittämiseen kuuluu myös viljelijöiden yhteistyön kehittäminen. Tilojen yhdistäminen ei ole aina mahdollinen, mutta yrityskoon kasvattamisesta vastaavia etuja voidaan saavuttaa myös koneiden yhteiskäytöllä erityisesti peltoviljelyssä. Yhteistoiminta voi olla myös kustannuksia säästävää tuotantotarvikkeiden hankinnassa ja tuotteiden markkinoinnissa.

EU tukee rakennekehitystä, mutta ylituotannon takia ehtona on useimmiten, etteivät tuetut investoinnit lisää tuotantokapasiteettia. Siirtymäkaudella sallitaan kuitenkin Suomessa osittain yrityskoon kasvattaminen, sillä tilamme ovat aivan liian pieniä kilpailemaan EU:n yhteisillä maatalousmarkkinoilla. Liittymissopimuksen maidon- ja lihantuotannon kiintiöt asetavat koko maata koskevat rajat. Valtiontalouden asettamat mahdollisuudet rajoittavat toisaalta avustusten ja lainojen käyttöä.

14.1. Investointituki

EU:n käyttämän investointituen tarkoituksena on erityisesti tuotantokustannusten alentaminen, tuotteiden laadun parantaminen ja tuotannon suuntaaminen markkinoiden kysynnän ja tarjonnan mukaan. Tuotannon monipuolistamista tuetaan myös. Tavoitteena on edelleen elin- ja työolojen parantaminen, karjankasvatusyritysten hygienian parantaminen ja ympäristönsuojelun parantaminen.

Investointitukia myönnetään myös pienyritystoimintaan, jalostukseen ja markkinointiin sekä ammattikoulutukseen.

EU:n osarahoittaman investointituen ehtona on, että

- a) viljelijä harjoittaa maataloutta päätoimisesti, mutta myös osa-aikaviljelijä voi saada tukea, jos
 - viljelijän kokonaistuloista on vähintään 50 % maa- ja metsätaloudesta, matkailusta, käsityöammateista tai tuetusta maa-

seutu ympäristön hoidosta,

- viljelijän kokonaistuloista vähintään 25 % on suoraan maataloudesta, tai
 - viljelijä käyttää vähintään puolet kokonaistyöajasta maatilalla,
- b) viljelijä laatii tilan kehittämissuunnitelman,
 - c) omaa riittävän ammattitaidon, ja
 - d) sitoutuu pitämään yksinkertaista kirjanpitoa.

Investointituen saamiselle on asetettu eräitä rajoituksia. Maidontuotannon investointien osalta lypsylehmiä saa olla investoinnin jälkeen enintään 50 lehmää/henkilötyövuosi ja 80/tila. Naudanlihantuotannossa tilalla saa olla enintään 2 ky/rehuhehtaari (0,5-2-vuotias nautaeläin = 0,6 ky ja yli 2 vuotias = 1 ky). Sika- ja siipikarjataloudessa ja kananmunantuotannossa tukea myönnetään 5 vuoden siirtymäkauden aikana sikatalouden laajennusinvestointeihin sekä siipikarjatalouden ja kananmunantuotannon kaikkiin investointeihin. Kokonaistuotanto ei saa kasvaa ja tuotantokapasiteetille asetettuja tilakohtaisia rajoituksia on noudatettava. Sikatilalla on voitava tuottaa vähintään 35 % tarvittavista rehuista.

Tuen määrät

Tukea myönnetään investointeihin, jotka ovat enintään 90 000 ecua (540 000 mk) henkilötyövuotta kohti tai 180 000 ecua (1,8 milj. mk) tilaa kohti. Tuen määrä kokonaisinvestoinneista saa olla

- a) LFA-alueilla
 - 45 % kiinteän omaisuuden investoinneista
 - 30 % muista investoinneista
- b) muilla alueilla
 - 35 % kiinteän omaisuuden investoinneista
 - 20 % muista investoinneista.

Nuorille viljelijöille (alle 40 vuotta) voidaan myöntää lisätukea enintään 25 % tuen enimmäismääristä. Hänellä on oltava riittävä ammatillinen pätevyys.

14.2. Nuorten viljelijöiden tuki

Sukupolvenvaihdon edistämiseksi ja yleensäkin viljelijäväestön ikärakenteen parantami-

seksi on Suomessa tuettu nuoria viljelijöitä heidän ryhtyessään viljelemään omaa tilaansa. Uuden tilan haltuunottaminen tai perustaminen vaatii tilan lunastamista sisaruksilta tai kokonaan sen ostamista, jolloin nuori viljelijä joutuu tavallisesti ottamaan suuren velan. Tätä liikkeellelähtöä on edesautettu ns. käynnistystuella. Järjestelmä on käytössä myös EU:ssa ja EU tukee sen maksamista.

Nuori viljelijä (alle 40 vuotias) voi saada käynnistystukena 15 000 ecun (noin 90 000 mk) avustuksen sekä 15 000 ecun laskennallisen korkotuen, joka voi olla enintään 5 % viiden vuoden ajan. Ehtona on, että nuori viljelijä aloittaa tilanpidon päätoimisena viljelijänä tai oltuaan osa-aikaisena viljelijänä ryhtyy harjoittamaan maataloutta päätoimisesti. Hänellä tulee olla ammatillinen pätevyys viimeistään kahden vuoden kuluttua aloittamishetkestä.

14.3. Kansallinen rahoitus maaseutuelinkeinolain nojalla

Maaseutuelinkeinolaki oli ennen EU:iin liittymistä keskeinen maatalouden rakenteen kehittämisen väline. Se on uudistettuna voimassa edelleen ja sen myötä myös kehittämisrahasto, jonka kautta hallinnoidaan myös EU:n kautta tuleva rakennetuki.

Maaseutuelinkeinolain keskeinen työväline on kehittämisrahasto. Sen pääoma on muodostunut valtion vuosittain tekemistä siirroista rahastoon sekä lainojen ja maankäyttötoiminnasta syntyneiden kauppahintasaamisten koroista ja takaisin maksuista.

Maaseutuelinkeinolain mukainen maaseutuelinkeinon tukeminen on mahdollinen myös EU-jäsenyyden aikana. Lain puitteissa on mahdollisuus myöntää investointi-, käynnistys- ja kehittämisavustuksia sekä myöntää lainaa mm. käyttöomaisuusinvestointeihin.

Varsinaisen maatalouden ulkopuolisten ns. maaseutuelinkeinon tukemiseen voidaan myöntää avustuksia ja lainoja. Tukea on annettu maatalouden yhteyteen perustettavaa, viljelijöiden harjoittamaa yritystoimintaa varten. Rahoitusta saavat yritykset, joita hoidetaan

joko oman perheen työllä tai joihin on palkattu enintään 2-3 vuosityöpaikkaa vastaavasti ulkopuolista työvoimaa. Tärkeimpiä tuettuja toimialaryhmiä ovat olleet pienteollisuusyritykset ja erilaiset työliikkeet (noin kolmannes hankkeista), puutarha-, kasvihuone- ja muu erikoisviljely (runsas 20 %), maatalomailu-, hevos- ja muuhun vapaa-ajan toimintaan liittyvät yritykset (noin viidennes) sekä turkistarhaus, kalanviljely ja mehiläistenhoito.

15. Ympäristöpolitiikka

15.1. Ympäristöongelmat

Fosforikuormituksen lisääntyminen ja vesistöjen rehevöityminen on todettu ongelmaksi ja maataloutta pidetään teollisuuden ja asutuksen ohella merkittävänä päästölähteenä. Myös typpilannoitteet vaikuttavat vesistöjen rehevöitymiseen. Voimaperäisestä lannoituksesta peräisin olevat ravinteet ovat paikoin aiheuttaneet happikatoa merenlahdissa.

Karjasuojista ja lantaloista sekä lannanlevityksen yhteydessä haihtuu huomattava määrä ammoniakkia. Ammoniakkikaasu palaa sateen mukana maahan ja happamoittaa maaperää. Liikenteestä peräisin olevat typpikaasut nostavat ilman otsonipitoisuutta, minkä on todettu alentavan viljojen satoja.

Maaseutumaisema on nousemassa huomion kohteeksi. Maataloutta on pidetty Suomessa tärkeänä kulttuurimaiseman ylläpitäjänä, ja sen takia maatalouden harjoittamista kaikkialla maassa halutaan tukea. Nykyaikainen maatalousteknologia aiheuttaa toisaalta ekologisia ongelmia. Kasvinsuojeluaineiden käyttö, salaajitus ja niittyjen häviäminen ovat aiheuttaneet monien kasvilajien katoamisen ja eräiden lintulajien populaatioiden harvenemisen. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen on syytä kiinnittää huomiota.

Ympäristöongelmat keskittyvät veteen ja maaperään. Suomalainen ruoka sen sijaan on puhdasta. Raskasmetallitkaan eivät ole suuri ongelma. Hyvän raaka-aineen takia lannoitteissa on suhteellisen vähän kadmiumia. Muita kad-

miumlähteitä ovat atmosfäärinen laskeuma ja puhdistamoliete, jonka käyttöön maatalous suhtautuu torjuvasti. Elintarvikkeiden sisältämät kasvinsuojeluaineiden jäämät ovat varsin vähäisiä. Kasvinsuojeluaineiden kokonaistehoa-aineiden kilomäärissä on sitä paitsi tapahtunut lievää laskua kuten myös muualla Euroopassa.

Ympäristöongelmia on pyritty ratkaisemaan monin eri tavoin. Typpilannoitteiden käyttöä rajoitettiin ennen integraatiota epäsuorasti, sillä lannoiteveroa kerättiin maataloudelta yli-tuotannon viennin ja kesannoinnin rahoittami- seen. Päätavoite oli tosin tuotannon rajoitta- minen, eikä pohjavesien nitraattipitoisuuden nousun ehkäiseminen. Vuoden 1990 alusta tuli voimaan fosforivero, joka oli puhdas ympä- ristövero. Lisäksi fosforilannoitusta vähennettiin tehokkaasti alentamalla lannoitteiden fosfori- sisältöä. Lannoitusosuuksia on muutettu fosforin osalta, sillä fosforia on kertynyt riittä- västi maaperään.

EU:iin liityttäessä lannoiteverot poistettiin kokonaan, ja ympäristöpolitiikkaa hoidetaan muilla keinoilla kuten jäljempänä selostetaan.

Maataloustuottajat ovat oma-aloitteisesti ryh- tyneet kiinnittämään huomiota ympäristö- tekijöihin. Maataloustuottajien keskusjärjestö on hyväksynyt ympäristöpoliittisen ohjelman. Se antaa yleisiä ohjeita sellaisista viljely- ja muista tuotantotekniikoista, joilla voidaan vä- hentää mm. lannoitteiden, lannan, kasvinsuo- jeluaineiden ja muiden ympäristöä rasittavien tekijöiden aiheuttamia ongelmia.

15.2. Suomen ympäristöohjelma

EU:ssa

Suomen liittymissopimus EU:iin sisältää mit- tavan ympäristötuen. Tukea maksetaan hehtaari- korvauksena kaikille niille tiloille, jotka teke- vät ympäristönhoito-ohjelman. EU:n ympäris- töohjelmien mukaan tukea maksetaan niille ohjelmille, joiden tarkoituksena on vähentää maatalouden ympäristölle aiheuttamaa kuor- mitusta ja edistää maaseutumaiseman ylläpitä- mistä.

Suomessa tehtävien ympäristön hoito-ohjel- mien tarkoituksena on estää ravinteiden huuh-

toutumista vesistöihin ja pohjavesiin, vähentää karjanlannasta peräisin olevia ammoniakki- päästöjä sekä pitää maataloustuotteet mahdol- lisimman puhtaina. Maatalousmaiseman hoi- toon kiinnitetään myös huomiota.

Ympäristötuen toimenpiteillä vesistöjen typ- pi- ja fosforikuormitus pienenee seuraavan 5- 10 vuoden aikana arviolta 30-50 %. Torjunta- aineiden huuhtoutumisriskit vähenevät 30- 40 %.

15.3. Ympäristötukivaatimukset

Viljelijä, joka tekee ympäristönhoito-ohjelman, saa tukea, jolla korvataan ympäristönsuojelusta aiheutuvat kustannukset tai tulonmenetykset sekä turvataan viljelijöiden toimeentulo. Ympä- ristöohjelman mukaista tukea hakevan on olta- va alle 65 vuotias ja asuttava vakinaisesti Suomessa. Tilalla on oltava vähintään 3 ha viljeltyä peltoa (puutarhatilalla 0,5 ha). Tukea maksetaan säännöllisessä viljelyssä olevalle pellolle ja myös vuoden 1991 jälkeen raivatulle pellolle.

Viljelijä sitoutuu noudattamaan seuraavia ehtoja 5 vuoden ajan perustuen saamiseksi:

1. Maatilalle laaditaan ympäristönhoito-ohjel- ma 3 vuoden kuluessa.
2. Maatilalla käytettävät lannoitusmäärät eivät saa pääsääntöisesti ylittää tiettyjä perustasoja. A- ja B-alueilla on lannanlevitykseen oltava peltoa vähintään 1 hehtaari 1,5 kotieläinyk- sikköä (ky) kohti. Lanta ja virtsa on pää- sääntöisesti varastoitava 12 kuukauden varastossa. Kolmen vuoden siirtymäaika sallitaan.
3. Valtaojien ja vesistöjen varsille on jätettävä tai perustettava monivuotisen kasvillisuu- den peittämät pientareet tai suojakaistat le- veydeltään 1-3 metriä. Tämän on tapahdut- tava sitoutumista seuraavan kasvukauden loppuun mennessä.
4. A- ja B-alueilla on maatilan pelloista vähin- tään 30 % pidettävä kasvipeitteisinä kasvu- kauden ulkopuolella.
5. Torjunta-aineita saa levittää vain käyttö- koulutuksen saanut henkilö testatulla levitys- kalustolla (siirtymäkausi on 3 vuotta).

6. Maatilalla on ylläpidettävä viljelymaisemaa ja luonnon monimuotoisuutta.

Ympäristötuki voidaan periä takaisin, jos sitoumus peruutetaan kahden vuoden kuluessa sen antamisesta. Sitoumus raukeaa, kun viljelijä siirtyy luopumistuelle tai täyttää 65 vuotta, mutta tukea ei periä takaisin.

15.4. Ympäristötuen erityistukimuodot

Maatalouden ympäristönhoito-ohjelma on varsin laaja, sillä siihen kuuluu varsinaisen ympäristötuen lisäksi useita erityistukimuotoja. Ne on tarkoitettu vesien, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden säilyttämiseen ja hoitoon. Suojavyöhykkeet, valumavesien käsittely ja lannan käytön tehostaminen suojelevat vesien puhtautta, joten niitä tuetaan. Luonnonmukainen tuotanto ja maataloustuotannon laajaperäistäminen vähentävät lannoitteiden ja muiden kemikaalien käyttöä ja palvelevat siten ympäristön hoitoa. Maiseman ja luonnon monimuotoisuuden sekä perinnebiotooppien hoitoa tuetaan myös. Tukea voi saada myös alkuperäisrotujen kasvattamiseen. Seuraavassa on tarkasteltu lähemmin luomutuotantoa ja suojavyöhykkeitä.

Luomutuotanto

Luomutuotanto palvelee myös ympäristön hoitotavoitteita, sillä se edellyttää lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytöstä luopumista. Sopimus luomutuotannosta on viisivuotinen ja siihen liittyy kolmen vuoden siirtymäkausi, jonka aikana kaikki pellot on siirrettävä luomutuotantoon. Sen jälkeen niitä on viljeltävä luonnonmukaisen maataloustuotannon ehtojen mukaisesti koko sopimuskauden. Sopimukseen kuuluu viljelyskartta ja viljelykiertosuunnitelma. Viljelijältä edellytetään 3-5 päivän luomukoulutus ja viljelijän on liitettävä valvontajärjestelmään. Tilalla tehdään vuosittain tarkastus.

Siirtymävaiheen tuki on:

- A-alue 1 800 mk/ha
- B-alue 1 600 mk/ha
- C-alue 1 400 mk/ha.

Siirtymäkauden jälkeen luomutuotannossa olevalle pellolle maksetaan tukea 700 mk/ha/vuosi. Tilalla tulee olla sen lisäksi ympäristötuen perustuen sitoumus, minkä puitteissa maksetaan kyseinen perustuki.

Suojavyöhykkeet

Ympäristöohjelmiin liittyy läheisesti sopimus suojavyöhykkeen perustamisesta ja hoitamisesta. Tavoitteena on vähentää kuormitusta vesistöihin ja pohjavesiin sekä elävöittää maisemaa, lisätä luonnon monimuotoisuutta ja edistää kalakantojen hoitoa. Ohjelman avulla voidaan palvella myös virkistyskäyttöä ja matkailua.

Suojavyöhykkeellä tarkoitetaan pellon ja vesistön välissä tai pohjavesialueella olevaa monivuotisen kasvillisuuden peittämää hoidettua aluetta, jota ei viljellä. Tällainen suojavyöhyke on hyödyllinen tai jopa tarpeellinen jyrkillä pelloilla, sortuvilla rantapelloilla tai tulvien alle jäävillä pelloilla.

Suojavyöhykkeen tulee olla vähintään 15 metriä leveä. Sillä ei saa käyttää lannoitteita eikä torjunta-aineita. Suojavyöhykkeellä ei saa laiduntaa eikä siltä saa korjata rehua tai non food -tuotteita.

Sopimuskausi on 20 vuotta ja sopimusalan on oltava vähintään 0,5 ha. Korvaus on enintään 3 600 mk/ha.

16. Sosiaalipolitiikka

EU:iin liittyminen ei muuta juuri lainkaan maataloustuottajia koskevaa sosiaalipoliittista lainsäädäntöä. Unionilla ei ole mitään yhtenäistä sosiaalipoliittista ohjelmaa, ainoastaan jossain määrin minimiluonteisia määräyksiä, jotka eivät vaikuta maamme sosiaalipolitiikkaan. Niinpä viljelijöiden sosiaaliturvan kehittäminen on edelleen maamme oma tehtävä.

Viljelijä on sekä yrittäjä että työntekijä. Yleiset työntekijää koskevat sosiaalipoliittiset lait eivät koske häntä, minkä takia on kehitetty omaa viljelijäväestön sosiaalilainsäädäntöä. Siitä on päätetty tavallisimmin maataloustuloneu-

vottelujen yhteydessä. Vastuu sosiaaliturvan kustannuksista jakautuu valtion ja viljelijöiden kesken. Tärkeimmät lait koskevat eläketurvaa, sairaus- ja tapaturmakorvausta, vuosilomaa ja sijaisapua.

Maatalousyrittäjien työeläke (MYEL) on lakisääteinen ja verrattavissa muiden sektoreiden työeläkkeisiin. Viljelijä maksaa vakuutusmaksua MYEL-työtulonsa perusteella, joka muodostuu pääasiassa tilan pinta-alan mukaan. MYEL-vakuutetuilla on oikeus mm. vanhuus-, varhennettuun vanhuus-, osa-aika-, työkyvyttömyys-, työttömyys- sekä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Eläkkeen suuruus määräytyy viljelijän MYEL-työtulojen perusteella. Valtio osallistuu viljelijöiden eläkkeiden rahoitukseen. Koska vakuutettujen lukumäärä on vähentynyt ja eläkkeitä saavien määrä on kasvanut, valtion osuus MYEL-eläkemenoista on nykyisin noin 80 prosenttia.

Luopumistuki on Suomen sovellus EU:n yhteisestä viljelijöiden varhaiseläkejärjestelmästä. Sen tavoitteena on helpottaa ikääntyneiden viljelijöiden työtaakkaa ja nopeuttaa tilojen siirtymistä nuorempien viljelijöiden hallintaan.

Luopumistukea voi saada 55-64 -vuotias päätoiminen viljelijä. Hänen on tuen saamiseksi luovuttava maatalouden harjoittamisesta. Pelot vuokrataan tai myydään ensisijaisesti uudelle viljelijälle tai lisämaaksi. Jos uutta viljelijää ei löydy, on mahdollista käyttää peltoja muuhun kuin maatalouteen tai jättää ne viljelemättä luopujan omistukseen.

Luopumistuen määrä vastaa likimain täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrää. EU korvaa järjestelmän kustannuksista noin puolet.

Viljelijä saa sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä korvausta yleisen *sairausvakuutuslain* mukaan. Sairausvakuutuksen omavastuuajalta (9 päivää) maksetaan Mela-sairauspäivärahaa MYEL-vakuutetuille.

Vuonna 1982 tuli voimaan maatalousyrittäjien *tapaturmavakuutuslaki* (MATA). MATA-vakuutus liitetään automaattisesti MYEL-vakuutukseen. Vakuutetuilla on oikeus tapaturman ja ammattitautien seurauksena kulkorvauksiin, päivärahaan ja eläkkeisiin. Vakuutetuilta peritään vakuutusmaksu.

Ryhmähenkivakuutus parantaa omaisten toimeentuloturvaa edunjäätäjän kuollessa.

Kotieläintaloutta harjoittavat viljelijät voivat saada vuosilomaa 22 päivää. Viljelijä voi joko järjestää tilansa lomituksen itse tai käyttää kunnan lomituspalveluja. Valtio hoitaa järjestelmän rahoituksen.

Viljelijä voi saada *sijaisapua* mm. sairauden, tapaturman, kuntoutuksen, asevelvollisuuden tai synnytyksen takia. Äitiysloman aikaista sijaisapua saa enintään 320 päiväksi. Viljelijältä peritään sijaisavusta maksu, joka on osin tasasuuruinen, osin MYEL-työtulon määrään perustuva.

Karjataloustyö ei salli viikonlopun pitämistä samalla tavalla kuin muissa ammateissa, joten työviikko on seitsemäpäiväinen. *Viikkovapaa-järjestelmä* on tarkoitettu vapauttamaan viljelijä jatkuvasta työsidonnaisuudesta. Viljelijä voi saada viikkovapaa enintään 12 päivää vuodessa. Viikkovapaa on viljelijälle maksullinen ja maksu määräytyy hänen kotieläinmääränsä mukaan. Vain noin 20 prosenttia viikkovapaaeseen oikeutetuista viljelijöistä on käyttänyt palveluja hyväkseen.

Viljelijöiden *työterveyshuolto* aloitettiin vuonna 1980. Työterveyshuolto on ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa ja siihen kuuluvat työpaikkaselvitykset ja terveystarkastukset. Viljelijä maksaa 50 prosenttia terveystarkastuksesta aiheutuvista kustannuksista ja Kansaneläkelaitos ja valtio vastaavat lopuista.

Sosiaaliturvamaksut maksetaan valtion budjetin kautta kokonaisuudessaan.

17. Ensimmäinen vuosi EU:ssa

Ensimmäinen vuosi EU:ssa on takanapäin. Miten se meni? Onnistuiko kaikki suunnitelmien mukaan vai tuliko paljon pettymyksiä? Kehitystä on ainakin seurattu suurella mielenkiinnolla. Eräissä haastatteluissa on todettu, että integraatio on tapahtunut huomaamatta. Se ei liene aivan totta.

Kuluttajat olivat ainakin tyytyväisiä jo ensimmäisenä kauppapäivänään. Vähittäishinnat olivat pudonnet hämmästyttävän paljon. Sian-

lihaa sai 20 % halvemmalla kuin aikaisemmin, ja muutoinakin hinnat olivat laskeneet, keskimäärin 7 %. Vuoden kuluessa hinnat laskivat edelleen jopa 9 %. Banaanien hinnan nousua sentään valitettiin.

Alku oli siis kuluttajien mielestä hyvä. Se lieneekin syynä siihen, että suomalaiset ovat suhtautuneet EU:iin edelleen yhtä myönteisesti kuin kansanäänestyksessä 1994. Toiset kaksi uutta jäsenmaata Itävalta ja Ruotsi sen sijaan ovat tulleet katumapäälle. Hinnat kun eivät siellä laskeneetkaan, vaikka niin luvattiin. EU:n kannatus on vähentynyt siellä tuntuvasti.

Viljelijöiden mielet sen sijaan eivät ole muuttuneet vuoden kuluessa. He suhtautuvat EU:iin edelleen hyvin varauksellisesti. EU toi mukanaan paljon uutta byrokratiaa. Pitkiä lomakkeita jouduttiin täyttämään tuen saamiseksi ja tarkkailu lisääntyi. Joillekin tuli ikäviä yllätyksiä mm. pinta-alailmoituksista, jotka osoittivat syystä tai syyttä liian suuria aloja.

Hankaluuksia syntyi heti keväällä, kun sateet hidastivat tai osittain jopa estivät kylvötyöt. EU:n määräykset edellyttivät viljelyilmoituksia jo toukokuun puoliväliin mennessä, mikä ei ollut lainkaan mahdollista. Ongelmista tosin selvittiin, mutta se antoi esimakua siitä, miten kauas (eli Brysseliin) joudutaan menemään asioiden hoitamiseksi.

Ensimmäinen vuosi ei kuitenkaan merkinnyt mitään erityistä muutosta maataloudessa. Viljanviljelyala kasvoi huolimatta tiedossa olleesta suuresta markkinahintojen putoamisesta. Edellisinä vuosina oli ollut puoli miljoonaa hehtaaria peltoa kesannoituna. Se ei enää ollut välttämätöntä eikä kannattavaa, joten peltoa palasi tuotantoon.

Kotieläintuotanto ei myöskään vielä reagoi uuteen tilanteeseen mitenkään erikoisesti, vaan se on suurin piirtein sama kuin ennen integraatiota. Maidontuotanto on samalla tasolla kuin viime vuonna.

Lihan tarjonta oli aivan alussa niukkaa, mutta se on palautunut normaalille tasolle. Sikaloita on uudistettu, mikä ilmentää jonkinlaista uskoa tulevaisuuteen. Kanamunien tarjonta on jopa lisääntynyt. Hintojen pelätään romahtavan lähitulevaisuudessa.

Maataloustuotanto ei siis muuttunut juuri lainkaan ensimmäisenä jäsenyyvuonna. Tämä oli myös odotusten mukaista. Siirtymäkauden tuki säilytti viljelijöiden tulotason tyydyttävällä tasolla ja toisaalta viljelijöiden on vaikea nähdä, mitä EU:n jäsenyys todella merkitsee heille. Viljelijöillä ei toisaalta ole mahdollisuutta vaihtaa työpaikkaa suuren työttömyyden takia.

Tilan tuotannon lopettaminen on myös usein mahdotonta velkojen takia. Tuotantoa on syytä jatkaa, vaikka taloudellinen tulos ei olisikaan hyvä. Vasta muutaman vuoden kuluttua voidaan nähdä, miten tuotanto reagoi uuteen tilanteeseen. Kannattavuus huononee, mutta kuinka monen kohdalla se pakottaa tuotannon lopettamiseen, on avoin. Vararikko on tietenkin se tekijä, joka johtaa yrittäjän poistumiseen tuotannosta, mutta itse tila voi silti pysyä vielä tuotannossa. Siten edessä voi olla voimakas rationalisointi, joka tapahtuu yritysten yhdistymisen kautta. Tuotantomäärät voivat tällöin säilyä ennallaan, mikä on merkittävä asia maataloutta palvelevan sektorin ja elintarviketeollisuuden kannalta katsottuna.

Taloudellisesti vuosi meni ilmeisesti tyydyttävästi, mutta tulevaisuutta koskevat laskelmat eivät lupaa hyvää varsinkaan Etelä-Suomeen. Erityisesti viljanviljelyn kannattavuus näyttää putoavan hyvin voimakkaasti, mutta myös muiden tuotantosuintien tulot alenevat, ellei myös Etelä-Suomessa saa maksaa kansallista erityistukea.

Rajojen avautuminen EU:n jäsenmaihin muutti Suomen maatalouden toimintaympäristöä oleellisesti. Nyt on seurattava koko ajan tarkasti hintakehitystä koko EU:ssa, jotta kotimainen tuotanto kävisi kaupaksi. Tuonti lisääntyi huomattavasti, mutta toistaiseksi se ei vaikeuttanut suomalaisen tuottajan asemaa, sillä kulutus kasvoi ja teki siten tilaa ulkolaisille tuotteille. Elintarviketeollisuus on toisaalta lähtenyt aktiivisesti markkinoimaan koko EU-alueella. Jotta se pystyisi kilpailemaan kotimaassa, sen on pystyttävä kilpailemaan myös rajojen ulkopuolella. EU:n vientituen avulla voidaan myös jatkuvasti markkinoida EU:n ulkopuolisiin maihin ja ennen muuta Venäjälle

ja Baltian maihin.

Maataloustuottajien tulopoliittinen asema muuttui oleellisesti EU:iin liittymisen myötä. Keskusjärjestöä MTK:ta ei enää näkynyt tulo-neuvottelujen päätöspäivänä. Hinnoista ja tuista päätetään nyt Brysselissä. Neuvotteluissa ei kuitenkaan istu valtiovallan ja maataloustuottajien edustajia, kuten aikaisemmin kun maataloustulolakia sovellettiin. Maan etuja yritetään hoitaa nyt lobbareiden avulla Brysselissä, mutta se on vaikuttamista, minkä tuloksia on vaikea nähdä.

Vaikka maatalouden ongelmat kaatuvat päälle, viljelijöitä yritetään kannustaa kaikin tavoin jatkamaan maatalouden harjoittamista. Leikistä ei saa luopua. Elävä maaseutu on tärkeä koko valtakunnalle. Jonkinlainen viljelijöiden ja palkansaajien välinen vastakkainasettelu näyttää kuitenkin säilyvän, vaikka nyt kaikkien tulisi yhdessä hoitaa asioita vastapuolena komissio.

Maataloushallinnolle vuosi 1995 oli suurten muutosten vuosi. Lähes kaikki muuttui, mutta ohjeet tulivat hitaasti. Uutta piti opiskella. Urakasta kuitenkin selvittiin.

Keskushallinnolle integraatio merkitsi runsaasti matkoja Brysseliin. Liittymissopimusta tulkittaessa jouduttiin tekemään paljon töitä, mutta lopulliset päätökset olivat tavoitteiden mukaisia. Suurempia pettymyksiä ei koettu. Asiat ovat alkaneet luistaa, joskin joidenkin päätösten viivästymistä manattiin pitkin vuotta. Lopullinen kärsijä oli tietenkin viljelijä. Kaikkia tukia ei voitu maksaa ajallaan, joten velkojen maksuissa oli ongelmia. Toisena vuonna aikataulut pitänevät jo paremmin. Lohduttuksena viljelijöille oli kuitenkin ensimmäisen vuoden runsaat tuet, joten katastrofia ei tullut.

Suomalaisen tutkijoiden on pitänyt suunnata katseensa Eurooppaan. CAP:in opiskelu ja seuranta on korvannut entisen kansallisen maatalouspolitiikan seurannan. Työn yleiskuva ei ole kuitenkaan muuttunut. Ongelmat ovat tutut: ylituotanto vaivaa EU:ta kuten Suomea ja viljelijä on CAP:in pihdeissä. Tutkijoita kiinnostaa tietenkin yleensä sopeutuminen EU:iin. Edessä on toisaalta mielenkiintoinen EU:n laajentuminen itäänpäin. Maatalous on siinä yhteydessä jälleen keskeinen tekijä.

IV YHTEENVETO

EU:iin liittyminen hallitsi maataloutta vuonna 1995. Toimintaympäristö muuttui täydellisesti, kun kansallisesta maatalouspolitiikasta siirryttiin EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Liittymissopimuksen täytäntöönpano kesti koko vuoden ajan ja erilaisten tukien maksatus oli hidasta. Osa maksuista siirtyi vuoden 1996 puolelle. Mitään suurempia ongelmia järjestelmän sisältöön ei kuitenkaan tullut, vaan käytännön ratkaisut ovat vastanneet liittymissopimuksen ehtoja.

Sääolot olivat keväällä vaikeat maan eteläisissä osissa ja kylvyöt viivästyivät. Kesäkuu oli lämmin, samoin myös elokuu, mutta heinäkuu oli viileä ja sateinen. Viljanviljelyala kasvoi noin 125 000 ha, koska velvoitekesannointi oli huomattavasti pienempi kuin aikaisempina vuosina. Pellosta oli noin 300 000 hehtaaria kesannoituna. Rehuviljan ja heinän viljelyalat kasvoivat.

Keskimääräinen hehtaarisato oli 3 109 ry/ha eli noin 3 % pienempi kuin vuonna 1994. Vuoden satotulos oli vähintäänkin normaali. Kokonaissato oli 5 481 milj. ry eli noin 4 % suurempi kuin vuonna 1994 lisääntyneen viljelyalan takia.

EU:iin liittymisen myötä markkinahinnat putosivat noin 40 %, mutta siirtymäkauden ensimmäisenä vuonna oli käytettävissä huomattava tuki. Viljelijöiden oli vaikeaa ennakolta arvioida lopullista hinta- ja tukitasoa. Epävarmuus ei kuitenkaan näkynyt tuotannossa. Niinpä kasvinviljely kuin kotieläintuotanto säilyivät entisessä laajuudessaan.

Meijeriin tullut maitomäärä pieneni hieman. Maidon hinta aleni odotusten mukaan, mutta lisähinta ja muut tuet pitivät tuotannon suhteellisen kannattavana. Maidonlähettäjien määrän

vähentyminen jatkui kuten edellisvuosina. Noin 1 500 maidontuottajaa lopetti tuotannon. Lehmi-en lukumäärä on hieman alentunut, mutta keski-tuotosten kasvu nosti tuotantoa hieman. Maidon-tuotannosta on noin kaksi kolmasosaa C-alueil-la, joilla saa maksaa pitkäaikaista pohjoista tukea. Sen katsotaan takaavan maidontuotannon tyydyttävän kannattavuuden ja siten tuotannon jatkumisen ko. alueella.

Sianlihan markkinahinta putosi noin 50 %, mutta hintataso on ollut hieman ennustettua korkeampi, mikä on auttanut sopeutumaan uuteen tilanteeseen. Niinpä sianlihantuotanto oli sama kuin vuonna 1994. Vähittäishintojen voimakas lasku nosti lihan kysyntää ja auttoi siten kotimaisia tuottajia säilyttämään asemansa markkinoilla, vaikka tuonti erityisesti Tanskasta lisääntyi voimakkaasti.

Naudanlihantuotanto oli ehkä suuremmissa vaikeuksissa kuin sianlihantuotanto. Hintataso jäi alemmaksi kuin EU:n keskimääräinen hintataso olisi edellyttänyt. Tuotanto aleni noin 9 %, mutta toisaalta tällainen kehitys on ollut odotettavissa lypsylehmien lukumäärän ale-tessa.

Siipikarjanlihan tuotanto on kasvanut tasaisesti lukuunottamatta vuoden 1993 pientä taantumaa. Vuonna 1995 tuotanto kasvoi noin 7 %. Hintataso oli tyydyttävä ja kasvanut kysyntä helpotti markkinoilla säilymistä. Suomen hyvä salmonellatilanne helpottanee jatkossakin markkinoiden säilyttämistä, vaikka kilpailu onkin kova.

Kananmunien tuottajat ovat olleet kovassa paineessa koko vuoden. Tuottajille maksettu hinta putosi paljon enemmän kuin oli odotettu ja ala oli kriisissä koko vuoden. Markkinahinta oli ajoittain vain noin 2 mk/kg, kun EU:n kes-

kimääräinen hinta on noin 5 mk/kg. Siirtymäkauden tuet pitivät kuitenkin tuotantoa yllä. Tuotanto ei ole pudonnut ja ylituotanto painaa hintaa alas koko ajan. Tuotanto itse asiassa kasvoi noin 2 %.

Kuluttajahinnat laskivat vuoden aikana noin 9 % eli odotusten mukaisesti. Markkinahinnat olivat hieman alemmat kuin oli ennustettu. Vuoden alussa siirryttiin puhtaaseen arvonlisäverojärjestelmään ja elintarvikkeiden alv-prosentiksi tuli 17. Aikaisempaan verotasoon verrattuna nousua oli noin kaksi prosenttiyksikköä. Hintasuhteet muuttuivat melkoisesti, sillä esim. kulutusmaidon hinta ei muuttunut lainkaan, kun sensijaan esim. sianlihan hinta laski noin 20 ja kananmunien hinta jopa 40 %. Kulutus reagoi hinnan alennuksiin. Erityisesti lihan kulutus kasvoi ja siirtyi parempilaatuisiin ruhonosiin.

Siirtymäkauden tuet ja varastointikorvaukset pitivät viljelijöiden tulot varsin hyvinä vielä

vuonna 1995. Maataloustulo oli noin 7,0 mrd. mk, minkä lisäksi vuoden 1995 tukia jäi maksettavaksi noin 1,4 mrd. mk vuonna 1996. Tuotantomäärät eivät juuri muuttuneet, eivätkä juuri tuotantopanosten käyttömääräkään. Hinnat muuttuivat kuitenkin hyvin paljon. Tuottajahinnat laskivat noin 40 ja tuotantopanosten hinnat noin 18 %.

Vuosi 1996 tulee ilmeisesti olemaan viime vuotta vaikeampi maataloudelle. Tuki alenee huomattavasti hallituksen leikattua sitä 750 milj. mk ja muutoinkin siirtymäkauden tuki alenee. Vuoden 1995 tukia maksetaan vielä vuoden 1996 alkupuolella, mikä voi jossain määrin vielä pehmentää karuun todellisuuteen putoamista. Vähitellen on pakko sopeutua kovaan sisämarkkinakilpailuun, jossa hintojen vaihtelu voi tuottaa yllätyksiä. Se pakottaa maatalouden rakenteen parantamiseen, mikä ei vielä vauhdittunut viime vuonna.

Kurssit:

1 ecu = 5,74 mk 30.12.1995

1 vihreä ecu = 5,88 mk

Taulukoissa käytetyt symbolit:

e Ennakko
- Ei mitään ilmoitettavaa
.. Tietoa ei ole saatu

Lähteitä:

Maataloustilastolliset kuukausikatsaukset, Tietopalvelukeskus

Tilastokatsauksia, Tilastokeskus

Tilastollinen vuosikirja 1995, Tilastokeskus

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastot

Taloudellinen katsaus 1995, Valtiovarainministeriö

Elintarviketieto - Food Facts Oy:n tilastot

Maatalous 2000. Komiteamietintö 1987:24.

Suomen säädöskokoelma

Kettunen, L. & Niemi, J. 1994. Suomen EU-maatalousratkaisu ja kansalliset tuet. MTTL.

Pyykkönen, P. 1994. Maatilatalouden pääomahuolto ja rahoitusongelmat. PTT.

Liitetaulukko 1. Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi ja maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi alaindekseineen (1990=100).¹⁾

	Tuottaja-hintaindeksi	Tuotantopanosten hintaindeksi			Rakennuskustannusindeksi
		Yhteensä	Tarvikkeet ja palvelut	Investoinnit	
1990	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1991	96,6	103,8	105,5	99,5	101,6
1992	96,5	105,5	107,8	99,8	98,8
1993	96,4	108,2	109,4	105,4	98,6
1994	96,0	106,3	105,4	108,8	101,1
1995 ^{e)}	71,7	86,6	83,6	93,0	90,9

¹⁾ Indeksit perustuvat EU:n indeksiluokituksiin. Indeksien tuotesisältöä ja painoja on muutettu aikaisempiin Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen laskemiin indekseihin verrattuna.

Lähde: Tilastokeskus.

Liitetaulukko 2. Eräitä lukuja maatalouden rakenteesta.

	Tilojen ¹⁾ määrä 1 000 kpl	Filojen ¹⁾ keskikoko, ha	Maidon- lähettäjien lkm 1 000 kpl	Maatalouden työlliset ²⁾ 1 000 henkeä	% koko työvoimasta
1980	224,7	10,96	91	251	10,8
1981	218,9	11,16	85	250	10,6
1982	212,6	11,42	78	255	10,7
1983	208,2	11,63	74	246	10,3
1984	203,9	11,85	70	242	10,0
1985	200,5	12,07	66	228	9,4
1986	195,4	12,38	63	218	9,0
1987	192,2	12,59	58	206	8,5
1988	189,0	12,77	53	197	8,1
1989	48	179	7,2
1990	199,4	12,76	45	170	6,9
1991	200,0	12,90	40	166	7,1
1992	197,6	13,05	36	157	7,2
1993	191,9	13,46	35	146	7,2
1994	189,9	13,65	34	142	7,0
1995 ^{e)}			32		

¹⁾ yli 1 pelto ha.

²⁾ Lähde: Työpoliittinen Aikakauskirja, Työministeriö Suunnitteluosasto.

Liitetaulukko 3. Eläinten lukumäärä kesäkuun laskennan mukaan sekä lehmien keskituotos.

	Lehmiä 1 000 kpl	Keskituotos l/lehmä	Sikoja 1 000 kpl	Kanoja 1 000 kpl
1975	773,2	3 997	1 036,1	5 943,3
1976	763,1	4 200	1 053,9	6 333,2
1977	751,6	4 197	1 143,3	6 245,1
1978	742,0	4 260	1 244,7	6 046,4
1979	730,1	4 336	1 288,7	6 029,4
1980	719,5	4 478	1 410,2	6 040,7
1981	700,8	4 450	1 467,1	5 200,2
1982	689,2	4 493	1 475,3	5 291,5
1983	663,1	4 778	1 440,7	5 440,4
1984	659,5	4 799	1 381,8 ¹⁾	6 025,3
1985	627,7	4 812	1 295,2 ¹⁾	5 922,4
1986	606,8	4 935	1 322,7 ¹⁾	5 532,1
1987	589,0	4 905	1 341,9 ¹⁾	5 341,6
1988	550,6	4 990	1 305,1 ¹⁾	5 237,6
1989	506,6	5 246	1 290,7 ¹⁾	4 923,3
1990	489,9	5 547	1 394,1 ¹⁾	4 844,8
1991	445,6	5 619	1 344,3 ¹⁾	4 138,0
1992	428,2	5 613	1 297,9 ¹⁾	3 968,9
1993	426,4	5 648	1 272,7 ¹⁾	4 024,9
1994	416,7	5 869	1 298,3 ¹⁾	4 089,8
1995 ²⁾	398,7	..	1 400,3	4 175,1

¹⁾Lukuun sisältyvät myös meijereiden siat.

²⁾1.5.1995

Liitetaulukko 4. Lannoitteiden myynti (kg/ha).

	N	P	K
1975-76	79,6	29,5	47,6
1976-77	65,4	25,0	41,1
1977-78	69,1	25,8	43,3
1978-79	76,9	27,8	47,4
1979-80	83,3	28,0	50,2
1980-81	82,4	27,8	49,3
1981-82	78,7	26,8	47,5
1982-83	91,4	29,9	53,8
1983-84	90,7	30,9	55,9
1984-85	88,9	30,8	56,5
1985-86	90,0	30,2	55,5
1986-87	94,4	31,0	56,5
1987-88	98,2	32,0	59,3
1988-89	100,3	29,7	56,1
1989-90	111,5	30,7	57,6
1990-91	109,4	26,3	53,4
1991-92	92,8	19,9	39,7
1992-93	94,3	19,4	39,8
1993-94	94,1	19,0	40,0
1994-95

Liitetaulukko 5. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto käyvin hinnoin, milj. mk.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ^{e)}
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	448,5	430,8	492,6	121,5	89,8	98,1
- Vehnä	1028,5	1415,0	954,7	938,4	577,6	820,6
- Ohra	1435,8	1552,8	1510,9	1730,6	1409,8	1779,9
- Kaura	901,6	1377,3	997,3	865,5	887,3	935,8
- Ruokaperuna	457,9	313,4	359,7	489,7	331,2	496,0
- Teollisuusperuna	260,9	226,2	164,8	163,1	180,4	178,6
- Siemenperuna	10,8	9,3	6,2	7,9	6,9	5,7
- Sokerijuurikas	555,2	545,8	472,2	475,3	475,6	505,0
- Öljykasvit	515,5	526,6	439,9	326,3	416,5	336,7
- Herne	16,3	19,3	28,4	32,7	23,9	17,0
- Nurmikasvien siemenet	47,1	62,4	44,7	21,3	13,1	20,1
YHTEENSÄ	5678,2	6478,8	5471,4	5172,4	4412,1	5193,6
Puutarhatuotto						
- Juurikasvit	93,3	94,0	110,5	76,8	85,2	109,8
- Vihannekset	604,7	571,2	554,4	561,5	571,3	613,1
- Marjat	164,0	192,9	155,0	187,7	181,8	185,4
- Hedelmät	53,3	20,0	21,2	22,9	23,5	20,9
YHTEENSÄ	915,3	878,1	841,1	848,9	861,8	929,2
Kotieläintuotto						
- Maito	8170,6	8439,2	7730,4	7391,6	7615,6	7723,7
- Naudanliha	3520,9	3794,7	3582,6	3522,6	3117,6	3278,9
- Pikkuvasikanliha	0,8	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3
- Sianliha	3141,2	3302,0	2942,3	2869,9	2751,1	2753,1
- Lampaanliha	37,1	43,2	38,1	41,6	43,7	50,0
- Hevosonliha	15,6	17,3	18,5	21,3	17,9	13,9
- Siipikarjanliha	392,6	438,6	494,8	449,9	423,1	476,1
- Kananmunat	889,1	902,3	793,4	806,9	807,4	799,5
- Villa	2,4	2,4	2,5	3,1	3,6	4,4
- Eläinten vienti	6,6	9,9	1,2	2,5	2,2	2,0
YHTEENSÄ	16177,0	16950,2	15604,2	15109,6	14782,5	15101,9
TUOTANTO YHTEENSÄ	22770,6	24307,1	21916,8	21130,9	20056,4	21224,7
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	511,7	581,1	461,5	460,4	345,4	317,8
- Rakennuksista ja maasta	175,1	184,9	175,1	180,7	169,8	163,9
YHTEENSÄ	686,8	766,0	636,6	641,1	515,2	481,7
Tuet						
- Viljelmäkoon mukainen tuki	1340,9	961,5	840,3	758,6	678,6	611,1
- Kotieläinluvun mukainen tuki	180,5	191,8	188,8	206,9	203,7	201,9
- Rehuviljan tuotantopalkkio	42,0	45,7	33,6	27,4	25,2	0,2
- Käynnistystuki	116,0	107,0	97,2	85,3	61,4	55,5
- Emolehmäpalkkiot	10,0	20,3	27,0	37,8	47,5	50,9
- Hehtaarituki		564,1	827,0	1116,3	959,3	1160,9
YHTEENSÄ	1689,4	1890,4	2013,9	2232,4	1975,6	2080,4
Tuotannon tasapainott. toimenpiteistä aih. korvaukset						
- Tuotannon muutossopimukset (4a§)		7,8	5,1	3,1	1,7	1,3
- Maidontuotannon vähent.sop.	141,2	140,5	335,9	330,8	197,6	0,1
- Kananmunatuotannon vähent.sop.	12,8	41,8	61,4			
- Kotieläintalouden vähent.sop.	22,7					
- Naudanlihan tuotantosopimukset	2,2					
- Kesannoimissopimukset	375,5	347,3	729,3	567,8	457,9	364,7

Liitetaulukko 5, jatkoa.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ^o
- Luomusopimuspalkkiot		16,5	29,4	40,5	32,0	26,1
- Herneen tuotantosopimus			23,5	27,4	13,1	5,8
- Viherheinän tuotantosopimus			0,3	0,9	1,1	0,9
YHTEENSÄ	554,4	553,9	1184,9	970,5	703,3	398,9
Satovahinkokorvaukset	128,9	8,1	4,6	15,0	133,0	7,9
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	25830,1	27525,5	25756,8	24989,9	23383,5	24193,5
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1674,1	1681,7	1509,9	1579,6	1691,9	1532,6
- Maatalouskalkki	130,4	146,3	118,6	85,2	145,5	153,1
- Väkipuhut						
- seokset	3488,5	3056,3	2966,0	2655,5	2584,0	2722,3
- muut	126,2	87,8	38,7	42,0	39,3	52,5
- Rehunsäilöntäaineet	152,1	162,3	142,8	122,6	103,0	145,0
- Kasvinsuojeluaineet	342,6	308,6	328,4	289,1	289,2	261,8
- Ostosiemenet	520,6	388,7	317,2	260,9	304,0	337,2
- Poltto- ja voiteluaineet	564,3	709,6	633,3	663,4	713,7	573,9
- Sähkö	348,3	386,2	411,7	434,3	462,9	454,1
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	131,8	140,5	77,9	67,7	60,9	61,1
- Eläinten välityskustannus	47,3	53,6	55,6	55,4	52,7	53,4
- Yleismenot	1416,4	1526,1	1639,7	1681,9	1729,2	1833,7
- Palkkakustannus						
- palkat	406,4	418,2	456,5	441,7	400,0	395,2
- sosiaalikulut	247,7	273,1	283,2	280,4	282,2	268,5
- Koneet- ja kalusto						
- poistot	3189,0	3380,0	3269,0	3193,0	3224,0	3040,0
- kunnossapito	868,5	936,0	876,8	961,2	898,2	737,3
- Työvälineet ja laitteet	156,4	168,4	154,3	157,1	167,3	167,7
- Rakennukset ja rakennelmat						
- poistot	991,0	1082,0	1120,0	1108,0	1114,0	1145,0
- kunnossapito	279,7	318,9	326,7	304,2	244,9	211,4
- Salaojat, sillat, aidat, yms.						
- poistot	257,0	282,0	285,0	301,0	259,0	248,0
- kunnossapito	198,9	169,2	163,4	161,2	140,4	108,2
- Velkojen korot	1540,4	1688,5	1882,1	1896,0	1784,7	1296,4
- Eläinten tuonti	4,0	6,7	5,5	5,7	3,1	4,8
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	316,2	358,5	297,0	289,4	283,7	179,1
- rakennuksista ja maasta	308,0	346,0	335,2	339,3	350,8	353,0
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	45,9	58,9	48,5	42,9	40,0	61,3
- sijaisavusta	16,5	20,1	25,6	25,0	36,7	47,0
- viikkovapaasta	12,4	13,7	17,2	17,0	12,6	9,0
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	17780,6	18168,0	17785,7	17460,5	17417,9	16452,5
TUOTTO	25830,1	27525,5	25756,8	24989,9	23383,5	24193,5
KUSTANNUS	17780,6	18168,0	17785,7	17460,5	17417,9	16452,5
MAATALOUSTULO	8049,5	9357,5	7971,0	7529,4	5965,7	7741,0

Liitetaulukko 6. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto vuoden 1990 hinnoin, milj. mk.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ^{e)}
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	434,1	430,8	533,2	140,6	132,5	125,8
- Vehnä	1008,4	1415,0	1108,8	1105,5	683,3	985,0
- Ohra	1399,9	1552,8	1657,5	1849,5	1526,5	1990,0
- Kaura	872,0	1377,3	1107,8	962,9	989,6	1087,0
- Ruokaperuna	328,9	313,4	337,6	304,4	290,2	345,7
- Teollisuusperuna	263,8	226,2	146,1	174,4	190,6	187,7
- Siemenperuna	10,8	9,3	6,1	7,4	7,7	6,4
- Sokerijuurikas	512,4	545,8	532,9	509,5	469,8	545,5
- Öljykasvit	512,5	526,6	465,2	381,7	520,0	432,5
- Herne	15,9	19,3	34,0	37,8	28,3	21,6
- Nurmikasvien siemenet	43,0	62,4	50,1	20,6	15,2	23,8
YHTEENSÄ	5401,8	6478,8	5979,3	5494,3	4853,8	5751,1
Puutarhatuotto						
- Juurikasvit	116,5	94,0	108,1	76,5	87,9	115,7
- Vihannekset	563,0	571,2	552,7	569,9	537,1	609,7
- Marjat	177,6	192,9	171,4	209,2	162,7	162,1
- Hedelmät	44,1	20,0	25,4	31,5	35,3	27,8
YHTEENSÄ	901,2	878,1	857,6	887,1	823,0	915,3
Kotieläintuotto						
- Maito	8272,8	8439,2	7615,6	7388,3	7341,6	7502,3
- Naudanliha	3442,3	3794,7	3908,1	3767,1	3415,5	3455,7
- Pikkusasikanliha	0,8	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3
- Sianliha	3078,6	3302,0	3126,5	3109,2	2987,8	3013,6
- Lampaanliha	38,1	43,2	40,6	47,3	51,4	58,8
- Hevosenliha	15,8	17,3	20,6	27,3	25,9	22,0
- Siipikarjanliha	400,2	438,6	493,6	473,6	458,2	521,1
- Kananmunat	892,8	902,3	790,1	797,2	823,2	846,8
- Villa	2,3	2,4	2,3	2,4	2,8	2,9
- Eläinten vieni	6,8	9,9	1,3	2,6	2,4	2,1
YHTEENSÄ	16150,6	16950,2	15999,2	15615,2	15109,2	15425,4
TUOTANTO YHTEENSÄ	22453,6	24307,1	22836,1	21996,6	20786,0	22091,8
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	534,6	581,1	446,3	448,8	331,2	309,8
- Rakennuksista ja maasta	180,8	184,9	174,1	175,8	158,2	150,3
YHTEENSÄ	715,4	766,0	620,4	624,6	489,4	460,1
Tuet						
- Viljelmäkoon mukainen tuki	1384,3	961,5	835,6	738,0	632,3	560,3
- Kotieläinluvun mukainen tuki	186,3	191,8	187,8	201,3	189,8	185,1
- Rehuviljan tuotantopalkkio	43,4	45,7	33,4	26,7	23,4	0,1
- Käynnistystuki	119,8	107,0	96,6	83,0	57,2	50,9
- Emolehmäpalkkiot	10,3	20,3	26,9	36,8	44,3	46,7
- Hehtaarituki		564,1	822,4	1086,0	893,9	1064,4
YHTEENSÄ	1744,1	1890,4	2002,7	2171,8	1840,9	1907,6
Tuotannon tasapainott. toimenpiteistä aih. korvaukset						
- Tuotannon muutossopimukset (4a§)		7,8	5,1	3,0	1,6	1,2
- Maidontuotannon vähent.sop.	145,8	140,5	334,0	321,8	184,1	0,1
- Kananmunatuotannon vähent.sop.	13,2	41,8	61,1			
- Kotieläintalouden vähent.sop.	23,4					
- Naudanlihan tuotantosopimukset	2,3					
- Kesannoimissopimukset	387,7	347,3	725,3	552,4	426,7	334,5

Liitetaulukko 6, jatkoa.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ^{e)}
- Luomusopimuspalkkiot		16,5	29,2	39,4	29,8	24,0
- Herneen tuotantosopimus			23,4	26,7	12,2	5,3
- Viherheinän tuotantosopimus			0,3	0,9	1,0	0,8
YHTEENSÄ	572,3	553,9	1178,3	944,2	655,4	365,8
Satovahinkokorvaukset	133,1	8,1	4,6	14,6	123,9	7,2
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	25618,5	27525,5	26642,1	25751,8	23895,6	24832,6
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1802,2	1681,7	1209,2	1148,1	1226,7	1380,9
- Maatalouskalkki	133,7	146,3	111,5	81,0	136,2	139,2
- Väkipuhut						
- seokset	3647,4	3056,3	2966,3	2729,4	2626,4	2815,7
- muut	138,4	87,8	40,0	42,7	39,2	52,5
- Rehunsäilöntäaineet	157,4	162,3	139,4	143,3	118,1	158,0
- Kasvinsuojeluaineet	357,1	308,6	308,7	241,7	229,7	209,6
- Ostosiemenet	542,6	388,7	327,6	289,0	337,6	363,9
- Poltto- ja voiteluaineet	678,2	709,6	613,1	609,2	540,3	475,9
- Sähkö	373,8	386,2	404,1	417,6	412,4	410,6
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	140,0	140,5	82,4	82,4	79,7	70,7
- Eläinten välityskustannus	52,3	53,6	51,6	50,9	46,5	45,4
- Yleismenot	1426,6	1526,1	1634,8	1632,9	1604,1	1674,6
- Palkkakustannus						
- palkat	438,6	418,2	408,0	385,2	356,7	351,0
- sosiaalikulut	267,3	273,1	253,1	244,5	251,7	238,5
- Kone- ja kalusto						
- poistot	3375,0	3380,0	3322,0	3143,0	2907,0	2664,0
- kunnossapito	939,9	936,0	826,4	855,9	741,7	620,6
- Työvälineet ja laitteet	167,0	168,4	153,8	150,9	148,1	145,8
- Rakennukset ja rakennelmat						
- poistot	1064,0	1082,0	1103,0	1121,0	1130,0	1134,0
- kunnossapito	300,4	318,9	321,9	307,9	248,4	209,3
- Salaojat, sillat, aidat, yms.						
- poistot	276,0	282,0	285,0	291,0	293,0	295,0
- kunnossapito	213,7	169,2	163,4	156,0	158,9	128,9
- Velkojen korot	1788,5	1688,5	1717,3	1734,5	1734,6	1444,0
- Eläinten tuonti	4,1	6,7	5,6	5,7	3,3	5,0
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	330,4	358,5	287,2	282,1	272,0	174,6
- rakennuksista ja maasta	318,0	346,0	333,3	330,1	326,9	323,7
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	47,4	58,9	48,2	41,7	37,3	56,2
- sijaisavusta	17,0	20,1	25,5	24,3	34,2	43,1
- viikkovapaasta	12,8	13,7	17,1	16,5	11,7	8,3
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	19009,7	18168,0	17159,7	16558,4	16052,4	15639,0
TUOTTO	25618,5	27525,5	26642,1	25751,8	23895,6	24832,6
KUSTANNUS	19009,7	18168,0	17159,7	16558,4	16052,4	15639,0
MAATALOUSTULO	6608,8	9357,5	9482,3	9193,4	7843,2	9193,7

Liitetaulukko 7. Maatalouden tuet^{*)}.

EU:N KOKONAAN TAI OSITTAIN RAHOITAMAT TUET VUONNA 1995

mk/hehtaari tai mk/yksikkö

Tukialue	A	B	C1	C2	C2 pohj.	C3	C4
CAP-hehtaarituki, vilja	1 086	895	895	735	735	735	735
CAP-hehtaarituki, kesanto	1 376	1 133	1 133	931	931	931	931
CAP-hehtaarituki, öljykasvit ¹⁾	1 717	1 717	1 717	1 717	1 717	1 717	1 717
CAP-hehtaarituki, valk.kasvit ¹⁾	1 569	1 292	1 292	1 061	1 061	1 061	1 061
CAP-hehtaarituki, öljypellava ¹⁾	2 101	1 730	1 730	1 421	1 421	1 421	1 421
CAP-hehtaarituki, tärrkelysperuna ²⁾	3 067	3 067	3 067	3 067	3 067	3 067	3 067
Viitesadot, vilja, tn/ha	3,4	2,8	2,8	2,3	2,3	2,3	2,3
Viitesadot, öljykasvit, tn/ha	1,59	1,59	1,59	1,59	1,59	1,59	1,59
Kesantovelvoitteen alaraja, ha	27,1	32,9	32,9	40,0	40,0	40,0	40,0
CAP-tuki, sonnit ³⁾	639	639	639	639	639	639	639
CAP-tuki, emolehmät ³⁾	1 030	1 030	1 030	1 030	1 030	1 030	1 030
CAP-tuki, uuhet	126	164	164	164	164	164	164
LFA-tuki ⁴⁾	0	1 007	1 007	1 007	1 007	1 007	1 007
Ympäristötuki							
- vilja, öljykasvit, valkuaiskasvit, tärrkelysperuna	1 053	597	400	253	253	253	253
- nurmi, peruna, sokerijuurikas	1 727	850	850	850	850	850	850
- omenat, marjat	4 409	4 409	4 409	4 409	4 409	4 409	4 409
- avomaanvihannekset	1 727	1 727	1 727	1 727	1 727	1 727	1 727
- kesanto, monivuotinen viherkesanto	597	400					

Ecun kurssi 5,88 mk, vihreä ecu 7,02 mk

¹⁾Kesannoijille, ei-kesannoijille viljan CAP-tuki

²⁾36 tonnin satotasolla, josta 6 tonnia tärrkiä, 86,94 ecu/tonni

³⁾ + laajaperäisyyslisä 30 vihreää ecua eli n. 210,60 mk, jos eläintiheys alle 1,4 ey/ha

⁴⁾LFA-tukea ei makseta kesannosta, joka ei ole oikeutettu CAP-tukeen

POHJOINEN TUKI 1995-2000

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01
Maidon pohjoinen tuotantotuki mk/kg						
C1	0,17	0,17	0,28	0,40	0,51	0,62
C2	0,18	0,18	0,29	0,40	0,51	0,63
C2 pohj. ja saaristo	0,29	0,29	0,40	0,52	0,63	0,74
C3: P1	0,47	0,47	0,58	0,69	0,81	0,92
C3: P2	0,57	0,57	0,68	0,79	0,91	1,02
C3: P3, P4	0,72	0,72	0,83	0,94	1,06	1,17
C4: P4	0,99	0,99	1,10	1,21	1,33	1,44
C4: P5	1,51	1,51	1,62	1,73	1,85	1,96

^{*)}Liitetaulukossa mukana keskeisten tuotteiden tuet, eikä näin ollen kata kaikkia tukia.

Liitetaulukko 7, jatkoa.

Pohjoinen tuki (jatkoa)

	1995 1995/96	1996 1996/97	1997 1997/98	1998 1998/99	1999 1999/00	2000 2000/01
Kotieläintuet, mk/eläinyksikkö						
C1						
emolehmät	100	100	550	1 000	1 450	1 900
sonnit 6 kk tai yli, uuhet	650	650	1 100	1 550	2 000	2 450
siat, siipikarja	0	0	613	1 226	1 839	2 450
hevoseet	0	0	0	800	1 500	2 500
C2						
emolehmät	150	150	600	1 050	1 500	1 950
sonnit 6 kk tai yli, uuhet	700	700	1 150	1 600	2 050	2 500
siat, siipikarja	0	0	625	1 250	1 875	2 500
hevoseet	0	0	0	800	1 500	2 500
C2 pohj. ja saaristo						
emolehmät	600	600	1 050	1 500	1 950	2 400
sonnit 6 kk tai yli, uuhet	1 150	1 150	1 600	2 050	2 500	2 950
siat, siipikarja	590	590	1 180	1 770	2 360	2 950
hevoseet	0	0	0	800	1 500	2 500
C3						
emolehmät	1 050	1 050	1 500	1 950	2 400	2 850
sonnit 6 kk tai yli	1 600	1 600	2 050	2 500	2 950	3 400
uuhet: alueet P1, P2	3 100	3 100	3 350	4 000	4 450	4 900
uuhet: alueet P3, P4	3 700	3 700	4 150	4 600	5 050	5 500
siat	590	590	1 180	1 770	2 360	2 950
siipikarja	900	900	1 500	2 200	2 800	3 400
hevoseet	0	0	0	800	1 500	2 500
porot, mk/eläin	160	160	160	160	160	160
C4						
emolehmät	2 150	2 150	2 600	3 050	3 500	3 950
sonnit 6 kk tai yli	2 700	2 700	3 150	3 600	4 050	4 500
uuhet: alue P4	4 800	4 800	5 250	5 700	6 150	6 600
uuhet: alue P5	6 400	6 400	6 850	7 300	7 750	8 200
siat	900	900	1 500	2 200	2 800	3 400
siipikarja	1 900	2 400	2 900	3 400	3 900	4 500
hevoseet	0	0	0	800	1 500	2 500
porot, mk/eläin	160	160	160	160	160	160
Teurastuksen yhteydessä maksettavat tuet, mk/teurastettu eläin						
Hiehot						
C1	460	460	770	1 080	1 380	1 680
C2	470	470	780	1 100	1 410	1 720
C2 pohj. ja saaristo	780	780	1 090	1 400	1 700	2 000
C3	1 060	1 060	1 350	1 650	1 940	2 240
C4	1 640	1 640	1 880	2 160	2 440	2 720
Sonnit						
P1, P2	780	780	780	780	780	780
P3, P4	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080
P5	1 980	1 980	1 980	1 980	1 980	1 980

Liitetaulukko 7, jatkoa.

Pohjoinen tuki (jatkoa)						
	1995 1995/96	1996 1996/97	1997 1997/98	1998 1998/99	1999 1999/00	2000 2000/01
Hehtaarituet, mk/ha						
C1, C2 ja C2 pohj.						
vehnä, ruis	0	0	200	400	600	800
mallasohra	0	0	100	200	300	400
muut viljelykasvit	0	0	75	150	225	300
sokerijuurikas	500	500	875	1 250	1 625	2 000
tärkkelysperuna	400	400	550	700	850	1 000
avomaanvihannekset	0	0	940	1 410	1 850	2 350
omenat	0	0	230	460	690	920
C3 ja C4						
avomaanvihannekset	0	0	940	1 410	1 850	2 350
Hehtaarituki koko peltoala						
C2, C2 pohj. ja saaristo	200	200	200	200	200	200
C3	400	400	400	400	400	400
C4	800	800	800	800	800	800
Hehtaarituki, nuoret viljelijät						
C1-C4	200	200	200	200	200	200
Kuljetustuki						
C2P, C3 ja C4						
Maito: Kainuu, Koillismaa, Lapin lääni						
Liha: Lapin lääni						

SIIRTYMÄKAUDEN TUKI 1996-2000¹⁾

	1996	1996	1997*	1998*	1999*
Tuotantotuet, (mk/kg)	tammi-helmi	maalis-joulu			
A-C4					
Maito	0,54	0,51	0,37	0,22	0,11
Maito (ulkosaaristo)	0,64	0,61	0,48	0,27	0,11
	Myyntit	Satovuosi			
	1.1.-30.6	1.7-30.6.			
Leipävehnä	0,24	0,23	0,18	0,13	0,07
Leipäruis	0,26	0,25	0,19	0,13	0,07
Mallasohra	0,17	0,16	0,13	0,09	0,05
Tärkkelysperuna	0,031	0,027	0,021	0,013	0,008

¹⁾ Vuoden 1995 siirtymäkauden tuet maksettiin pääosin lisähintoina (ks. esim. M TTL:n julkaisuja 76, liitet. 10)

* Valtioneuvoston päätös vain vuoden 1996 osalta, vuosien 1997, 1998, 1999 osalta luvut enimmäismääräisinä (komission päätös).

Liitetaulukko 7, jatkoa.

Siirtymäkauden tuki (jatkoa)					
	1996	1997*	1998*	1999*	
Peltoalaan perustuva tuki, (mk/ha)	Koko vuosi				
Vilja, valkuaiskasvit, öljykasvit	190	140	80	30	
Sokerijuurikas, (A- ja B-alueet)	1 570	1 242	828	414	
Sokerijuurikas, (C-alueet)	1 280	1 008	672	336	
Herne (ihmisravinnoksi)	600	324	234	126	
Nuorten viljelijöiden tuki, (mk/ha)					
A- ja B-alueet	200	150	100	50	
Eläinkohtaiset tuet, (mk/eläin)					
Koko maa					
Emolehmät	570	500	350	200	
Emakot	1 540	1 200	750	350	
Broileremot	58	46	31	15	
Kalkkunaemot, muut siipikarjaemot	85	68	45	23	
Munivat kanat, ulkosaaristo	40 ¹⁾	34	21	9	
Munivat kanat, muu maa	32 ¹⁾	26	17	9	
Eläinyksikköä kohti maksettavat tuet, (mk/eläinyksikkö)					
Naudat ja uuhet, (saaristo alueen C saaristoa lukuunottam.)	1 615	-	-	-	
Lypsylehmät					
- Ikaalinen, Jämijärvi, Kankaanpää ja Pomarkku	380	-	-	-	
- Hartola ja Mäntyharju	285	-	-	-	
Lihanaudat					
- Ikaalinen, Jämijärvi, Kankaanpää ja Pomarkku	315	-	-	-	
- Kiikoinen, Kullaa, Lavia, Mouhijärvi, Noormarkku, Pori, Suodenniemi, Juupajoki, Längelmäki, Kuhmalahti, Jämsä, Kuhmoinen, Hartola ja Mäntyharju	95	-	-	-	
Uuhet (kaikki edellä luetellut kunnat)	650	-	-	-	
Hevoset (koko maa)	2 900 ²⁾	-	-	-	

¹⁾enintään 20 000 kanalta tuen saajaa kohti

²⁾enintään 20 eläinyksiköstä tuen saajaa kohti

Siirtymäkauden tuki (jatkoa)

	1996	1996	1997*	1998*	1999*
Teurastuksen yhteydessä maksettavat tuet, (mk/teurastettu eläin)					
		tammi-maalis			
		huhti-joulu			
Ulkosaaristo					
Siat	257	244	203	124	56
Sonnit (190-229,9 kg), hiehot (yli 170 kg)	1 730	1 650	1 354	700	178
Sonnit (yli 230 kg)	2 864	2 730	2 357	1 063	510
Sonnit (liharodut ja rist. yli 300 kg)	3 501	3 330	2 880	1 300	623
Lampaat	349	349	278	169	90

*Valtioneuvoston päätös vain vuoden 1996 osalta, vuosien 1997, 1998, 1999 osalta luvut enimmäismääräisinä (komission päätös).

Liitetaulukko 7, jatkoa.

Siirtymäkauden tuki (jatkoa)		1996	1996	1997*	1998*	1999*
Teurastuksen yhteydessä maksettavat tuet, (mk/teurastettu eläin)	tammi-maalis		huhti-joulu			
Muu maa						
Siat		218	207	164	104	56
Sonnit (190-229,9 kg), hiehot (yli 170 kg)		1 024	980	648	388	178
Sonnit (yli 230 kg)		1 787	1 700	1 279	793	510
Sonnit (liharodut ja rist. yli 300 kg)		2 184	2 080	1 564	970	623
Lampaat		226	226	163	108	51
Koko maa						
Lehmät		138	130	46	-	-
Broilerit, (100 eläintä)		249	237	208	139	64
Kalkkunat, (10 eläintä)		139	132	102	68	31

*Valtioneuvoston päätös vain vuoden 1996 osalta, vuosien 1997, 1998 ja 1999 osalta luvut enimmäismääräisinä (komission päätös).

Eläinyksiköiden muuntokertoimet siirtymäkauden tuissa

Lypsylehmät	1	Hevoset yli 6 kk	
Emolehmät	1	siitostamma, -poni	1
Muut naudat yli 2 v	1	suomenhevonen	0,85
Muut naudat 6 kk-2v	0,6	1-3 v muut hevoset, ponit	0,6
Uuhet, vuohet	0,15		

Eläinyksiköiden muuntokertoimet pohjoisissa tuissa

Lypsylehmät	1	Broilerit	0,0053
Emolehmät	1	Kananpojat	0,0027
Sonnit, muut naudat yli 2 v	1	Broileriemot, siipikarjaemot	0,026
Sonnit, muut naudat yli 6 kk-2 v	0,6	Hevoset yli 6 kk	
Uuhet, vuohet	0,15	siitostamma, -poni	1
Emakot, karjut	0,7	suomenhevonen	0,85
Siat	0,23	1-3 v muut hevoset, ponit	0,6
Kanat, kalkkunat, muu siipik.	0,013		

P1 = Oulun lääni: Haukipudas, Kiiminki, Oulu, Utajärvi, Ylikiiminki, Oulunsalon kunnasta ne osat, jotka ovat Ylikiimingin kunnan sisäpuolella.

P2 = Lapin lääni: Kemi, Keminmaa, Simo, Tervola, Tornio

Oulun lääni: Hailuoto, Hyrynsalmi, Ii, Kuhmo, Kuivaniemi, Yli-Ii

P3 = Lapin lääni: Kemijärvi, Pello, Ranua, Rovaniemen mlk, Rovaniemi, Ylitornio

Oulun lääni: Pudasjärvi, Puolanka, Suomussalmi, Taivalkoski

P4 = C3: Lapin lääni: Posio, Oulun lääni: Kuusamo

C4: Lapin lääni: Kolari, Pelkosenniemi, Salla, Savukoski; Kittilä ja Sodankylä lukuunottamatta P5:een kuuluvia osia.

P5 = Lapin lääni: Muonio, Enontekiö, Inari, Utsjoki; Sodankylästä ja Kittilästä MMM:n hyväksymät osat.

Saaristo: Alueiden C1 ja C2 kunnista MMM:n hyväksymät saaristo-osat.

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja Publications of the Agricultural Economics Research Institute

- No 63 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1990. 56 s. Helsinki 1991.
- No 63a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1990. 56 p. Helsinki 1991.
- No 64 KOLA, J. Production control in Finnish agriculture. 134 p. Helsinki 1991.
- No 65 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1991. 59 s. Helsinki 1992.
- No 65a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1991. 59 p. Helsinki 1992.
- No 66 STRATEGIES AND TACTICS FOR FAMILY FARMING. Finnish-Baltic joint seminar Riga Latvia 1991. 91 p. Helsinki 1992.
- No 67 TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUDESTA. Tilivuodet 1988-1990. Summary: Investigations of the profitability of agriculture in Finland in business years 1988-1990. 154 s. Helsinki 1992.
- No 68 STATE REGULATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION. Finnish-Baltic joint seminar Vilnius Lithuania 1992. 104 p. Helsinki 1992.
- No 69 TORVELA, M. Maatalousekonomian tutkimukseen liittyviä ajatuksia. Some thoughts on the Research of Agricultural Economics in Finland. 36 p. Helsinki 1992.
- No 70 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1992. 59 s. Helsinki 1993.
- No 70a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1992. 59 p. Helsinki 1993.
- No 71 KETTUNEN, L. (ed.). Finnish Agriculture and European Integration. 119 s. Helsinki 1993.
KETTUNEN, L. General conditions of agriculture and problems of integration. s. 7-20.
KOLA, J. Principles of agricultural policy in Finland in relation to the CAP of the EC. s. 21-36.
AALTONEN, S. Agriculture and food industries in the Finnish national and regional economy. s. 37-52.
MARTTILA, J. Grain production and the CAP - The competitive consequences of the CAP reform. s. 53-68.
NIEMI, J. Challenges facing the Finnish livestock sector as regards to the integrated European market. s. 69-88.
KUHMONEN, T. The LFA-scheme in Finland - poor criteria or good regions? s. 89-100.
VESANTO, T. & LEHTIMÄKI, S. Horticulture in Finland. s. 101-117.
- No 72 AGRICULTURAL DEVELOPMENT PROBLEMS AND POSSIBILITIES IN BALTIC COUNTRIES IN THE FUTURE. Finnish-Baltic Joint Seminar Saku Estonia 1993. 87 s. Helsinki 1993.
- No 73 KETTUNEN, L. Suomen maatalous 1993. 61 s. Helsinki 1994.
- No 73a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1993. 62 p. Helsinki 1994.
- No 73b KETTUNEN, L. Finlands lantbruk 1993. 63 s. Helsinki 1994.
- No 74 SUMELIUS, J. Controlling nonpoint source pollution of nitrogen from agriculture through economic instruments in Finland. 66 s. Helsinki 1994.
- No 75 KETTUNEN, L. & NIEMI, J. Suomen EU-maatalousratkaisu ja kansalliset tuet. 88 s. Helsinki 1994.
- No 75a KETTUNEN, L. & NIEMI, J. The EU Settlement of Finnish Agriculture and National Support. 91 p. Helsinki 1994.
- No 76 KETTUNEN, L. Suomen maatalous 1994. 62 s. Helsinki 1995.
- No 76a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1994. 63 p. Helsinki 1995.
- No 77 MAATALOUS TIENHAARASSA. Agriculture at the Crossroads. Lauri Kettusen 60-vuotisjuhlajulkaisu. Lauri Kettunen's Jubilee Publication. 179 s. Helsinki 1995.
- No 78 TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUDESTA. Tilivuodet 1991-1993. Summary: Investigations of the profitability of agriculture in Finland business years 1991-1993. 167 s. Helsinki 1995.

ISBN 952-9538-65-0
ISSN 0788-5393